popüler
tarih
w.populertarih.com.tr Eylül 2006 Sayı 73 5,00 YTL

BÜYÜCÜLER FESTİVALİ

hten sinemaya:
çyalı Cesur Yürek

niyet Yüceses
aşında!

BNAN 1982:

il'in Beyrut işgali

Soruda:
anlı denizciliği

ivil Türk uçağı
ihi XIV'

nbul'un seslerini
ayan yazar:
net Rasim

noloji: Dizel
orunun öyküsü

OSMANOĞLU'NUN SÜRGÜNÜ

TRT'den uzun soluklu bir 'Hanedan' belgeseli

212323 06/09
ISSN 1302-6577

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Orkestra ile Ortadoğu'da barış olur mu?

LÜTFÜ TINÇ
lutfi.tinc@dunya.com

Bu ay, güncel bağlantılı bir konumuz da, 'BUGÜNDEN DÜNE' disiplin başlığı altında ve M. Tanju Akad'ın imzasıyla işlenen Lübnan savaşları idi. İsrail bundan tam 24 yıl önce, 1982'de de, Lübnan topraklarında idi. 1982 yazında, kanlı çatışmalarla Beyrut'a girerek kenti işgal eden İsrail, o dönemde de, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün gücünü kırma peşindeydi...

Evet; hep bir kaçınılmazlık vardır, ama tarihin akışı içinde, insanların rolleri de büyüktür. Biz de bu ay size bu sayfada, tarihin 'kaderini' değiştirmeye çalışan iki insandan, Filistin doğumlu Edward Said ile İsrail vatandaşı Daniel Barenboim'den söz etmek istiyoruz.

Bu iki insan, 1999'da 'Doğu-Batı Divânı Orkestrası'nı kurdular. Bu girişim, sanatsal alanda geliştirilmiş barış projelerinin en önemlisi idi... Bundan kısa bir süre önce Beyrut kenti, İsrail ordusunun ateşi altında kıvranırken, bu barış orkestrası Madrid'teki konserinin ardından, 16 Ağustos Çarşamba günü İstanbul'daydı. Doğu-Batı Divânı Orkestrası, İstanbul'daki konserinin ardından, turnesine devam edecek; Kahire, Brüksel, Paris, Berlin, Weimar ve Milano'da konserler verecek.

Nedir bu orkestranın özelliği?.. Başta Yahudi ve Arap müzisyenler olmak üzere, 17 ülkeden gelme, yaşları 14-25 arası 110 genç sanatçının oluşturduğu bu orkestranın adını alış öyküsü de çok ilginç: 19. Yüzyıl'ın ilk yarısında İspanya seferlerinde savaşmış bir Alman askeri, Goethe'ye, üzerinde Kur'an ayetlerinin yer aldığı bir sayfa getirir. Bu sayfa Goethe'yi Arapça öğrenmeye yöneltir; şair, İslâm dinini anlamak istemektedir. Bu arada Goethe, Fars edebiyatını keşfeder ve 'Doğu-Batı Divânı'nı, bu dönemde yazar... Goethe'nin bu yapıtı; sanatın, insanın kendi benliğine yoğunlaşmasının ötesinde, 'öteki'ne yapılan bir yolculuk olduğunu ortaya koyar.

İşte bu yapıtın ana fikrinden ilham alan Filistin kökenli ünlü edebiyat eleştirmeni ve düşünür Edward Said (1935-2003) ile İsrail vatandaşı olan ve Said için 'ruh ikizim' diyen tanınmış orkestra şefi Daniel Barenboim'in 1999'da kurdukları orkestra, İsrailli ve Arap müzisyenleri bir araya getirir... Daniel Barenboim, son konuşmalarından birinde, İsrail-Filistin sorununa askerî bir çözüm bulunamayacağını öne sürerken, bu düşüncesinin 'hayalci' olmadığını, bugüne kadar yani tam 60 yıldır bu alanda sürdürülen siyasî ve askerî çabaların çözümsüz kaldığının ortada olduğunu vurguluyor.

> Filistin doğumlu Edward Said ile İsrail vatandaşı Daniel Barenboim'in kurdukları orkestra, çalmaya devam ediyor...

Pekiyi; orkestra çalarsa, Ortadoğu'da barış olur mu?.. Olur! Evet; olur... Bu iddia da, 'hayalci' değildir. Barış için yükselen tüm sesler birleşirse ve bu barış cephesinin orkestrasyonu iyi yapılırsa, barış gelir!

Nice sayılarda her ay buluşmak dileğiyle. ■

İçindekiler

Eylül 2006

KAPAK

54 'Hanedan' belgeseli
İlk kez 16 Ekim'de ekranlara gelecek olan TRT'nin 9 bölümlük Osmanlı Hanedanı belgeseli öncesinde, *Popüler Tarih* belgesel ekibiyle görüştü.
Ali Özuyar

4 Editörden
6 Basında Bu Ay
Vahdettin Engin
8 Geçen Ay
Sebahat Bağbars
14 İnteraktif Kürsü
22 On Soruda: Osmanlı denizciliği
Erhan Afyoncu
34 İlk sivil Türk uçağı: 'Vecihi XIV'
Ertan Ünal
42 İskoçyalı 'Cesur Yürek'
Cihangir Gözükızıl
48 Müzik: Hamiyet Yüceses
Şakir Eroğlu
69 İnternet: Osmanlı Hanedanı
Taner Güdükoğlu
70 Orhan Koloğlu Arşivi: Abdullah Cevdet'in mektubu
72 Bilim Tarihi: Paracelsus
Fatih Toptan
76 Teknoloji: Dizel motoru
Fatih Toptan
80 Kırk Ambar: Ahmet Rasim
Feza Kürkçüoğlu
82 Gezi: Carlos neden hüzünlenir?
C. Bâli Akal / Reyda Ergün
88 Dergilerden
Lale Uçan
90 Kitap
Lütfü Tınç
92 Festival: Büyücüler Muğla'da
Bilal Söğüt
94 Sergi: İzmir Fuarı 75 yaşında
Aybala Yentürk
96 Ajanda
Erkan Ildız
102 Televizyon
Olkan Özyurt
104 Bulmaca
Sedat Yaşayan
106 Ayın Fotoğrafı

BUGÜNDEN DÜNE

28 Lübnan 1982: İsrail'in Beyrut'u işgali
İsrail'in en uzun ve yıpratıcı savaşları Lübnan topraklarındadır; 1982 yazında, kanlı çatışmalarla Beyrut'a girerek kenti işgal eder... Bu savaşlarda Filistin Kurtuluş Örgütü'nün gücü kırılacak; ama yerine Hizbullah gelecektir. *M. Tanju Akad*

popüler tarih
Yıl: 7 Sayı: 2006/73 Eylül 2006
Kurucusu
NEZİH DEMİRKENT
İmtiyaz Sahibi
DİDEM DEMİRKENT
Genel Yönetmen
OSMAN S. AROLAT
Yazı İşleri Müdürü
LÜTFÜ TINÇ
Haber Merkezi
SEBAHAT BAĞBARS
Görsel Yönetmen
MURAT BEŞİKTAŞ
Reklam Sorumlusu
A. MERAL BAŞAR
Danışma Kurulu
ERHAN AFYONCU • FAHRİ ARAL
YÜCEL DEMİREL • EDHEM ELDEM
VAHDETTİN ENGİN • ALPAY KABACALI
HAYDAR KAZGAN • ÖMER KOÇ
ORHAN KOLOĞLU • CÜNEYT KORYÜREK
İLBER ORTAYLI • SAMİ ÖNAL
METİN SÖZEN • ESER TUTEL
Bu sayıya fotoğraflarıyla katkıda bulunanlar
MİRHAN BİLİR • ALİ KILINÇASLAN
ERKAN İLDIZ
Abone ve Dağıtım Müdürü
HÜLYA KOÇ
Tanıtım ve Halkla İlişkiler Müdürü
NİLAY ŞAHİNOĞLU DOYURAN
Yayın Türü
YAYGIN SÜRELİ
Her ayın başında yayınlanır
Ofset Hazırlık ve Baskı
DÜNYA YAYINCILIK A.Ş.
"GLOBUS" DÜNYA BASINEVİ
100. Yıl Mahallesi 34440 Bağcılar - İstanbul
Yazı İşleri: 0.212. 440 22 77 - 78
Santral Tel: 0.212. 440 24 24
Reklam: 0.212. 440 20 42
Abone: 0.212. 440 21 47 - 48 - 49
Fax: 0.212. 440 23 69
e-mail: populer.tarih@dunya.com
Ücretsiz danışma hattı
0.800 219 20 24 • 0.800 219 20 25
Dağıtım
DPP A.Ş.
DÜNYA SÜPER DAĞITIM A.Ş.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ Hazırlayan: Vahdettin Engin

100 yıl önce

Hicaz Demiryolu

Padişah hazretlerinin bizzat sahiplenip takip etmesiyle hayata geçirilen ve İslâmiyet'e hizmette bulunacak Hicaz Demiryolu'nun Şam-Tebük Hattı'nın açılış töreni yapıldı.

(Le Moniteur Oriental, 1 Eylül 1906)

Osmanlı Bankası Erzurum'da

Osmanlı Bankası'nın Erzurum şubesi zat-ı şahanelerinin tahta çıkış yıldönümü olan 1 Eylül'de törenle açıldı. Törene Erzurum valisi Ata Bey, yerel yetkililer, konsoloslar, Erzurum'un ileri gelenleri ve halktan birçok kişi katıldı. Tören vesilesiyle Ata Bey bir konuşma yaparak padişah II. Abdülhamid döneminde ülkede gerçekleşen ilerlemelerden söz etti.

(Le Moniteur Oriental, 14 Eylül 1906)

Kartal'da büyük fırtına

Önceki gün akşam saatlerinde çıkan büyük bir fırtına İstanbul'un bütün semtlerini etkilediği gibi, Adalar-Kartal çevresinde dahi etkili oldu. Çok şükür ki, yağmur uzun sürmedi. Bununla beraber, Kartal'da hemen bütün ev ve mağazalar sular altında kaldı.

(Le Moniteur Oriental, 17 Eylül 1906)

75 yıl önce: 5 Eylül 1931

Hereke Fabrikası nasıl yandı?

Son Posta gazetesi, 5 Eylül 1931 tarihli nüshasında okurlarına, iki gece önce yanan Hereke Fabrikası yangınını anlatır.

Hereke kumaş fabrikasının genel görünümü.

Evvelki akşam Hereke'de çıkan bir yangın Hereke kumaş fabrikasında çok büyük hasara sebep olmuştur. Zarar yarım milyon lirayı geçmektedir.

Yangın gece saat iki buçuktan sonra başlamış, sabaha kadar devam etmiştir. Yangın çıktıktan sonra, İstanbul ve İzmit itfaiyesinden telgrafla yardım istenmiş, İzmit itfaiyesinin motoru yarı yolda bozulduğu için, Hereke'ye gecikme ile gelebilmiştir.

İstanbul itfaiyesi ise marşandizin arkasına bağlanmış, ancak üç buçuk saatte Hereke'ye varmıştır.

Öğrendiğimize göre, yangın şöyle olmuştur: Ocakçılar akşamdan makine dairesindeki kazanın altından ateş çekmişler ve söndürmeden çekilip gitmişlerdi.

Bir aralık ateşler oracıkta bulunan ve makine silmek için kullanılan yağlı paçavralara sirayet etmiş; paçavralar birden ateş almıştır.

Bir rivayete göre, bu sırada fabrikanın bekçisi uyuduğu için, alevi ilk hamlede görmek ve derhal söndürmek mümkün olmamış, bilakis yangın genişlemiştir.

Yetişildiği zaman ise, fabrikanın altı bin liraya alınan yangın söndürme aletini kullanmak da mümkün olmamış, itfaiyenin gelmesi beklenmiş, bu arada ameleler kendi imkânları ile yangını söndürmeye çalışmışlardır.

İtfaiye de geç kalınca, yangın büyümüş ve bir felaket şeklini almıştır. Neticede fabrikanın makine dairesi, eski fes kısmı, makas ve vargel dairelerinin bir kısmı ve bir de link kısmı tamamen yanmıştır.

Saat üçe doğru fabrikadan ilk alevler çıkmaya başlamıştır. Yangını ilk gören Rüsumat memuru Emin Efendi ile bu civarda bulunan bir bahçıvandır. Bunlar alevleri görünce tehlikeyi anlamışlar, tabanca atmaya ve keskin sesleriyle bağırmaya başlamışlardır.

Gece yarısı dehşet veren bu sesler üzerine herkes ne olduğunu şaşırmış, fakat biraz sonra hakikat anlaşılmıştır. Bu arada fabrikanın itfaiye müfrezesi yangının çıktığı yere koşmuş ve mevcut iki motordan biri derhal faaliyete geçmiştir.

Bu arada yangından haberdar olan Başmühendis Kamil İbrahim Bey, fabrikanın diğer memurları ve ameleden mühim bir kısmı gece kıyafetleriyle alevlerin bulunduğu noktaya koşmuşlardır.

Başta Kamil Bey olmak üzere, fabrikanın erkek ve kadın ameleleri elbirliği ile yangının önüne durmak için, gayrete geçmişler ve bilhassa diğer dairelere sirayet etmemesi için, bütün gayretleriyle çalışmışlardır.

Fakat bu sırada rüzgârın şiddetlenmesi çalıştırmaları zorlaştırmıştır. Bununla beraber yangını söndürmeye çalışanların sayısı her dakika artarak beş yüze ulaşmıştır.

Bütün çabalara rağmen, söndürme vasıtalarının noksanlığından, yangın her dakika biraz daha büyümüş, gittikçe bir felaket şekli göstererek tarak, vargel, biraz sonra hallaç dairelerine sıçramış bu arada alevler, şimdi bere yapılan eski fes dairesini de yalamaya başlamıştır.

Yangın münhasıran amelenin gayreti ile söndürüldükten sonra, saat altıda İzmit, sekizde Yavuz, dokuzda Kadıköy ve on buçukta İstinye itfaiye grupları Hereke'ye gelmişler, fakat yapacak bir iş kalmadığı için geri dönmüşlerdir.

Yangından haberdar olan İzmit valisi Eşref Bey saat altıda yangın yerine gelerek izahat almıştır. Gebze savcısı Muammer Bey ve Jandarma kumandanı derhal tahkikata başlamışlar ve bekçi Vahit ile Ali'yi nezarete almışlardır.

Yapılan açıklamaya göre yanan makineler, binalar ve diğer eşyalar sigortalıdır.

Hereke fabrikasındaki dokuma tezgâhlarından bir görüntü.

1900'lerin başından bir görüntü: Hereke'de genç işçilerin eğitimi.

T.C.
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYE BAŞKANLIĞI
KÜTÜPHANE ve MÜZELER MÜDÜRLÜĞÜ
ATATÜRK KİTAPLIĞI

75 yıl önce

Ucuzluk var!

Otomobilleri eskice olan bazı şoförler taksi usulünü kaldırarak 10 kuruşa müşteri taşımaya başladılar. Dün ve evvelki gün yaptıkları ilk tecrübede oldukça rağbet kazandılar. Halbuki Belediye bu usulün otobüs ve taksi talimatnamelerine aykırı olduğunu söylemektedir.

(Son Posta, 15 Eylül 1931)

Belediye
Mâni oluyor!
Çünkü 10 kuruşa
Bir adam taşımak
Nizamnameye muhalif!!

'Kitabeler Müzesi' açıldı

Topkapı Sarayı'nın bahçesinin yüksek duvarlarından biri muhtelif İslâm kitabelerinin teşhirine tahsis edilmiştir. İstanbul'da bulunup herhangi bir sebeple yıkılan binalara ait kitabe ve tuğralar tarih sırasına ve cinslerine göre tasnif edilerek halkın tetkikine açılmıştır.

(Son Posta, 4 Eylül 1931)

Darülbedayi'nin filmi

Sözlü, sesli ve şarkılı bir Türkçe film yapmak üzere Fransa'ya giden Darülbedayi sanatkârları, bugünlerde İstanbul'a dönmek üzeredirler *[altta: Semiha Berksoy, Muhsin Ertuğrul'un yönettiği bu ilk sesli Türk filmi 'İstanbul Sokakları' adlı yapımda]*. Bu münasebetle kaydedelim ki, Darülbedayi çok zengin bir repertuvar hazırlamıştır.

(Son Posta, 2 Eylül 1931)

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ Hazırlayan: Sebahat Bağbars
sebahat.bagbars@dunya.com

Belgesel film gösterimleri

Filistin-İsrail çatışmalarına Savaş karşıtı bakışlar

Ağustos boyunca İstanbul, Ankara ve İzmir'de izlenen belgeseller, Eylül'de de Diyarbakır ve Bursa da meraklılarıyla buluşacaklar.

Belgesel Sinemacılar Birliği'nin İstanbul'da, Nâzım Hikmet Kültür Merkezi; Ankara'da, Nâzım Hikmet Kültürevi; İzmir'de ise, Konak Belediyesi işbirliğiyle düzenlediği 'Filistin-İsrail Belgeselleri' gösterimi, Ağustos boyunca izlendi.

Belgesellerin gösterimi Eylül ayında da; Diyarbakır'ın Yenişehir Galeria Sinemaları'nda (0 412 224 31 31) ve Bursa'nın Nilüfer Belediyesi Konak Kültürevi'nde (0 224 452 45 00) devam edecek.

Yönetmenliğini James Longley'in yaptığı 'Gazze Şeridi' isimli filmden iki görüntü [sağda ve üstte]. **'Yaşam Mücadelesi' isimli filmden bir sahne** [en sağda]. **'Savaşla Baş Başa' isimli filmde 16 yıl süren Beyrut Savaşı sonrası yeniden yapılanma hayalleri anlatılmaya çalışılıyor** [sağ sayfada, en üstte].

Belgesel Sinemacılar Birliği'nin gösterime soktuğu 15 belgesel de, Filistin-İsrail çatışmalarını, farklı farklı bakış açılarıyla ele alıyor.

Yönetmenliğini Mai Masri'nin yaptığı 'Düşlerin ve Korkuların Sınırları' isimli belgesel filmde, biri Lübnan'ın aşırı marjinalizasyonuyla yönetilen, öteki İsraillilerin askerî ve ekonomik baskısı altında kalmış iki Filistinli genç kızın farklı kamplarda geçirdikleri birkaç ay yansıtılıyor. 2003 Ocak ayında, davetli olarak İsrail ve Filistin'e giden Türk Tabipler Birliği Heyeti'ndeki üç hekimin gezi notlarından oluşan 'Filistin Ocak 2003' adlı belgesel film ise, Ümit Kıvanç ve Ümit Şahin'in imzalarını taşıyor.

James Longley ise, 'Gazze Şeridi' isimli çalışmasında, Ariel Şaron'un iktidara gelişinden sonraki bir dizi olayı ve insan

davranışlarını izleyerek, 2001 yılından bir kesiti anlatıyor.

Daniel Sivan ve Dorit Tadir'in "Ofsayt" isimli çalışması ise, İsrail işgalinin anlamsızlığını, insanî bir perspektiften izleyiciye aktarıyor: Futbolcu olma hayali kuran 13 yaşındaki İshak'ın evi, bir askerî birliğin yakınındadır ve 'Duvar' nedeniyle, hem İsrail hem de Filistin ile olan bağlantısı kesilmiştir.

Juliano Mer Khamis ile Danniel Danniel yönetmenliğinde çekilen "Arna'nın Çocukları" isimli film ise, Arna Mer Khamis tarafından kurulan bir tiyatro grubunun öyküsünü aktarıyor. Filmde, zaman içinde ileri ve geri gidilerek, İsrail işgali ile ortaya çıkan şartlar arasına sıkışmış hayatların trajedi ve korkusu aktarılıyor.

'Filistin-İsrail Belgeselleri' gösterimlerinde yer alan diğer filmlerden bir bölümü ise şöyle sıralayabiliriz: Alia Arasoughly'nin 'Yaşamak Bu Değil'i, Simone Bitton'un 'Duvar'ı, Avi Mograbi'nin 'Tek Gözümle İntikam'ı, Danielle Arbid'in 'Savaşla Baş Başa'sı, Ghada Terawi'nin 'Yaşam Mücadelesi', Rowan Al Faqih'in '1985 Yazı' adlı yapıtı, Nitzan Gilady'nin 'Son Düşman'ı, Najwa Najjar'ın "Yasemin'in Şarkısı" adlı yapıtıyla, yine Najjar'ın 'Naim'i...

'Yaşam mücadelesi'

Yönetmenliğini Ghada Terawi'nin yaptığı belgesel film en ön saflarda durup ülkelerini savunan, İsrailli askerlere taş atan Filistinli İntifada'cı çocukların yaşamlarının ve küçük düşlerinin derinliğine iniyor.

'Düşlerin ve Korkuların Sınırları'

Yönetmenliğini Mai Masri'nin yaptığı 'Düşlerin ve Korkuların Sınırları' isimli belgesel filmde, farklı kamplarda bulunan iki Filistinli genç kızın yaşadıkları anlatılıyor.

Şatilla'nın Çocukları

Mai Masri'nin Şatilla Kampı'nda yaşanan korkunç katliamı anlattığı film ise, "Şatilla'nın Çocukları" adını taşıyor. Filmde, kamp yaşamı Ferah ile İsa'nın çocuk gözlerinden anlatılıyor.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Hasankeyf tartışması

Uydu fotoğraflarının ortaya koydukları

DSI, baraj projesi için çekilen uydu fotoğrafında Hasankeyf'in ne kadarının sular altında kalacağını işaretledi [sağda].

Devlet Su İşleri'nin Ilısu Barajı projesi için uydudan çektirdiği fotoğraflar, Ağustos ayının üçüncü haftası, gazetelerde yayımlandı. Bu fotoğraflar, Hasankeyf'in tamamının sular altında kalacağını ortaya koyuyor.

Şubat ayında Popüler Tarih, Hasankeyf'in tarihî kalıntılarının Rahman Dağı eteklerine taşınmasının planlandığını, yetkili ağızların basına yaptıkları açıklamalara dayanarak duyurmuştu.

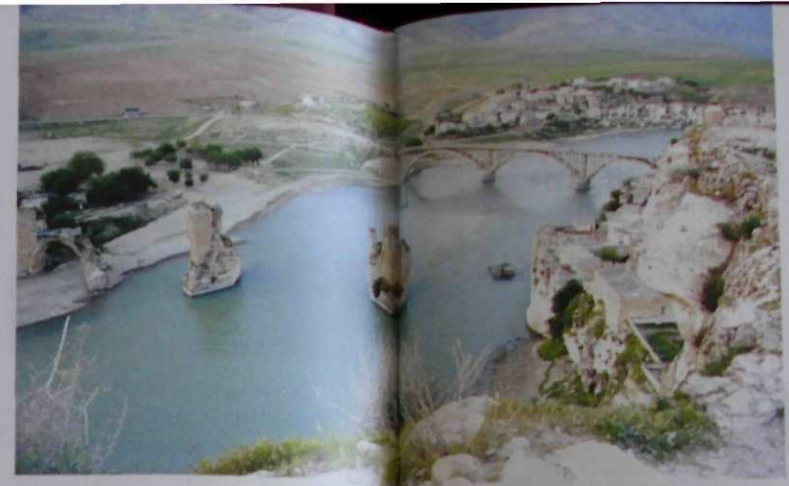
Ancak aynı dönemde, 18-19 Şubat 2006'da Diyarbakır'da gerçekleştirilen "Hasankeyf'i Yaşatma Sempozyumu" sırasında, böyle bir taşımanın "parçalanarak yok edilme" olabileceği vurgulanmış ve "yerinde yaşatarak koruma"yı temel alan bir politikasının belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştı. Peki, özetle, bugün son durum nedir?..

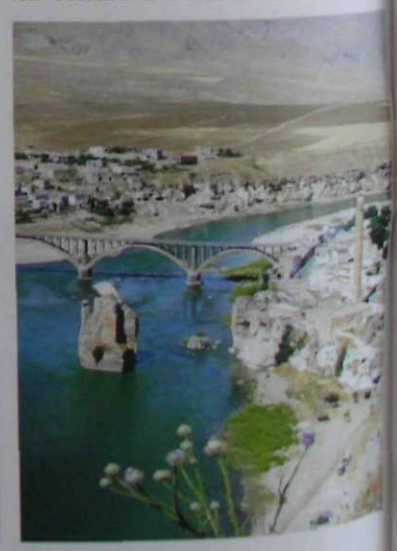
4 Ağustos 2006 gecesi Hasankeyf'i Yaşatma Girişimi, 5 Ağustos 2006'da temeli Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından atılan Ilısu Barajı'nı protesto etmek için gece nöbeti tuttu, ancak temel atımının önüne geçilemedi.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler, 18 Ağustos 2006'da basına yaptığı açıklamada, kültürel varlıkların korunmasının, üzerinde durdukları en ciddi konulardan biri olduğunu ifade etti ve

Temeli atılan Ilısu Barajı suları altında kalma tehlikesiyle karşı karşıya olan Hasankeyf'ten görüntüler [sağda, en sağda ve sağ üstte].

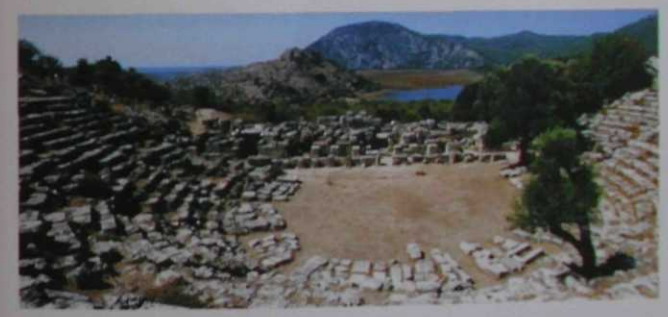

şunları söyledi: "Bu noktada Hasankeyf'i korumak ve onu bizden sonraki nesillere de taşımak en önemli amaçlarımızdan biridir." Ayrıca aynı konuşmada bakan, Ilısu Barajı projesi gündeme gelene kadar da, Hasankeyf'in harap durumuna, kimsenin ses çıkarmadığını da öne sürdü...

Son gelişmeler ise, 12 bin yıllık bir geçmişe sahip olan Hasankeyf'in tamamen sular altında kalacağını doğrular nitelikte: Devlet Su İşleri'nin (DSİ), baraj projesi için uydudan çektirdiği fotoğraflar, Ağustos ayının üçüncü haftası, gazetelerde yayımlandı. Bu fotoğraflara göre de, Hasankeyf'in tamamının sular altında kalacağı, sadece Hasankeyf Kalesi'nin 'Yukarı Kale' denilen bölümünün sulardan kurtulabileceği ortaya çıktı. Kurtulacağı düşünülen bu bölümde yer alan mağaraların ise, bölgenin toprak yapısı nedeniyle, artan nem yüzünden, birkaç yıl içinde çözüleceği ve yok olabileceği hesaplanıyor. Sonuç olarak, Hasankeyf ilçesindeki tarihi eserlerin taşınıp taşınmayacağına ya da ne kadarının taşınabileceğine bu ay karar verilecek. Bu çerçevede, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler'in *[altta]*, yaptığı açıklamada, Hasankeyf'teki kalıntıların taşınması için, 25 milyon avro (euro) ayrıldığını, 53 milyon dolar daha ayrılacağını belirttiğini hatırlatmakta fayda var. Herhalde bu meblağ ciddi bir taşıma planını devreye sokabilecektir. Bu arada, Ilısu Barajı'nın temelinin atılmasına karşın, Hasankeyf'in kurtarılması için, farklı umutlar besleyenler de var: 1978 yılında SİT Alanı ilan edilen Hasankeyf için, 'Hasankeyf Gönüllüleri Derneği', Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurmuş ve barajın durdurulması için yapılan başvuruyu kabul ettirmişti.

Muğla'da arkeoloji

184 kent kazısı insafa kaldı

Cumhuriyet gazetesi muhabiri Özcan Özgür'ün geçen ay içinde yayımlanan haberine göre, Antik Likya ve Kayra uygarlıkları kalıntılarıyla Türkiye'nin açıkhava müzesi konumundaki Muğla'da bu yıl, 11 bilimsel ve 7 kurtarma kazısı ile, 6 yüzey araştırması yapılıyor. Muğla'da 195 antik kentin 184'ü bu yıl, kaçak kazı yapanların insafına bırakılmış durumda. Haberde ayrıca, Muğla Valisi M. Temel Koçaklar'ın görüşüne de yer veriliyor. Koçaklar, bilimsel arkeolojik kazılardan üçünün ve yüzey araştırmalarından ikisinin yabancı arkeologlar tarafından yürütüldüğünü ve yedi kurtarma kazısının da Muğla, Bodrum, Milas ve Marmaris müze müdürlüklerince gerçekleştirildiğini belirtiyor.

KISA...KISA

El sanatları festivali

Kaybolmakta olan el sanatları üretimini teşvik etmek, üreticiyle tüketiciyi buluşturmak amacıyla başlatılan 'Geleneksel Türk El Sanatları Festivali'nin dördüncüsü, 10 -20 Ağustos tarihlerinde, İstanbul'da, Taksim Gezi Parkı'nda gerçekleştirildi.

Civanyan'ın yapıtları

Eczacıbaşı Sanal Müzesi *(www.sanalmuze.org)*, yapıtlarında İstanbul'u resmeden Ermeni ressam Mıgırdiç Civanyan'ı (1848-1906), ölümünün 100. yılında, bir sergiyle andı. Küratörlüğünü Garo Kürkman'ın yaptığı sergide, 75 eser yer alıyor.

Bâb-ı Hümâyûn kapısı

Topkapı Sarayı'nda Bâb-ı Hümayun (Saltanat Kapısı), otobüs giriş-çıkışlarının verdiği zarar nedeniyle, trafiğe kapatıldı. Topkapı Sarayı'na gelen araçlar için de, Cankurtaran'daki Çatladıkapı Futbol Sahası, otopark olarak düzenlendi.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Bir film sahnesinde Uşak Garı [sağda].

'Müze Park' projesi

Uşak'ta açıkhava kompleksi

Uşak Valisi Kayhan Kavas ve Uşak Belediye Başkanı Mesut Apaydın'nın ortaklaşa hazırladıkları müze-gar projesinin hayata geçirileceği de geçen ay açıklandı...

Hem Ulaştırma Bakanlığı'ndan hem de Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan onay ve destek alan projeyle Uşak Garı'nın öncelikle bir Kent Tarihi Müzesi; yanı sıra Devlet Demiryolları Müzesi, aynı alanda büyük bir Arkeoloji Müzesi, Uşak Halıları Araştırma Enstitüsü gibi çeşitli müzeleri içeren bir açıkhava müzeler kompleksi haline gelmesi planlanıyor. Böylece çok dar bir binaya sıkışmış ve eleştiriler alan Uşak Arkeoloji Müzesi de geniş bir mekâna kavuşacak.

Müze

Galatasaray Postanesi

Beyoğlu'nun tarihî yapılarından 127 yıllık Galatasaray Postanesi'nin müzeye dönüştürülme projesi, geçen ay yeni bir ivme kazandı. Dünyanın en güzel postane binalarından biri olarak kabul edilen Galatasaray Postanesi, Türkiye'de gerçekleştirilen ilk radyo yayınına da ev sahipliği yapmıştı.

1998 yılından itibaren restorasyon amacıyla kapatılan bina 2005 Mayıs'ında müzeye dönüştürülmek üzere Galatasaray Spor Kulübü'ne devredildi. Sinan Genim'in mimari projesi doğrultusunda 15 ay sonra tamamlanması planlanan çalışmalar sonunda, beş katlı tarihî binanın giriş katı 'nostaljik' bir postane olacak; diğer katlarda ise, Galatasaray Kulübü'nün kupa ve kimi objeleriyle, Galatasaray Lisesi'nin müze bölümündeki kimi arşiv belgeleri yer alacak.

Restorasyon

Hattuşa'daki Hitit Surları

Alman Arkeoloji Enstitüsü tarafından yürütülen Hattuşa kazılarına 2002 yılından bu yana destek veren JTI Türkiye, farklı bir projeye imza attı.

Hitit Surları'nın 65 metrelik kısmı JTI Türkiye desteğiyle Hititlerin kullandığı yöntemlere sadık kalınarak gerçek boyutlarında, yerinde, yeniden inşa edilmesi, geçen ay noktalandı.

Hitit Surları'nın açılış töreninde kurdeleyi Kültür ve Turizm Bakanı Atilla Koç, JTI Türkiye Genel Müdürü ve JTI Başkan Yardımcısı Bilgehan Anlaş, Almanya Büyükelçisi Eckart Cuntz ve Japonya Orta Elçisi Katsuyoshi Hoyashi birlikte kesti *[üstte]*. Restore edilen bölüm; 6,6 km uzunluğundaki surlar, iki kule ve üç duvar gövdesinden oluşuyor. Kullanılan 64 bin fırınlanmış kerpiç tuğla ve yalnızca kerpiç toprağı, saman ve su kullanılarak geleneksel yöntemlerle üretildi *[altta]*.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Bugünden düne...

Banker Kamondo'nun mezarı

Bugün harap durumdaki Kamondo anıtmezarı İstanbul Hasköy'de, bir zamanlar kente hayat veren Haliç'e hâkim bir noktada, çevre yolu tarafından oyulan tepenin üzerinde bulunmaktadır.

EROL KUNTSAL

İstanbul'da, Okmeydanı semtinden çevre yolunu takip ederek Haliç Köprüsü'ne giderken, köprüye 500 metre kala bir üst geçit vardır. Biraz dikkat ederseniz, bu geçidin hemen sağ yanında, bakımsız; ama zamanında özenle yapıldığı anlaşılan bir 'anıtmezar' görürsünüz.

Bu anıtmezarda, 1781-1873 yılları arasında yaşamış, dönemin en ünlü Galata bankerlerinden Abraham Salomon de Camondo yatmaktadır. Bazı kaynaklar, zamanında 'Kamondo Efendi' diye anılan bu zatın doğum tarihini, 1780-1785 arası olarak vermektedir.

İçi ve dışıyla, bugün tamamen harap durumdaki Kamondo anıtmezarı [sağda ve en sağda], en son gömülerin 1973'lerde yapıldığı bir maşatlık (mezar alanı) içinde yer alır [sağ sayfada, en üstte].

Kamondo ailesi, Portekiz kökenli ve Avrupa'nın çeşitli yerlerinde kolları olan bir ailedir.

İngiltere'de başbakanlık yapmış Benjamin Disraeli, Kamondo ailesinin İngiltere kolundandır. Ailenin İstanbul kolu, önce Portekiz'den Venedik'e göç etmiş, 18. Yüzyıl'da da İstanbul'a gelmiştir.

İstanbul kolunun en ünlü kişisi olan Abraham, ağabeyi İshak ile, Galata'da bir banka kurmuş; 1804'te evlenmiş, tek çocuğu Raphael 1810'da dünyaya gelmiştir.

Raphael, bankerlik ile ilgilenmediğinden midir, yoksa babasının kişiliğinin ve şöhretinin gölgesinde kaldığından mıdır bilinmez, tarih ondan silik bir şahsiyet olarak bahseder. 1866'da 56 yaşında ölmüştür.

Raphael'in, Abraham Behor (1829-1889) ve Nissim (1830-1889) isimli iki oğlu ise, dedeleri Abraham'ın işine büyük bir tutku ile bağlanarak, genç yaşta bankerliğe başlamışlardır.

İki kardeşin katılımıyla, ailenin serveti en yüksek seviyeye ulaşmış, büyük torun Abraham Behor kısa zamanda işin başına geçmiş ve aynı adı taşıdığı büyükbabası ile karıştırılmıştır.

İki kardeş, iş hayatlarının zirvesine ulaştıkları zamanlarda bile, dedelerini sevgi ve saygı ile anmaya ve ona akıl danışmaya devam etmişlerdir.

Abraham Salomon, kuvvetli bir kişiliğe sahiptir. Kararlı, enerjik, doğru zamanda doğru yerde bulunmasını bilen bir adamdır.

Dönemin önemli kişilerinin yanında ve önemli faaliyetlerinin içinde, dede ve torun Kamondo'ları görmek mümkündür.

Tanzimat hareketinin öncüleri olan Mustafa Reşit Paşa, Ali Paşa ve Fuat Paşa ile, karşılıklı güvene dayalı bir ilişki içinde olmuşlardır. Fuat Paşa, Abraham Salomon'u 1849 yılında 'Nişan-ı İftihar ve Mecidiye' nişanı ile taltif etmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun, Galata civarında faaliyet gösteren ve 'Galata Bankerleri' olarak bilinen Baltazzi, Zoğrafos, Zarifi ve Zafiropulo gibi çoğu Rum olan bankerler aracılığı ile aldığı ilk borçları sağlayanlar arasında ve en önlerde, Yahudi Kamondo ailesi vardır.

Abraham Salomon'un, bankacılık dışındaki ikinci zenginlik kaynağı ise gayrimenkuldür. Yabancı ülke tebaası olmasına rağmen aile, sahip olduğu imtiyaz sayesinde arazi ve emlâk edinebilmiştir.

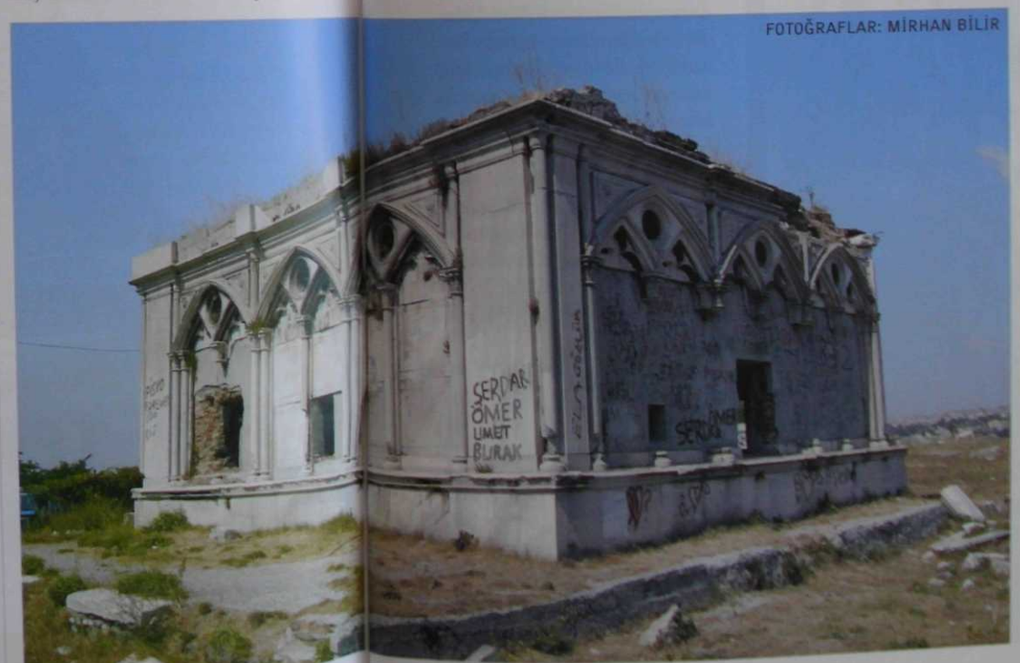
İstanbul'un modern bir kimliğe bürünmesi gerektiğine inanarak, 1855-65 yılları arasında, Karaköy'de Bankalar Caddesi üzerinde ve civarında, Abraham Salomon, çok sayıda iş hanı ve apartman inşa ettirmiş, bu inşaatların ihtiyacını karşılamak üzere bir tuğla fabrikası kurmuş, çevre düzenlemeleri yaptırmış, Galata'nın limana bakan tarafının ve Kara-

İnce, usta işi ayrıntılar barındıran anıtmezarın mermer kaplamaları bugün oldukça azalmış durumda [sol üstte; anıtmezarın kapı girişinde].

FOTOĞRAFLAR: MİRHAN BİLİR

Avrupa'da Birinci Dünya Savaşı'nda yaşamış olan Kamondo kuşağından Nissim de Camondo 1875'te, Paris'te ilk yerleştikleri malikanede [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Paris'e yerleşen kuşaktan Nissim de Camondo'nun kardeşi Isaac de Camondo, 1900'lerin başında [sağda]. Nissim ve Moïse de Camondo 1916'da, yeni yaptırdıkları ve daha sonraları müze olacak malikanelerinin bahçesinde [en sağda]: Dönem savaş dönemi ve Nissim de Camondo bir Fransız subayı.

köy'ün yeniden inşa edilip modern bir finans merkezine dönüşmesine öncülük etmiştir. Bu binaların pek çoğu, günümüzde de iş hanı ve otel olarak kullanılmaktadır.

Abraham, Bankalar Caddesi'ndeki işyeri ile, bir sokak yukarıda bulunan mâlikhanesi arasındaki yokuşu daha rahat geçmek için, Bankalar Caddesi'nde, bugün de 'Kamondo Merdivenleri' diye anılan ve halen kullanılan merdivenleri de yaptırmıştır.

Abraham, Yahudi azınlığın eğitim işleri ile de ilgilenmiş, Hasköy'de Fransızca ve Türkçe eğitim veren iyi bir okul kurulmasına öncülük etmiş, Osmanlı'nın Yahudi tebaasının, Rum ve Ermenilerden kültürel ve ekonomik olarak geri kalmamasını sağlamaya çalışmıştır.

Aile, İstanbul'un ulaşım problemini çözmek için kurulan Şirket-i Hayriye ve Dersaadet Tramvay Şirketi'ne de ortak olmuş, atlı tramvay hattının kurulmasını ve işletilmesini sağlamıştır.

Banka işlerinde olduğu gibi, bu şirketlerdeki ortakları da Zoğrafos ve Zarifi gibi Rum bankerlerdir. Sonraki yıllarda, Rum ve Yahudi bankerler arasındaki rekabet kızışmış, bu arada Osmanlı'nın para ihtiyacının boyutları daha da büyümüştür.

1860'lardan itibaren Bâbıâli, 'Galata Bankerleri'ne rağbet etmemeye ve yurtdışından borç almaya başlar. Bu durumda Kamondo'lar, "Madem bizden borç almıyorsunuz, biz de dışarı gidip borç veririz" diyerek, dönemin önemli finans merkezlerinden biri olan Paris'te bulunmak, yeni ortaklar bulmak ihtiyacını hissederler ve dede Kamondo, torunlarını Paris'e gönderir. (Meraklısı için not: Aynı dönemde Baltazzi'ler Viyana'ya, Zarifi'ler de Marsilya'ya yerleşirler.)

Sonunda Kamondo'lar, 1869'da topluca Paris'e göç etmişler, orada da kısa zamanda itibar kazanmışlar ve özellikle sanat hamisi olarak ün yapmışlardır.

Paris'in önemli kültür merkezlerinden Champ-Elysyées Tiyatrosu ve 18. Yüzyıl sanatının seçkin örneklerinin sergilendiği Nissim De Kamondo müzesi, ailenin Paris sanat dünyasına kazandırdığı yapıtlardır.

FOTOĞRAFLAR: MİRHAN BİLİR

Kamondo'nun Galata'daki gayrimenkul imparatorluğu

Servetinin kaynağı sadece bankerlikten değil, Galata civarında inşa ettirdiği bina ve hanlardan da gelen Abraham Kamondo, 1855'te İntizam-ı Şehir Komisyonu'nun kararı doğrultusunda, Sirkeci, Karaköy ve Beyoğlu'nda birçok modern iş hanı yaptırır. Kendi malikanesi Kamondo Apartmanı *[sağda]* ve bu mekândan Perşembe Pazarı civarındaki iş hanlarına inmek için kullandığı merdivenler de *[solda]* Galata'dadır.

Kamondoların Paris'te kurdukları müze

Paris'te, Monceau Parkı bitişiğinde yer alan Nissim de Camondo Müzesi, bu kente yerleşen yeni kuşak Kamondoların 1866'da satın aldıkları ilk malikanenin topraklarında, 1911-14 arasında yapılacak yeni malikanede gerçekleştirilecekti. Müze 18. Yüzyıl ağırlıklı...

Abraham Salomon, 1873'te Paris'te ölür; vasiyeti üzerine, cenazesi İstanbul'a getirilir. Cenaze töreni 14 Nisan 1873'te yapılır. O gün kiliselerde çanlar çalınır, borsa ve finans kurumları tatil edilir ve Abraham Salomon ölümünden önce kendisinin hazırlattığı, sözünü ettiğimiz anıt mezarda toprağa verilir.

Piyade ve bahriyelilerden oluşan iki manga asker, Muzıka-i Hümâyûn, İstanbul'daki konsolosluk çalışanları, Ortodoks ve Katolik liderler, kilise koroları, Osmanlı nazırlarının büyük bir kısmı, cenaze törenine katılır...

Yahudiler Türkiye'ye geldiğinden beri, Osmanlı topraklarında geçirdikleri süre boyunca, hiçbir Musevi böyle bir şerefe mazhar olmamıştır. Bir bankerin devlet töreni ile toprağa verildiği bu cenaze töreni, Türk tarihinde eşi benzeri bulunmayan bir olaydır...

Ölümünden sonra torunları Nissim ve Abraham bir süre daha Paris'te bankacılığa devam etmişler, ancak onların ölümünden sonra da varisleri, İstanbul'daki bütün işleri tasfiye etmişlerdir.

Ailenin son fertleri ise, 1944 yılında Auschwitz Nazi toplama kampında yok olmuştur.

Aradan uzun yıllar geçtikten sonra, Kamondo Anıtmezarı ve içinde yer aldığı Hasköy Yahudi Mezarlığı bölümünün restorasyonu için bir proje taslağı hazırlanır.

Bu arada, 500. Yıl Vakfı Türk Musevileri Müzesi ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Beyoğlu Belediyesi, Türkiye Hahambaşılığı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ve Osmanlı Bankası Müzesi gibi kurumlar bir araya gelerek, geçen yıl 17 Nisan-22 Nisan tarihleri arasında, 'Ahde Vefa / Kamondoları Anma Haftası' gerçekleştirilir...

Ve aradan koskoca bir yıl geçer; ama bugün, ortada hiçbir şey yoktur; Kamondo Anıtmezarı'nın sefil durumu, bilindiği gibidir! ■

"Doğu'nun Rotschild'leri" diye de anılan Kamondoların son fertlerinden biri olan Beatris de Camondo 1935'te [solda]: Onun da yaşamı, ailenin bütün son fertleri gibi, 1944 yılında Auschwitz Nazi toplama kampında noktalanacaktı.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

25 milyon yıllık gergedan fosili

Dünyada yaşamış canlılar içinde, en büyük karasal memeli olan 6 metre boyunda dev yaratık 'baluketeryum' fosilleri, Kırıkkale'nin Delice ilçesinde ortaya çıkarıldı.

Kırıkkale'deki kazı çalışmaları sırasında, yine aynı yörede soyu tükenmiş bir başka gergedan türüne ait fosil parçaları da bulundu [üstte]. Bilgisayarda şekillendirilmiş bir baluketeryum görüntüsü [sağ üstte].

ALAADDİN VURAL (*)

Şairimiz Mehmet Akif Ersoy'un dediği gibi, bastığımız yerleri sadece toprak olarak görüp, geçip gitmemek lâzım. Doğal ve kültürel varlıklarımız da yine bu topraklarımızda yatan ve gün yüzüne çıkarılmayı bekleyen, çıkarıldıktan sonra da, öncelikle toplumumuzla paylaşılması ve gelecek nesillere de aktarılması için, korunması gereken değerler saklanmaktadır.

Geçen aylarda, basında, Kırıkkale'nin Delice ilçesinde bulunan 25 milyon yıllık gergedan fosili üzerine çeşitli haberler çıktı... Ben de kazının bizzat başında bulunan bir isim olarak, size bu kazılarla ilgili genel bir bilgi vermek istedim...

Size bahsedeceğim ve kazılarda bulunan nesli tükenmiş türün adı, 'Baluchitherium'.

Baluchitherium adı Latince'den geliyor ancak bizler Türkçe'de 'Baluketeryum' olarak kullanıyoruz. Baluketeryum dünyada yaşamış canlılar içinde, en büyük karasal memeli ve 6 metre boyunda dev bir yaratık.

Bir binanın yaklaşık 2.70 metre yüksekliğinde olduğu düşünülür ise, bizim baluketeryum size, iki katlı bir binanın tepesinden bakacak kadar büyüktür, yani uzunluğu 8 metreyi geçmektedir.

Bu tür ile ilgili fosiller Türkiye'den önce Pakistan, Çin, Moğolistan, Kazakistan'dan da bulunmuştur.

Baluketeryum, dünyada ilk olarak da, Pakistan'da, Belücistan denilen bölgede ortaya çıkarılmıştır. Bölgeye atfen de, 'Baluchitherium' olarak adlandırılmıştır.

Dünyanın bilinen en büyük kara memelisidir.

En büyük kara memelisi olarak, genelde, mamutlar bilinir. Mamutlarla kıyaslanacak olursa, Baluketeryum onların 2-2,5 katı büyüklüğündedir. Bu yaratıklar, günümüzden yaklaşık 25 milyon yıl önce dünyamızda yaşamış ve dinazorlar gibi yok olmuşlardır.

Baluketeryum, görünüş olarak atları andırmakla birlikte, aslında gergedanlar ailesinden, otçul bir dev yaratıktır. Evet; günümüzden 25 milyon yıl önce, Orta Anadolu, bu devlere ev sahipliği yapmıştır!

Şimdi, 25 milyon yıllık Baluketeryum fosilinin bulunma sürecine gelelim: Daha önceki yıllarda, bu gergedana ait ufak bir fosil parçası bulmuştuk ve müzemizde de sergilemekteydik (MTA Tabiat Tarihi Müzesi).

Çalışmalarımıza bu fosilin diğer parçalarını da bulunabileceğimizi düşünerek başladık. Daha önceki ekipte de bulunan ve konunun uzmanı olan Paris Ulusal Tabiat Tarihi Müzesi Paleontoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr. Sayın Şevket Şen'e ortak bir proje yapmayı teklif ettim.

Haziran ayı içinde MTA Tabiat Tarihi Müzesi ve Paris Ulusal Tabiat Tarihi Müzesi'nin ortak projesi kapsamında, Kırıkkale sınırları içinde, çalışmalarımıza başladık.

Araştırma ekibinde müzemizden 5 uzman, Paris Ulusal Tabiat Tarihi Müzesi'den de 4 uzman bulunuyordu. Proje konusunda, her ne kadar büyük bir heyecan içinde de olsak da, tereddütlerimiz de vardı: Çünkü omurgalılara ait fosilleri bulmak çok da kolay değildir. Bu fosillerin korunması ya da fosilleşebilmeleri çok zordur.

Çalışmalarımızın henüz ikinci günündeydik, arkadaşlarımdan epey uzakta bir tepe eteğinde araştırma yapıyordum, fosil kalıntısı toprağın içinde gömülü duruyordu ve çok az bir parçası açığa çıkmıştı.

İlk anda pazu kemiği olduğunu düşündüm. Büyüklüğünü görünce de, iyice emin oldum ki, bu, bir baluketeryuma ait bir parça idi. Çünkü daha önce bu kadar büyük başka bir canlı parçasıyla karşılaşmamıştım!

Hemen, başka bir parçası var mı diye, yakın çevresini araştırdım. Kalıntının hemen yanında, ondan kopmuş bir parça duruyordu, hatta biraz ötede başka bir parça daha...

Muhtemelen o parça da kaburga kemiğine aitti. Konunun uzmanı arkadaşlarımızdan yardım aldık ve kalıntıların 'baluketeryum fosilleri' olduğu doğrulandı.

Genel saha çalışmalarımız ise, 15 gün sürdü. Bu çalışma sonucunda dişi, erkek ve henüz süt dişleri bile tamamlanmamış bir yaşından daha küçük yavru baluketeryuma ait fosiller; bu fosillerin yanı sıra, yine o dönemde yaşamış soyu tükenmiş gergedan türlerine ait fosiller; timsahlara ait fosil parçaları ve kaplumbağa fosilleri bulundu.

Bulunan fosiller şu an müzemizde olup, üzerinde bilimsel çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar bitirildikten sonra, müzemizde sergilenecek ve herkesin görmesi sağlanacak. ■

(*) *MTA Tabiat Tarihi Müzesi Müdürü*

FOTOĞRAFLAR: ALAADDİN VURAL

Bir yaşından küçük 'yavru' baluketeryuma ait fosiller gün ışığına çıkarılıyor [üstte]. Bilgisayarda şekillendirilmiş bir baluketeryum görüntüsü [solda].

Bir yaşından küçük 'yavru' baluketeryuma ait çene fosili [en solda]. Bir dişi baluketeryuma ait ön kol kemiği parçası [ortada]. Erkek baluketeryum fosilinin, bulunan en büyük parçalardan biri, ön kol kemiği [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Bozcaada'da 'Ozanın Günü'

Homeros anlatıyor

5 Ağustos Cumartesi günü, Bozcaada sahillerinde, güneşin doğuşuyla birlikte, Homeros'un [üstte] İlyada Destanı okunuyor [sağda].

Dört yıldan bu yana, gazeteci yazar Haluk Şahin'in girişimleriyle, Ağustos başlarında Bozcaada'da düzenlenen 'Ozanın Günü / Homeros Anlatıyor' etkinliğinin beşincisi, bu yıl da, 5 Ağustos Cumartesi günü, güneşin ilk ışıklarıyla adanın Troya'ya bakan kıyılarında, ünlü Bozcaada Kalesi'nin arkasında gerçekleştirildi.

Bu yıl da, Homeros'un Troya Savaşı'nı anlattığı İlyada Destanı, dünyanın her yerinden gelen konukların da katılımıyla, çeşitli dillerde okundu.

Bu topraklarda, iki bin yıl ötesinden günümüze doğru yankılanan savaş ezgileri, insanlara barışı anımsattı aslında: Çünkü 'şiir sokağa çıkmıştı' hem de farklı dillerde okunuyordu!..

Eray Canberk'in 'şair baba' görevini üstlendiği ve Homeros'un şiiriyle çağdaş Türk şiirini buluşturduğu etkinlikler aslında 4 Ağustos Cuma akşamı başladı.

Bu yıl, 'Ozanın Günü / Homeros Anlatıyor' etkinliklerinde son okumalar yapıldı ve gelecek yıllarda etkinliğin alacağı biçim ve içerik tartışıldı. ■

'Uykusuz Gece' uykuda

FRANSIZ BAHARI 2006

'Fransız Baharı 2006' etkinlikleri çerçevesinde planlanan 'Uykusuz Gece' kültürel gezintisi, bitmez tükenmez 'Beyoğlu kazıları' nedeniyle yapılamadı.

MİNE HAKSAL

Etkinlik takvimine bakıldığında, 'Fransız Baharı 2006'nın görkemli kitlesel etkinliği, "İstanbul'da Uykusuz Gece" olacaktı...

Paris ve İstanbul belediyeleri arasındaki 'kültürel bir işbirliğine' dayanan bu etkinlik, Paris Belediye Başkanı Bertrand Delanoë ile İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş'ın destekleriyle planlanmıştı.

Ama işte, nasıl planlandı (!) ise, biz dergimizi yayına hazırlarken, "16 Eylül gecesi, İstiklâl Caddesi yapılacağı bildirilen bu kültürel gece gezintisinin gerçekleşemeyeceği" bildirildi bize... İlk kez Paris Belediyesi tarafından düzenlenen 'Uykusuz Gece' yani 'Nuit Blanche'; şehirleri yeniden keşfetmeye yönelik bir etkinlik... ■

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Osmanlı denizciliği

17. Yüzyıl'ın sonuna kadar, Osmanlı denizciliğinin kendine has bir serüveni vardır ve bu serüven, Barbaros Hayreddin Paşa'nın öyküsüyle iç içedir.

ERHAN AFYONCU

1. Osmanlı denizle nasıl tanıştı?
2. Yıldırım'ın denizcilikteki yeri nedir?
3. II. Bâyezid dönemi denizciliği nasıl gelişti?
4. Barbaros, donanmaya ne kazandırdı?
5. Osmanlı'nın en önemli başarısı ne idi?
6. Osmanlı neden kalyon yerine kadırgayı seçti?
7. Girit Savaşı'nın tarihteki önemi nedir?
8. Hüseyin Paşa'nın denizcilikteki yeri nedir?
9. 'Kaptan paşa' unvanı kimin için kullanıldı?
10. Donanma nasıl denize çıkardı?

1 Osmanlı denizle nasıl tanıştı?

Türklerin denizle tanışmaları Anadolu'ya gelmeleriyle oldu. İlk denizcimiz Batı Anadolu kıyılarında faaliyet gösteren Çaka Bey idi. Çavuldur boyuna mensup bir Türkmen olan Çaka Bey, İstanbul taraflarına yaptığı bir sefer sırasında Bizanslılara esir düştü.

Bizans sarayında iyi bir eğitim aldıktan sonra, yeni imparatorla arasının bozulması üzerine, İstanbul'dan ayrılarak, yanında güvendiği adamları olduğu halde İzmir'e gitti.

Bölgedeki Türkmenleri de yanına çekmek suretiyle şehri zaptetti ve beyliğini kurdu. Bizans'ı dize getirmek ve adalarda fetih faaliyetlerinde bulunmak için, İzmir'e yerleşir yerleşmez, donanma kurma çalışmalarına başladı.

Hazırlıklarını tamamlar tamamlamaz, sahil şehirlerine hücum edip, Urla ve Foça'yı ele geçirdi. Daha sonra hâkimiyet sahasını genişleterek Ege adalarına yöneldi.

Çaka Bey ile Bizans arasındaki hâkimiyet mücadelesi, Ege adalarında sürüp gitti. Bizans İmparatoru Aleksios Komnenos ise, Çaka Bey'in en büyük müttefiki Peçenekleri 1091'de, başka bir Türk boyu olan Kumanlar'a kırdırdı.

Çaka Bey de bunun üzerine, Türkiye Selçuklu Sultanı Kılıç Arslan'a kızını vererek akrabalık kurdu.

İmparator Aleksios Komnenos, 1092 yılında Çaka'ya karşı sefere çıkmaya karar verdi.

Midilli ve Sisam Bizans'ın eline geçti.

Çaka, İzmir'e döndükten sonra, 'dromon' denilen çifte kürekli yeni bir donanma hazırladı. Rodos ve Kıbrıs adalarında çıkan isyanlar Bizans'ı meşgul ederken, hazırlamış olduğu donanmasıyla Midilli, Sakız, Sisam ve Rodos'u ele geçirdi.

Ardından İstanbul'u fethetmek için, İzmir'den Çanakkale Boğazı'na doğru uzanan bölgede fütuhata başladı. Tehlikeyi bertaraf etmek isteyen Bizans İmparatoru, Türkiye Selçuklu Sultanı Kılıç Arslan'ı, kayınpederi aleyhine doldurdu.

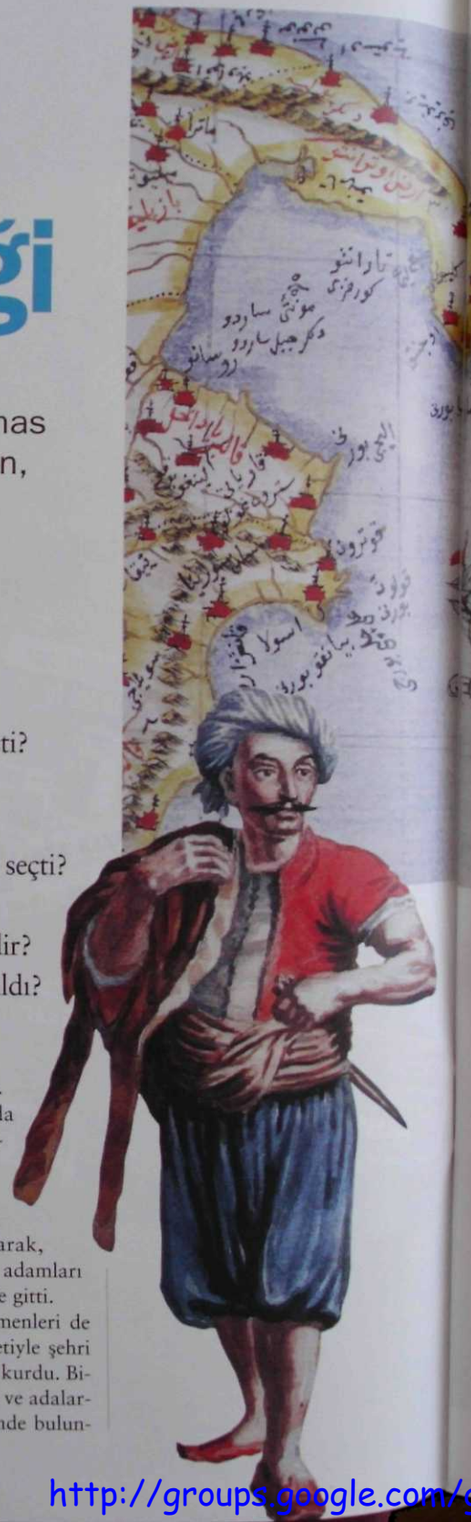
Bizans İmparatoru'na inanan Kılıç Arslan 1095'te ordusunu toplayıp Çaka Bey'in üzerine yürüdü. Sultan Kılıç Arslan, durumdan habersiz olan Çaka bey için bir ziyafet hazırlattı. Kılıç Arslan, kayınpederini kendi elleriyle öldürdü.

Hayatı boyunca savaşan, kahramanlığı ve cesaretiyle tanınan Çaka, iyi bir teşkilatçı ve denizciydi. İlk Türk tersane ve donanmasını kurmuş; İzmir ve civarındaki ilk Türk yerleşmesini sağlamıştı.

Selçuklu Sultanı Kılıç Arslan [altta]. Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos [en altta].

Dönemin bir haritasında Adriyatik girişinde, Osmanlı ve İtalya kıyıları [sağ üstte]. Batı kaynaklı bir çizimde, Osmanlı denizcisi [sağda].

Akdeniz egemenliği için mücadele...
Osmanlı donanması 16. Yüzyıl'da, hem Doğu Akdeniz sularında hem de Batı İtalya sahillerinde Cenova ve Venedik donanmalarıyla kapıştığı gibi, 1574'e kadar devam edecek bir süreçte, İspanyol donanması ile de Akdeniz egemenliği için mücadele edecekti.

2 Yıldırım'ın denizcilikteki yeri nedir?

Yıldırım Bâyezid'in dönemi, bir kara fetihleri dönemi olmasının yanı sıra, Osmanlı denizcilik tarihi için de, bir dönüm noktası oluşturur. Saruhan, Aydın ve Menteşeoğulları gibi, 'Adalar Denizi' yani Ege kenarında bulunan beyliklerin fethiyle Osmanlı bu dönemde, önemli bir deniz gücüne ve tecrübeli elemanlara da sahip olur.

1390'da da Osmanlı, Gelibolu'da, kaleyi yeniden inşa etmek, yeni bir liman yapmak ve tersane için gerekli havuzu ve tersane aletlerini temin etmek için, Sarıca Paşa'yı görevlendirir.

Böylece Osmanlı donan-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Batı kaynaklı bir 19. Yüzyıl gravüründe Gelibolu limanı [sağda]: 1390'da Osmanlı, Gelibolu'da kaleyi yeniden inşa etmek, yeni bir liman yapmak ve tersane kurmak için, Sarıca Paşa'yı görevlendirir.

ması Yıldırım Bâyezid döneminde belirli bir örgütlenmeye kavuşur. Sarıca Paşa komutasındaki Osmanlı donanması kısa süre sonra denizlerde fetih faaliyetlerine başlar.

Yıldırım Bâyezid

Büyüklü küçüklü 60 gemiden oluşan donanma, Cenevizlilerin hâkimiyetindeki Sakız Adası'na saldırır; daha sonra da, Venediklilerin elindeki Eğriboz ve Yunan adalarına taarruz eder.

3 II. Bâyezid dönemi denizciliği nasıl gelişti?

II. Bâyezid döneminin en önemli olaylarından biri, Osmanlı denizciliğinin gelişmesidir.

II. Bâyezid'den önce Osmanlı donanması daha ziyade nakliye ve kara kuvvetlerine destek gücü olarak görev yapıyordu. Yeni dönemde ise, bağımsız bir savaş gücü oldu.

Akdeniz'in en büyük deniz gücü olan Venedik ile başa çıkabilmek için, donanmanın geliştirilmesi gerekiyordu.

Özellikle 1489'da Venedik'in Kıbrıs'a hâkim olması, Osmanlı açısından olumsuz bir durumdu. Bu olumsuzluğu ortadan kaldırmak için harekete geçen II. Bâyezid, ilk olarak Akdeniz'de faaliyet gösteren Kemal Reis'i, 1495'te Osmanlı İmparatorluğu'nun hizmetine aldı.

Kemal Reis, Osmanlı donanmasını yeniden örgütledi. Akdeniz ve Afrika'da faaliyet gösteren birçok Türk denizcisini Osmanlı hizmetine soktu. Tersane sayısı çoğaltıldı; daha büyük gemiler yapıldı.

Kalyon sınıfından 'göke' adlı gemiler, ilk defa bu dönemde görüldü.

Gemilerde uzun menzilli toplar kullanılmaya başlandı. Bu sayede, Venedik'in Mora'daki üsleri fethedilebildi.

Kanuni'nin Barbaros'u kabulünü temsil eden bir minyatür [sağda].

4 Barbaros, donanmaya ne kazandırdı?

Türk denizciliğinin en önemli isimlerinden Barbaros Hayreddin Paşa, Midilli doğumlu diğer Barbaros kardeşlerle birlikte, adeta denizle iç içe büyüdü.

Denizlerde korsanlık yapan Barbaros kardeşler, Kuzey Afrika'da Cezayir'i ele geçirmişler, yaptıkları baskınlarla İtalya ve İspanya'daki devletlere nefes aldırmamışlardır.

Kuzey Afrika'nın en namlı korsanı olan Hayreddin Paşa, daha Yavuz Sultan Selim döneminde, Osmanlı'ya bağlılığını bildirir. Kanunî döneminde ise, İstanbul'a davet edilir ve 1534'ün Ocak ayında, deniz kuvvetlerinin başına getirilir.

Barbaros Hayreddin Paşa'nın Osmanlı hâkimiyetini kabul edip, padişahın hizmetine girmesiyle, sadece Cezayir gibi bir bölge Osmanlı hâkimiyetine girmemiş; Barbaros ve yanındaki tecrübeli denizcilerle, Osmanlı donanması gerçek anlamda bir deniz gücü olmuştur.

Yavuz Sultan Selim

5 Osmanlı'nın en önemli başarısı ne idi?

Preveze Deniz Savaşı bilinir; ancak en az onun kadar önemli bir başka zafer, pek bilinmez: 1560'daki Cerbe Zaferi, Osmanlı denizciliğinin zirvesidir.

Tunus kıyılarında bir ada olan Cerbe, 1560'ta büyük bir deniz muharebesine tanık olur.

Daha çok korsanların üssü olan Cerbe Adası, özellikle Barbaros kardeşler ve sonra da Turgut Reis döneminde, Osmanlı'nın Akdeniz'deki önemli üslerinden biridir.

1560'ta Tunus'u almak için yola çıkan bir Haçlı donanması fırtınanın da etkisiyle, Cerbe açıklarına yanaşmak zorunda kalır. Haçlı komutanları adanın ileri gelen şeyhiyle anlaşarak adayı teslim alırlar ve bir de kale inşa ederler.

Osmanlı donanması da, zaman kaybetmeden Piyale Paşa komutasında, Cerbe açıklarına gelir.

Kısa bir mücadeleden sonra, Osmanlı donanmasının akıllıca manevraları sayesinde, Haçlı donanması mağlup edilir. Bu muharebede, Haçlı donanmasından 70'e yakın gemi batırılırken, 20 kadarı da ele geçirilir.

Cerbe'den sonra ise, 1571'deki İnebahtı Deniz Savaşı'nda, Osmanlı donanmasının büyük bir bölümü yok edilir. Ancak Osmanlı İmparatorluğu bir kış içinde, donanmasını yeniden inşa eder.

Ama en önemli eksik mürettebattır. Yetenekli denizciler İnebahtı'da kaybedilmiştir ve bu eksiğin telafisi yoktur. Özellikle yetenekli gemi reisleri bulmak neredeyse imkânsızdır.

II. Bâyezid'in yaptırdığı 'göke' [üstte; Kâtib Çelebi'nin "Tuhfetü'l-kibâr" adlı yapıtından]. J. Della Tolla'nın 1888 tarihli yağlıboya bir 'Preveze Deniz Savaşı' çalışması [solda; Askeri Müze Resim Koleksiyonu].

T.C.
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYE BAŞKANLIĞI
KÜTÜPHANE ve MÜZELER MÜDÜRLÜĞÜ
ATATÜRK KİTAPLIĞI

6 Osmanlı neden kalyon yerine kadırgayı seçti?

Osmanlı'nın, daha kuruluşundan itibaren en fazla kullanılan ve deniz savaşlarında en etkili olan gemi türü, kadırga idi. Kadırgalar, oldukça uzun fakat ensiz ve su seviyesinden de oldukça az bir yükseklikte idi. 15. Yüzyıl'da, diğer Akdeniz ülkelerinde olduğu gibi, kadırga, en önemli kürekli ve yelkenli donanma gemisi olmakla beraber, yerini yavaş yavaş kalyonlara bırakmaya başlamıştı.

Osmanlı bahriye teşkilatı alanında, dünyanın sayılı uzmanlarından biri olan Prof. Dr. İdris Bostan'ın da belirttiği üzere, kadırga ve kalyon arasında, inşa teknikleri ve hareket özellikleri bakımından farklar vardır.

Kalyon, kadırgaya göre çok daha büyüktür ve bu sayede fazla sayıda top taşır; gemileri uzaktan vurabilme imkânına sahiptir. Fakat rüzgâ-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Melchior Lorich'in çizgileriyle, Osmanlı donanmasının 16. Yüzyıl'daki kadırgalarından biri [sağda]. 1695'te Mezemorta Hüseyin Paşa'nın Venedik donanmasına karşı kazandığı Koyunadaları önündeki deniz savaşı [sağ sayfada, üstte].

rın az olduğu bölgelerde seri hareket edemez; sığ sularda da ilerleyemez.

Kadırga ve kalyatalar ise, hem kürekli hem de yelkenli oldukları için, rüzgârsız havalarda da çok seri hareket edebiliyorlardı. Bu yüzden Akdeniz'in coğrafi özelliklerini çok iyi bilen Barbaros, stratejik bir tercih yaparak kadırga ve kalyataları kullanmayı tercih etti.

Barbaros'un bu tercihi daha sonraki kaptan paşalar tarafında da takip edildi.

7 Girit Savaşı'nın tarihteki önemi nedir?

Kalyon türü gemiler, Osmanlı donanmasında daha 15. Yüzyıl sonlarında yerlerini almakla beraber, donanmada hâlâ kadırgalar hâkimdi. Kalyonlar sadece savaş amaçlı değil, 16. Yüzyıl'dan itibaren, ticaret gemisi olarak da kullanılmaya başlanmıştı.

Ancak, Osmanlı donanmasında kadırganın hâkimiyetinin sorgulandığı ve kalyonların gündeme geldiği dönem, 1645'te başlayan Girit kuşatmasının devam ettiği dönemdi.

Osmanlı donanması, Venedik'in İngiliz ve Hollandalılardan kiraladığı kalyonlar karşısında, Çanakkale Boğazı'nı geçememişti. İstanbul'un dahi işgal tehlikesi yaşadığı ve kıtlık sıkıntısının baş gösterdiği başkentte, padişahın başkanlık ettiği bir meclis toplanmış ve burada, konu hakkında uzun uzun tartışılmıştı.

Nihayet Osmanlı, 1645-1661 arasında ilk kalyon denemelerini yaptı. Ancak gelenekçiler kalyonlara karşı çıktılar. Bunlardan biri de, devrin önde gelen aydınlarından olan ve Osmanlı denizcilik tarihi hakkında önemli bir kaynak olan "Tuhfetü'l-kibâr" adlı yapıtı kaleme alan Kâtib Çelebi idi.

Zor günler geçtikten sonra, kalyon yapımına, Fazıl Ahmed Paşa'nın emriyle bir süre ara verilecek ve tekrar kadırgalar ön plana çıkarılacaktı. Ancak 1682'den itibaren, yeniden ve bir daha tartışılmamak üzere, kalyon dönemi başlayacaktı.

8 Hüseyin Paşa'nın denizcilikteki yeri nedir?

Cezayir beylerbeyiliğinden kaptanıderyalığa getirilen Hüseyin Paşa'nın lakabı, 'Mezemorta'dır. Bunun öyküsü de oldukça ilginçtir. 'Mezemorta' İtalyanca 'yarı ölü' demektir. Hüseyin Paşa, Venediklere esir düşmüş ve aldığı yaralar nedeniyle, Venedikliler ona, ölü sandıkları için, bu lakabı vermişlerdir.

Mezemorta Hüseyin Paşa iki defa kaptanıderyalık makamına gelmiştir. İlk kaptanlığında Cezayirlilerle anlaşamadığı için İstanbul'a kaçmak zorunda kalmıştır.

Nigârî'nin çizgileriyle Barbaros Hayreddin Paşa'nın portresi [sağ üstte]. Tek ambarlı bir 18. Yüzyıl kalyonu [sağda]. Barbaros Hayreddin Paşa'nın amirallik gemisinin baştardesinde kullandığı sancak [sağ sayfada, ortada]. Bir kaptan paşanın sefer için Cebeciler Köşkü'nden hareketini temsil eden gravür [sağ sayfada, altta].

Hüseyin Paşa, Osmanlı denizcilik tarihinde yaptığı yenilikler ve getirdiği düzenlemeler ile ön plana çıkar. Yeni kalyonlar yaptırır; kalyonların ihtiyaç duyduğu uzman elemanları temin eder.

Bu dönemde donanma 'derya beyi' komutasındaki filolara bölünür ve bu derya beyleri, komutaları altındaki filoları denetlemekle sorumlu tutulurlar. Hüseyin Paşa kaptanıderyanın altında, 'kapudane', 'patrona' ve 'piyale' adında üç yardımcı tayin eder. Donanmadaki bazı yolsuzlukların önünü alır ve donanma için özel bir topçu birliği kurdurur.

9 'Kaptan paşa' unvanı kimin için kullanıldı?

Kapudan sözcüğü, İtalyanca 'capitán' kelimesinden gelir. Osmanlı belgelerinde 'kapudan paşa' unvanı, en erken 16. Yüzyıl'da kullanılmaya başlanmıştır. İlk defa kapudan paşa unvanını kullanan kişi de, Sinan Paşa'dır.

'Kapudan-ı derya' ya da kaptanıderya tabiri ise, ilk kez 17. Yüzyıl'da kullanılmakla birlikte, esas olarak 18. Yüzyıl'da yaygınlaşır. Barbaros Hayreddin Paşa dönemine kadar, kaptan paşalar sancak beyi statüsünde iken Barbaros'la birlikte, beylerbeyi statüsüne çıkarıldılar.

10 Donanma denize nasıl çıkardı?

16. Yüzyıl'ın başlarından itibaren, Osmanlı donanmasının bahar ayında denize açılması, âdet haline gelmiştir. Daha kış ayında hazırlıklara başlayan tersane, eski gemileri tamir eder ve gerekirse yenilerini inşa ederdi.

Bu hummalı çalışmadan sonra tersane emini, Bâbıâli'ye gelerek, gemilerin denize indirilmelerini sadrazamdan ister, sadrazam da bunu padişaha arz ederdi.

Padişahın gerekli izni vermesi üzerine Müneccimbaşıya gidilir ve müneccimbaşıdan, gemilerin denize inmesi için uğurlu günü belirlemesi istenirdi. Müneccimbaşının belirlediği uğurlu günde de gemiler denize indirilirdi.

Gemilerin denize indirilmesi büyük bir tören eşliğinde olurdu. Üst düzey devlet ricali sabah namazından sonra tersaneye gelir ve burada kaptan paşa odasında ağırlanırlardı.

Kaptan paşa, sadrazamın gelişiyle tüm hazırlıkların ikmal edildiğini sadrazama bildirir ve padişahtan da gerekli iznin gelmesiyle birlikte, kaptan paşanın baştardesine geçilirdi.

Padişah da bu arada Yalı Köşkü'ne gelmiş olurdu. Sadrazam ve kaptan paşa Yalı Köşkü'ne gelir, burada da gerekli teşrifat yapıldıktan sonra, yine kaptan paşa baştardesine binilirdi. Kaptan paşa ve devlet ricalini taşıyan baştarde Beşiktaş'taki Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi önüne demir atardı. Burada bir ziyafet verildikten sonra, devlet ricali kendi kayıklarıyla geri döner, donanma da demir alarak yelken açardı. ■

BİBLİYOGRAFYA

- İdris Bostan, Osmanlı Bahriye Teşkilatı : XVII. yüzyılda Tersane-i Amire, Ankara 1992
- İdris Bostan, Kürekli ve yelkenli Osmanlı gemileri, İstanbul 2005
- İdris Bostan, Beylikten İmparatorluğa Osmanlı Denizciliği, İstanbul 2006
- İdris Bostan, TDV İslâm Ansiklopedisi, XXIV, 354
- İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı, Ankara 1988
- Türk Denizcilik Tarihi, ed. Bülent Arı, Ankara 2002
- H. J. Kisling, II. Sultan Bâyezid'in Deniz Politikası Üzerine Düşün-celer: (1481-1512), Türk Kültürü, sayı: 84 (Ankara 1969), s. 18-30
- İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, II, İstanbul 1971
- Stanford J. Shaw, Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye I, çev. Mehmet Harmancı, İstanbul 1982.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Bundan 23 yıl önce yine Beyrut'ta...

İsrail'in Lübnan savaşları

İsrail'in en uzun ve yıpratıcı savaşları Lübnan topraklarındadır; 1982 yazında, kanlı çatışmalarla Beyrut'a girerek kenti işgal eder... Bu savaşlarda Filistin Kurtuluş Örgütü'nün gücü kırılacak; ama yerine Hizbullah gelecektir.

M. Tanju Akad

İsrail kuvvetleri 1982 yılının 6 Haziran günü, Lübnan sınırını geçerek, üç koldan kuzeye doğru ilerler... Galile için 'Barış Harekâtı' başlamıştır.

Dünya, bağımsız bir ülkenin işgalini seyrederken batıdaki kol, kıyıdan Beyrut'a doğru yönelir; ortadaki kol Beyrut-Şam yolunu kesmek üzere, kuzeye çıkar; doğudaki üçüncü kol ise, Suriye sınırını kontrol ederek Bekaa Vadisi'ni boydan boya geçmeyi hedefler.

İsrail uçakları zırhlı birlikleri destekler, Filistin direniş odaklarını bombalarken siviller de bundan fazlasıyla nasibini alır. Lübnan yine kan gölüne döner; 15 bin FKÖ savaşçısını ezmek için, İsrail Ordusu (IDF) 76 bin asker ve 800 tank ile saldırır, 600 uçağının üçte ikisini de bu harekâta yönlendirir.

Lübnan'da 22 bin askeri olan Suriye, ne yapacağını bilemez halde, olayı izlemekle yetinir. Bu eşitsiz, ama büyük savaşın ayak izlerinde, Filistin topraklarının yakın tarihinin bütün dönüm noktalarını bulmak mümkündür...

1948 savaşını takiben, 200 binden fazla Filistinli Lübnan'a kaçmış ve çoğu burada kalmıştır. 1964'te Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) Kahire'de bir şemsiye örgüt olarak resmen kurulmuş ve en büyük grubun lideri Yaser Arafat, giderek Filistin mücadelesinin bayraktarlığını üstlenmeye başlamıştır.

1967'deki 'Altı Gün Savaşı'nda Mısır, Ürdün ve Suriye kuvvetleri hezimete uğrarken, çok sayıda Filistinli, Lübnan ve Ürdün'e kaçıyor ve buralarda etkili bir güç haline gelmeye başlıyordu.

Aynı yıl FKÖ, Karame köyünde İsrailliler ile sıkı bir çatışmadan yenilmeden çıkınca bunu 'büyük bir zafer' ilan edip prestijini artırır.

Hezimete uğrayan Arap ülkeleri, mücadelelerini FKÖ'yü desteklemek suretiyle sürdürürken, bu örgüt birçok ülke tarafından Filistin'in resmî temsilcisi olarak kabul edilir.

Yaser Arafat 1974'te Birleşmiş Milletler'in genel kurulunda bir konuşma yapar. Ancak bu arada, Arap ülkeleri ile Filistinliler arasındaki ilişkiler de gerginleşecek ve iplerin en fazla gerildiği Ürdün'de, katliama dönüşecektir.

Beyrut'da, Sabra ve Şatilla'ya giden yolun başı, Amman'daki 'Kara Eylül' olacaktır.

İngilizler tarafından Suudi Arabistan'dan Ürdün'e yerleştirilen Haşimi Hanedanı, bu ülkeyi bir Filistin devleti olarak gören FKÖ'nün artan etkisinden son derece rahatsızdır.

1970 yılında FKÖ üç yolcu uçağını kaçırıp Ürdün'e indirir. Kısa süre sonra Ürdün hükümetinin bir üyesi öldürülür ve Filistinlilerin bir hükümet darbesi hazırladıkları söylentisi yayılır.

1948'deki ilk İsrail-Arap Savaşı'nın ardından [üstte; Yahudiler zaferlerini kutluyorlar], Filistinliler büyük ölçüde toprak kaybederler ve 200 binden fazla Filistinli Lübnan'a göç eder.

Telaşa kapılan kral Hüseyin, 1970 Eylül'ünde ağırlıkla Bedevilerden oluşan ordusunu harekete geçirir. On bir gün süren çatışmalarda Ürdün'deki FKÖ kadrolarının üçte biri öldürülür.

'Kara Eylül' adıyla tarihe geçen bu katliamdan sonra, silahlarına el konulan Filistinliler, Suriye'ye sürülür. Suriye bu akınla gelen 150 bine yakın Filistinlinin büyük çoğunluğunu, Lübnan'a yerleştirir.

Böylece, FKÖ'nün ana gücü, Lübnan'a taşınmış ve ileride savaşların sahnesi hazırlanmış olur...

Arafat, İsrail'e karşı silahlı mücadeleyi yürüten ilk fedaileriyle birlikte, 1969'da Ürdün'de [solda].

Yıl 1983: Beyrut sokaklarında, 1982 savaşlarının devamı, katliamlar ve bombalamalarla sürüyor: Kurbanlar arasında gençler ve çocuklar yine çoğunlukta [sağ üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

'6 Gün Savaşı' diye de anılan 1967'deki, Arap-İsrail Savaşı sonunda, Moşe Dayan (ortada) ve Yitzak Rabin (sağda), Doğu Kudüs'e giriyorlar [sağda].

Birçok etnik unsurun karmakarışık yaşadığı bir devlet olarak, Fransızlar tarafından oluşturulmuş bulunan Lübnan, Suriye'nin tehdidi altındadır. Suriye, kendisine bağlı El Saika gerillalarıyla birlikte, ordu birliklerini de Lübnan'a sokmuş ve etkinliğini artırmak için, FKÖ'yü yönlendirmeye başlamıştır.

Buradaki 200 bin Filistinliye ek olarak, Kara Eylül'den sonra gelenlerin yaklaşık 50 bini Beyrut, geri kalan 100 bini ise, daha güneye yerleştirilmiştir. Bu sırada Hıristiyanlar (ki en tanınmış aileleri Cemayeller, Şamunlar ve Franjiyeler idi) ve Dürziler de (en büyük ailesi Canbolatlar), silahlanmayı hızlandırmışlardı.

1975'te Maruf Saad'ın Lübnan polisi tarafından öldürülmesi, Hıristiyanlar ile FKÖ arasında iç savaşın kıvılcımı oldu.

'Karantina' ve 'Tel Zaatar' Filistin kamplarının arasındaki Ramanna, ana savaş alanı oldu. Karantina kampında binlerce Filistinli öldürülünce, Suriye topçusu desteğindeki FKÖ, Hıristiyanların çoğunlukta olduğu Damur kentine saldırıp bölgeyi ele geçirdi.

6 Gün Savaşı'nın ardından, İsrail askerleri, 'Hazreti Ömer Camii' diye de anılan Kudüs'teki Kubbetüssahra'nın önünde poz veriyorlar [altta].

Hıristiyanlar da misilleme olarak, Tel Zaatar'ı yerle bir ettiler. Şiddet şiddeti besliyordu. 1975-82 arasında, FKÖ denetlediği bölgeleri biraz artırıyor, Suriye ise, zaman zaman her iki tarafla da işbirliği yaparak bu ülkedeki varlığını güçlendiriyor ve FKÖ'nün kontrol edemeyecekleri ölçüde güç kazanmasını önlüyordu.

1982'ye gelindiğinde; Sur, Damur ve Beyrut kıyı bölgeleri ile Litani Nehri'nin kuzeye kıvrıldığı bölgelerle Bekaa'nın güneyinde, 15 bin kişilik FKÖ silahlı birlikleri bulunmaktaydı.

Bunlar Arap ülkelerinden gelen yardımlarla birkaç yüz tank ve zırhlı araçla 350 kadar top ve çok sayıda uçaksavar, yani bir kolorduyu donatmaya pekâlâ yetecek kadar silah edinmişlerdi.

Ancak Filistinliler iç savaş ortamında kendilerine üstünlük sağlayan bu silahları IDF'ye karşı kullanmayı beceremeyeceklerdi...

LİTANİ OPERASYONU VE BM

İsrail, FKÖ'nün Lübnan'da artan gücünü endişeyle izliyor ve buradaki iç savaşta Hıristiyanları destekliyordu. Ancak Hıristiyanlar güç kaybettikçe, onları kullanmaları zorlaşıyordu.

Keza, Güney Lübnan'dan sınırdaki yerleşimlerine yapılan top ve roket atışları da İsrail'i son derece rahatsız ediyordu. Nihayet 1978 Mart'ında 'Litani Operasyonu' adı verilen harekât ile, İsrail Birlikleri Lübnan'a girdiler. Amaçları sınırdaki FKÖ tesislerini imha edip taciz atışlarını durdurmaktı.

FKÖ savaşçıları geri çekildiler ve bu sırada yöreye Birleşmiş Milletler gücü yerleşerek bir tampon bölge oluşturdu.

Ne var ki, bu tampon bölge istenilen sonucu vermedi ve FKÖ istediği zaman bölgeyi kullanmaya ve taciz atışı yapmaya devam etti. 1981'de Hıristiyanlar ile Suriye birlikleri arasında çatışmalar yoğunlaştı. Suriye, üç aylık bir kuşatma ve bombardımanı takiben, Kuzey Bekaa'daki Zahle kentini alarak Beyrut-Şam yolunu tümüyle denetlemeye başladı.

1982 ilkbaharında ağır silahlarını artıran FKÖ savaşçıları, İsrail kentlerine sık sık ateş açarken, İsrail jetleri de, onlara bomba yağdırıyor ama etkili olamıyordu. Büyük bir kara harekâtının koşulları olgunlaşmıştı.

GALİLE İÇİN 'BARIŞ HAREKÂTI'

6 Haziran 1982 günü İsrail, bütün gücüyle Lübnan'a girdi. Hedef FKÖ'yü temizlemekti. Suriye'nin ne yapacağı bilinmediği için, onların da savaşa girme ihtimaline karşı tedbir alınmış, büyük bir güç, üç koldan kuzeye ilerlemeye başlamıştı.

Suriyeliler ilk günlerde çatışmaya girmediler; ama giderek kuşatıldıkça ve uçaksavarları İsrail topçusunun menzilini girdikçe savaştan kaçınmaları imkânsız hale geldi.

İsrail hükümeti Suriye ile savaşmak istemiyordu; ama İsrail ordusu, kendini emniyete almak için, 9 Haziran'da Suriye uçaksavarlarını vurmaya başladı. Önceden yapılan planlar giderek hükmünü yitirmeye başlamış; çoğu zaman olduğu gibi, savaş kendi mantığı içerisinde yürümeye başlamıştı...

FKÖ açık arazide İsrail karşısında direnemeyeceğini bildiği için, eski kaleler ve geçitlerde mevzilenmiş, ayrıca yerleşim yerlerini tahkim ederek savunma odakları oluşturmaya çalışmıştı.

Hedefleri, İsrail kuvvetlerine kayıp verdirerek ilerlemelerini yavaşlatmak ve bu suretle, gerek İsrail'de gerekse de uluslararası kamuoyunda, İsrail'in savaş iradesini zayıflatmaktı.

Ancak FKÖ savaşçıları taktik disiplin sağlayamadıkları gibi, savaş tekniğine de sahip değillerdi. Bu nedenle mevzileri birkaç saatte çöküyor ve İsrail ordusunun kuzeye doğru ilerleyişi geciktirilemiyordu.

Direniş sert ise, bu kez İsrail uçakları geliyor, önce uçaksavarları sonra da mevzileri havaya uçuruyordu. (ABD'nin Basra'dan Bağdat'a

1975'te Lübnan'daki mülteci kamplarında binlerce Filistinli öldürülecektir [solda; Cenin kampı].

İsrail'in 1982'de, Beyrut ve civarında yarattığı yıkımın yaralarını sarmak, yıllar sürecektir [solda ve sol üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

1982'nin kayıpları ve katliamlar

İsrail 1982'de, 6 Haziran ile 12 Ağustos arasında, 368 ölü ve 2.383 yaralı vermişti. Bundan sonraki bir yıl içerisinde, Lübnan'da 148 ölü ve 340 yaralı daha verecekti. İsrail kayıplarının yüzde 26.3'ünün, toplam kadroların yaklaşık yüzde 7'sini oluşturan subaylardan meydana gelmesi de, kayda değer bir hususdur. Arapların sivil kayıpları ise bilinmemektedir. Bu konuda, 5 bin ile 18 bin arasında değişen rakamlar vardır. 16-18 Eylül 1982 tarihlerinde, Batı Beyrut'ta Sabra *[üstte]* ve Şatilla kamplarında, İsrail'in desteklediği Hıristiyan Falanjistler tarafından yapılan katliamlar tüm dünyada ve hatta İsrail'de bile, tepkilere neden oldu. Bunun nedeni, FKÖ savaşçıları ülkeyi terk ettikten sonra, kamplarda kalan savunmasız sivillerin öldürülmesiydi. Bunların gizlenen savaşçılar olduğu da ileri sürülemezdi, çünkü çoğu kadın ve çocuklardan oluşuyordu. Bu olay İsrail'in dünyadaki imajına büyük bir darbe indirdi.

ilerleyişi sırasında da benzer bir durum görülecekti).

İsrail jetleri ayrıca Beyrut ve gerideki diğer FKÖ tesislerini de bombalayıp hareket kabiliyetlerini yok etmeyi amaçlıyordu.

Kıyıdaki Sur kenti ilk gün İsrail kuvvetlerinin eline geçti. İkinci gün İsrail donanması Sidon'a asker çıkararak FKÖ mevzilerini kuşattı ve İsrail ordusu, Beyrut'un hemen güneyindeki Damur önlerine kadar ilerledi.

Bu arada Litani Nehri aşılmış, İsrail ordusu, eski Haçlı kalesi Beaufort'u sadece 8 asker kaybetme pahasına almıştı.

Üçüncü gün İsrail kuvvetleri Beyrut-Şam karayoluna yaklaşmış; dördüncü gün de, Bekaa Vadisi'ne ulaşmıştı. Savaşın dönüm noktası burasıydı. İsrailliler Bekaa'daki Suriye uçaksavarlarını imha ederken, kendileri hiç kayıp vermeden 90 Suriye uçağı düşürdüler.

Bundan sonrası, Suriye birlikleri istedikleri her yeri rahatça vurabilecek olan İsrail uçaklarının insafına kalmıştı...

İşgalin 5. gününde, İsrail ordusu Bekaa Vadisi'nde temizlik operasyonları yaparken, Beyrut Havaalanı'na ulaştı. Burada Suriye askerleriyle çatışmaya girildi. Tank birlikleriyle desteklenen Suriye komandoları, ilk kez burada ve Beyrut-Şam karayolu üzerinde, İsrail ordusuna ciddi kayıplar verdirdiler.

Ancak İsrailliler, uçaklar ve tanksavar roket taşıyan helikopterler ile, Suriye tanklarının çoğunu vurdular. Aynı zamanda Suriyelilere çağrı yaparak, Şam'a çekilmeleri için serbest geçiş sağlayacaklarını duyurdular.

Suriye, Arap ülkelerinde imajını zedeleyecek bu teklifi kabul etmedi ve bundan sonraki bir hafta, Beyrut'un dış mahalleleri ile Şam karayolunun ele geçirilmesi için yapılan savaşlarla sürdü.

12. günün sonunda, Batı Beyrut dışında, Suriye birliklerinin direnişi sona erdirilmiş, FKÖ'nün kalan güçleri ise, sadece Beyrut'un batısındaki birkaç mahalleye sıkışmıştı.

1982 sonrasında neler oldu?

Beyrut kuşatması kaldırıldıktan sonra İsrail, Lübnan'da bir işgal gücü bulundurmaya devam etti. Ancak direniş bitmemişti ve 1985'e gelindiğinde, Lübnan'daki ölü sayıları 1.216'ya çıkmıştı. Bu yıl, İsrailliler Hıristiyanların çoğunlukta olduğu Güney Lübnan Ordusu'nu destekleyen küçük bir güç bırakıp çekildiler. Süreç içerisinde Lübnan'daki Filistinliler tekrar güç kazandı. İran ve Suriye tarafından desteklenen Hizbullah örgütü giderek öne çıktı. İsrailliler Lübnan'da 1993'te 'Accountability' adını verdikleri bir operasyondan sonra, 1996'da 'Gazap Üzümleri' adı verilen bir harekât daha yaptılar. Ne var ki, harekâttan sonra, işler tekrar eski haline döndü. Dört büyük operasyonla sınır güvenliklerini sağlayamayan İsrailliler, 2006 yazında tekrar çok büyük bir güçle Lübnan'a girdiler, bombardımanlar başladı *[üstte]*, aynı kanlı sahneler tekrar yaşanır oldu.

FKÖ'nün 12 yılda biriktirdiği bütün güç, devasa silah ve cephane stokları ve tüm tesisler İsrail'in eline geçmişti. FKÖ bu silahları kullanacak kadroları yetiştirememişti. Savaşın 12. günü itibariyle, 1.000-1.400 civarında FKÖ savaşçısı öldürülmüş, 1.700 kadarı da esir düşmüş; gerisi, kuşatılan Beyrut'a veya Suriye'ye çekilmişti...

BEYRUT KUŞATMASI

İsrail, Beyrut'u kuşatınca, zor bir durumla karşı karşıya kaldı. Burada FKÖ'nün en az 12 bin savaşçısı, Suriye birlikleri ve diğer örgütlerin kadroları vardı.

Şehir savaşı son derece pahalıya mal olabilirdi. Büyük bir bombardıman ise, muazzam bir sivil kayba yol açar, İsrail dünyanın gözünde zor durumda kalırdı.

Bu nedenle İsrail, bir yandan Batı Beyrut'u sıkıştırmaya, diğer yandan da Hıristiyan Falanjistleri öne sürerek adım adım ilerlemeye başladı.

Batı Beyrut'ta Sabra [solda] ve Şatilla kamplarında, İsrail'in desteklediği Hıristiyan Falanjistler, Filistinlileri katlederler.

Kayıp vermemek için, her direniş noktasını uçak ve topçularla ağır bombardımana tutuyordu. 1 Temmuz'dan başlayarak, aralıksız süren bu bombardımanların sonunda, 12 Ağustos günü ateşkes kabul edildi.

14 Ağustos'ta Suriyeliler çekileceklerini ilan ettiler. İsrailliler FKÖ'nün hafif silahlarıyla Beyrut'u terk etmelerine izin vereceklerini bildirdiler ve bir hafta sonra kuşatma kaldırıldı.

22 Ağustos günü, ilk FKÖ kafilesi Arap ülkelerine gitmek üzere Beyrut'tan ayrıldı. ■

1982'deki savaşın sonunda İsrail ordusu Beyrut'u kuşatacak [altta] ve Araplarla Hıristiyan Falanjistlerin bir iç savaşa girişmelerine yol açarak, Lübnan'da yeni bir yıkıma neden olacaklardı [sol altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

‘Vecihi XIV’ün uçuşu neden yasaklandı?

İlk sivil Türk uçağının trajikomik öyküsü

Yıl 1930: ‘Vecihi XIV’ Ankara’da, Evkaf Apartmanları üzerinde.

Vecihi Bey tayyaresinin önünde

Vecihi B. tayyaresi

Dün kendi yaptığı tayyare ile uçtu

Evvelki gün kendi yaptığı tayyare ile Kadıköyü üzerinde uçuşlar yapan tayyareci Vecihi B.; ilim de Kadıköyü Fikir tepesi arkasındaki su terazisi meydanından kalkarak Kadıköyü üzerinde cevelân yaptıktansonra Yeşilköye inmiştir. Tayyare "Vecihi - IV" tipindedir. Bir türk tayyarecisini bu muvaffakiyetinden dolayı tebrik ederiz.

Vecihi Bey [üstte uçağının başında], anılarında, ‘Vecihi XIV’ ile ilk uçuşunu 16 Eylül günü yaptığını yazar; ancak haber, 28 Eylül tarihli İstanbul gazetelerinde [solda; Milliyet’in haberinde] ‘dün’ ibaresiyle yer aldığına göre, bir hafıza hatası söz konusudur. Ankara’da ‘Vecihi XIV’ün başına dikilen nöbetçiler [en üstte].

‘Vecihi XIV’e ‘uçuş müsaadesi’ verilmesini isteyen Vecihi Bey’in İktisat Vekâleti’nden aldığı yanıtta, “tayyarenin aerodinamik vasıflarını tespit edebilmek için” elde hiçbir vasıta bulunmadığından söz edilerek seyrüsefer izni verilmez. Vecihi Bey’in uçağı kaçırması ihtimaline karşı da, başına asker dikilir.

ERTAN ÜNAL

İstanbul’da 1930 yılının Ağustos ayı içinde, gazetelerde yer alan bir haber, halk arasında oldukça geniş yankılar uyandırmıştı. Bu habere göre, Kurtuluş Savaşı’nda büyük yararlılıklar gösteren ve Mustafa Kemal Paşa’nın isteği üzerine, tam üç kez Meclis tarafından ‘takdirname’ ile ödüllendirilen havacı Vecihi (Hürkuş) Bey, ‘ilk sivil Türk uçağını’ imal ediyordu...

Yapımını bitirir bitirmez, Vecihi Bey uçağını halkın görüşüne çıkaracak, ilk deneme uçuşunu da onların huzurunda yapacaktı... Bu haber, zaten konuşulacak konu arayan İstanbullular arasında büyük bir heyecan yarattı.

Nasıl yaratmasın ki; “Uçak yapımı fabrikasyon olmadan, 3-5 kişinin çabasıyla gerçekleştirilebilecek bir şey değil...” diye düşünüyorlardı.

Hem bakalım uçabilecek miydi bu uçak? Ya kalkar kalkmaz yere çakılırsa? O zaman ölümüne bir uçuş olmayacak mıydı?..

Istanbullular, kendilerini çok heyecanlandıran bu girişimle ilgili sorulara cevap ararken, Kadıköy’de Keresteciler Sokağı’ndaki bir binanın marangozhane haline dönüştürülmüş ikinci katında, ilk Türk sivil uçağının yapımıyla ilgili çalışmalar hızla sürdürülüyordu.

Ankara’da Tayyare Cemiyeti’ndeki görevinden bir buçuk aylığına izne ayrıldıktan sonra İstanbul’a gelen Vecihi Bey, ‘Vecihi XIV’ adını verdiği proje için, aradığı yeri kısa sürede bulmuş; 19 Haziran 1930 günü de, iki marangoz, bir hızarcı ve bir tesviyeci ile çalışmaya başlamıştı bile.

Normal bir biçimde ‘mesai’ kavramı olmayan Vecihi

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Vecihi Bey'in objektifinden 'Vecihi XIV'ün 35. işgünündeki görüntüsü: Montaj halindeki gövdenin yanında, makinistler Yusuf ve Hamid beyler yer alıyor [üstte]. 29 Eylül tarihli Vakit gazetesindeki haberde Kadıköy'den Yeşilköy'e uçuşu anlatılıyor [sağ üstte]. Vecihi Bey'in 'emektar' makinisti Hamid Bey [sağda].

VAKIT

Yeni Kabine

Dün sabah ve akşam iki defa toplandı

İntihabat

T. Rüstü B.

Vecihi 14 tayyaresi

Bey'in heyecanına, iş arkadaşları da ortak olunca, günlük çalışma süresi 14-16 saate kadar çıkmıştı.

Vecihi Bey, o günleri anılarında şöyle anlatır:

"Geceleri iş yuvamızı kapadıktan sonra da evimde sessizce yapılması kâbil kanat nervörleri yapımı işleri ile meşgul oluyordum. Bu şekildeki çalışma ile, günlük uyku ihtiyacımı azimli bir rejimle 3-4 saate indirmiştim. İstirahat hiç yoktu. Zevk anlamına da kesin veda etmiştim."

"Makinistim Hamid başta, diğer arkadaşlarımın gayretlerinden de çok memnundum. Belki biraz iş zayıflığı yok değildi. Ama her parçası kontrolüme tâbi olan bütün işlerde, gözüme ilişen aksaklıkları kalp kırmadan, hassas bir titizlikle düzelterek telafi ediyordum. Malzeme almak için ayırdığım birkaç saatlik sürelerde gözlerim arkada kalmıyordu. Yardımcılarım, üzerinde çalıştığımız işlere 'özel teşebbüs' halinden ziyade, 'memleket davası' anlayışı ile candan sarılıyorlardı."

"Hatta saygı ve şükranla zikre değer ki, yaptığımız işin ilk sivil Türk tayyaresi olduğu etrafta duyulunca görmek için gelenler arasında yardım etmek isteyenler pek çoktu."

Olayın 'geçici bir heves-ten' kaynaklanmadığı belirlenince, dönemin önemli gazeteleri, ilk sivil Türk tayyaresinin yapımı işine önem vermeye başladılar. Gazetelerde günaşırı ya da haftada bir-iki kez, uçakla ilgili haberler çıkıyordu.

Vecihi Bey, çalışma programında hedefini tutturmuş, Ağustos ayı başında uçağın montajına başlamıştı. Eksik ve bulunamayan bazı parçalar, Fransız Cidna Hava Nakliyat Şirketi Müdürü M. Pontier'nin yardımı ile sağlanmış, ancak tekerlek bulunamamıştı.

Vecihi Bey de, bunun üzerine, ölçüleri uygun olan spor otomobilinin tekerleklerini söküp uçağa takacaktı...

Tam 84 iş günü sonunda, uçak ulusal renklerle boyanarak pırıl pırıl bir hale getirildi. Bu arada, sanatçı Sedefkâr Vasıf Bey'in özene bezene hazırladığı borda levhası, pilot mahalline monte edildi.

'Vecihi XIV' uçuşa hazırdı. Uçuş alanı olarak da Sultan V. Murad'ın av köşkünün bulunduğu Kızıltoprak arkasındaki Kuyubaşı'nda yer alan boş arsa düşünülüyordu.

'Vecihi XIV'ün üretimine katılan bütün ekip uçağın önünde toplu halde [sağda].

Vecihi Bey, önceden burada bir keşif yapmış, tayyareyi muhafaza için büyükçe bir çadır da kurdurmuştu.

Bu arada gazeteler de, İstanbul halkını iyice heyecanlandıran haberlerle müjdeyi verdiler: Motoru ve bazı parçaları hariç, tümüyle yerli malı olan 'Vecihi XIV' tamamlanmıştı ve bir-iki güne kadar da tecrübe uçuşu yapılacaktı.

İsteyen Istanbullular belirtilen mahalle gelip uçuşu izleyebilirlerdi. Bazı gazeteler ise, Vecihi Bey ile yapılmış söyleşilere de yer verdiler. Bu söyleşilerden birinde Vecihi Bey, uçağa neden 'Vecihi XIV' adının verildiğini de açıklıyordu:

"14 rakamı, 16 senelik (o tarihte) havacılık hayatımda, tayyare ve tayyare aksamına ait malzeme ve cihazlar olarak hazırladığım projelerin sayısını ifade etmektedir."

Cumhuriyet gazetesinin muhabiri ise, uçağı iyice inceledikten sonra, övgüsünü şöyle dile getirir: "Vecihi Bey ve arkadaşlarının vesaitsizlik (araçsızlık) içinde meydana getirdikleri bu tayyarenin pervane, gövde, kanat ve diğer aksamının Avrupa fabrikalarının mebzul (bol) vesait ile yaptıkları tayyareden hiçbir farkı yoktur."

Vecihi Bey'in yaptığı bir açıklama ise, kamuoyundaki heyecanın büsbütün artmasına yol açıyordu: Genç pilot, daha deneme uçuşu bile yapılmamış uçağı ile Ankara'ya gitmeyi düşünüyordu.

Vecihi Bey, Ankara'ya gitmekten söz ettiğinde, daha adını taşıyan uçak, deneme uçuşunun yapılacağı alana bile götürülememişti. Bunun nedeni ise, uçağın gövdesinin, kapı ve pencereler de dahil olmak üzere, binanın hiçbir yerinden çıkarılamamasıydı!

Uçağın dışarı çıkarılabilmesi için duvarın yıkılması gerekiyordu! Ama binanın mal sahibi buna kesinlikle izin vermezdi. Sonunda, Vecihi Bey'i çok seven ve yapıklarını takdir eden esnaftan iki kişi çareyi buldu:

Mal sahibini bir lokantaya götürüp kendisinden geçene kadar içirdikten sonra, evine götürüp bıraktılar. Bu süre içinde duvar deliniyor, uçak dışarı çıkarılıp aşağı indiriliyor ve sonra duvar yeniden örülüp boyanıyordu!

İki kamyonla uçağı Kuyubaşı'na getiren Vecihi Bey ve çalışma arkadaşları, gecenin ilerlemiş saatine rağmen bazı meraklılarla karşılaştılar. Bunlar hemen uçağın etrafında toplandılar.

Vecihi Bey daha sonra anı-

'Vecihi XIV' Aksaray'da [solda]: Vecihi Hürkuş, Tayyare Cemiyeti yararına 1931'de bir turneye çıkar, uçağıyla Şereflikoçhisar (Ankara) ve Aksaray'a da (Konya) iner [solda].

27 Eylül 1930: Vecihi Bey, 'Vecihi XIV' ile Kadıköy'de [solda]: Spor ve eğitim amaçlı, iki kişilik 'Vecihi XIV' uçağının tek motoru, Gnomm et Rohn marka idi ve saniyede 1.250 devir yapıyordu. Uçağın pilot mahalline, sedefkâr Vasıf Bey'in özene bezene hazırladığı borda levhası monte edilmişti [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Kurduğu sivil havacılık okulunda Vecihi Hürkuş [sağda; kanadın üstünde], **çok sayıda pilot yetiştirecektir. 9 Ağustos 1933 tarihli 'Yedigün' dergisinde, kapak konusu Vecihi Hürkuş ve onun İstanbul'un Kalamış sahillerinde açtığı hava istasyonudur** [sağda, ortada].

larında, "Bu gece ziyaretçileri, aralarında balık şeklinde gördükleri uçak için, 'Bunun neresi uçacak?' diye birbirlerine soruyorlardı" diyecekti.

İstanbul o güne heyecan içinde uyandı. Daha sabahın ilk saatlerinden başlayarak Kadıköy'ün Fikirtepesi'ne akın eden kadınlı erkekli topluluklar, giderek çığ gibi büyüdü.

Bu arada otomobiller de yolları doldurmuştu. Gazeteciler ve fotoğrafçılar bu önemli olayı izlemeye gelecek tanınmış kişileri yakalamak için, seferber haldeydiler.

Dakikalar geçtikçe gerilim artıyordu... Saatler 15.00'i gösterirken kalabalıktan büyük bir uğultu yükseldi. Vecihi Bey, uçuş kıyafeti içinde görünmüştü! Sakin bir şekilde güvenlik güçlerine uçağın havalanabilmesi için kalabalığın ne şekilde açılması ve durması gerektiğini anlatıyordu.

Vecihi Bey, istekleri yerine getirildikten sonra uçağın pilot mahalline yerleşip motoru çalıştırmak istedi. Ama hayret! Motorda ateşleme olmamıştı. Daha ilk adımda ilk arıza patlak vermişti.

Vecihi Bey, çevredeki insanların gülen yüzlerinin birden gerginleştiğini, tereddüt ve üzüntü izleri belirdiğini gördü. Bu küçük arıza onları korkutmuştu.

Vecihi Bey hemen uçaktan atladı; manyetoyu söktü, arızayı belirleyip giderdikten sonra yerine taktı ve yeniden pilot mahalline geçti.

Bu kez motor saat gibi çalıştı ve 'Vecihi XIV' giderek artan bir hızla çimenlerin üzerinde koşmaya başladı.

Tayyare Cemiyeti yararına yaptığı 1931'deki Anadolu turnesinde, Vecihi Hürkuş uçağı 'Vecihi XIV' ile birlikte, Konya'nın Aksaray'ında geniş bir topluluk tarafından karşılanır [altta].

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
KÜTÜPHANE ve MÜZELER MÜDÜRLÜĞÜ
ATATÜRK KİTAPLIĞI

Havacılığa adanan bir ömür

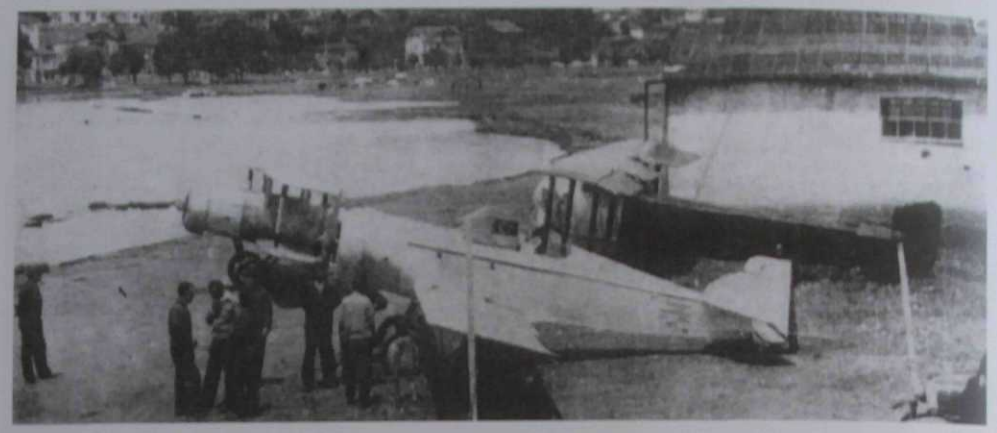
Yarım asrı bulan havacılık hayatında, tam 30 bin kilometre uçan Vecihi Hürkuş, İstanbul Arnavutköy'de 1896'da dünyaya gelir. Babası İstanbullu bir aileden Gümrük Müfettişi Faham Bey, annesi Zeliha Niyir Hanım'dır. Küçük Vecihi, ilk ve ortaokulu Üsküdar'da okur; sonra da Tophane Sanat Okulu'na girer. Yeşilköy'deki tayyarecilik okulunu bitiren Vecihi Bey, I. Dünya Savaşı'na ve Kurtuluş Savaşı'na askerî pilot olarak katılır *[üstte; 1922'de, Büyük Taarruz'dan birkaç gün önce, SPAD-13'ünün önünde];* bu süre içinde, kahramanlığı ile öne çıkar. Kafkas Cephesi'nde ilk Türk zaferini kazanması, Kurtuluş Savaşı'nda ilk ve son uçuşu yapması, 1924'te İzmir'de ilk askerî Türk uçağını inşa etmesi gibi... Cumhuriyet'in ilanından sonra, Türk Tayyare Cemiyeti'de 'başpilotluk' görevinde bulunan (1925-1930) Vecihi Bey 1932'de de, özel sektöre ait ilk havacılık okulunu, 'Vecihi Sivil Tayyare Mektebi'ni kurar... Vecihi Bey'in çalışmaları, bir başka havacılık tutkununun, ilk fabrikatörlerden Nuri (Demirağ) Bey'in de dikkatini çeker. Aynı ülküyü paylaşan bu iki insan, Vecihi Bey'in Kızıltoprak'taki atölyesinde bir araya gelirler *[altta]*. Nuri Bey, henüz emekleme çağında olan okulun gelişimi için 5 bin lira vererek, adına bir uçak yapılmasını ister. Vecihi Bey, bu isteği kısa sürede gerçekleştirir ve yerli yapım 'Nuri Demirağ Uçağı' böyle doğar... 1954 sonlarında, ilk özel havayolları şirketini, 'Hürkuş Havayolları' adıyla kuran Vecihi Hürkuş, bu kurumu 60'ların sonuna kadar, ayakta tutmaya çalışır. 16 Temmuz 1969 günü de; çok sonraları, Aralık 2000'de Yapı Kredi Yayınları arasında yer alacak anılarının *[sol üstte]* son bölümünü yazarken, Ankara'da beyin kanaması geçirerek hayata gözlerini yumar.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Vecihi Hürkuş'un Kızıltoprak'taki atölyesinde imal edilen uçaklar, Kalamış'ta, Fenerbahçe takımının bugünkü antrenman tesislerinin bulunduğu alanda uçuş yaparlardı [sağda].

yuka yükseliyordu. Yanaklarımın ve ellerimin buselere boğulduğu bu gün, ne mutlu bir günümdü."

16 Eylül 1930. İşte özel emek ve teşebbüsün bu başarı günü, Türk özel havacılığının doğduğu gün..."

Vecihi Bey, anılarında bu ilk uçuşun 16 Eylül günü yapıldığını yazmakta ise de, haber 28 Eylül tarihli İstanbul gazetelerinde, 'dün' denilerek yer almıştı. Burada, bir hafıza hatası söz konusu idi.

Vecihi Bey bir anda 'günün yıldızı' haline gelmişti. Yaptığı uçuş, bire bin katılarak ballandıra ballandıra anlatılıyordu.

Uçağın doğum yeri olan Kadıköy'ün sakinleri, gösteriyi izlemekten yoksun kalmışlardı: Acaba Vecihi Bey, kendileri için Kadıköy üzerinde özel bir gösteri uçuşu yapabilir miydi?..

Fevzi Çakmak

Uçağın yapımı sırasında Kadıköy esnafının gösterdiği ilgiyi unutmayan Vecihi Bey, bu isteği kabul etti ve 28 Eylül günü yerine getirdi. Fikirtepesi'nden havalanan uçak, Kadıköy üzerinde 19 dakika süreyle dolaştıktan sonra, Yeşilköy'e (Atatürk Hava Limanı) inecekti.

Bir gün sonra Vecihi Bey, bu kez yanına makinisti Hamid Bey'i de alarak, küçük uçağına göre uzun menzilli bir yolculuğa çıktı. Hedef Ankara idi. Ama göklerin yeni konuğu, hızla mesafeleri yutuyordu.

Eskişehir'de kısa bir mola verdikten sonra Vecihi Bey, yeniden havalandı ve Ankara'da İstasyon yanındaki boş alana bir iniş yaptı. Ertesi gün, sonbahar koşularını izlemeye gelenler, koşulardan sonra Vecihi Bey'in güzel bir sürpriziyle karşılaştılar.

Vecihi Bey, onların kimi zaman heyecandan yüreğini ağzına getiren nefis bir gösteri sundu. Gösteriden sonra başta Başbakan İsmet (İnönü) Bey olduğu halde, konuklar uçağı incelediler; Vecihi Bey'i kutladılar...

Bir gün sonra ise, Vecihi Bey, üzüntüden ne yapacağını bilemez bir haldeydi!..

Uçağa ait tüm evrakları alıp İktisat Vekâleti'ne başvurmuş, uçağının resmî teknik muayenesi ile, 'uçuş müsaadesi' ve 'seyrüsefer' (trafik belgesi) verilmesi için gerekli işlemin yapılmasını istemişti.

Ancak aldığı yazılı yanıt şuydu: "Tayyarenin aerodinamik vasıflarını tespit edebilmek için elimizde hiçbir vasıta bulunmadığından, fennen muayenesine imkân görülmemiş ve bu suretle, icap eden seyrüsefer vesikası verilememiştir."

Özetle, bu belge verilemediğinden uçak kullanılamayacaktı. Hatta yetkililer Vecihi Bey'in uçağı kaçırması ihtimaline karşılık, başına asker nöbetçiler dikmişlerdi!

Göklerde kartal gibi süzülen 'Vecihi XIV', yerde gözaltına alınmıştı!

Vecihi Bey, arkadaşları aracılığıyla, sorunun çözümü için çaba harcarken, durumu Genelkurmay Başkanlığı'na da bildirmişti.

Dönemin Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak imzasıyla kendisine gönderilen yazı ise, bu trajikomik durumu bir ölçüde düzeltiyordu.

Yazıda, "Tayyarenin parça halinde en yakın, mesela Çekoslovakya servis tekniğine arzı ve oradan alınacak vesaikin, fen şubemizce kafi görüldüğü takdirde, tayyarenin memleket dahilinde uçmasına müsaade edilebilir" deniliyordu.

'Vecihi XIV' zaman kaybetmeden parçalandı, TCDD'nin tahsis ettiği bir vagona yerleştirilerek Çekoslavakya'nın başkenti Prag'a gönderildi. Birkaç gün sonra da Vecihi Bey, Simplon Ekspresi ile Prag'a hareket etti.

Uçağın Prag'da bir fabrikada, ayrıca açık alanda yapılan deneme ve testleri sonucu verilen rapor, Türk tayyareciliğinin yüzünü ağartacak nitelikteydi. Uçağa, uluslararası CINA standartlarına sahip bir 'okul ve spor tayyaresi' olduğuna ilişkin bir diploma ile seyrüsefer belgesi verilmişti.

Vecihi Bey, adını taşıyan uçağıyla 25 Nisan 1931 günü Prag'dan hareket ederek dönüş yoluna koyuldu. Yol üzerinde bazı ülkelerin alanlarına ine kalka, 5 Mayıs 1931 günü, Türk hava sahasına ulaştı. İstanbul'a varmayı bekleyemeden, Edirne'ye, Arda Nehri'nin kıyısındaki yeşil çayıra indi.

Edirneliler Vecihi Bey'i sevgiyle, bağırlarına bastılar ve bir gece konuk ettiler...

6 Mayıs 1931 günü de Vecihi Bey, Yeşilköy'e iniş yaptı... ■

Vecihi Bey'in anılarının ilk bölümü 'Vecihi'yle 1/4 Asır" başlığı altında, Kanaat Kitabevi tarafından yayımlanmıştı [üstte].
10 Mart 1937: Vecihi Hürkuş, o zamanki deyişle, Yeşilköy Havaalanı'nda Türk Hava Kurumu'na ait bir uçağın önünde uçuş sonrası tulumunu çıkartıyor [sağda].

Müfit Ekdal anlatıyor:

'Adresi kaybedince...'

Dr. Müfit Ekdal *[üstte]*, "Bizans Metropolünde ilk Türk Köyü / Kadıköy" adlı eserinde, Vecihi Hürkuş ile ilgili bir anısını bize şöyle aktarır: "Feneryolu'nda halen benim oturduğum evin yanındaki bahçeli,ahşap bir köşkte düğün vardı. Vecihi Bey de düğüne davetliydi. Fakat beklenen saatte gelmemişti. Derken bahçenin üstünde Vecihi Bey'in uçağı dolaşmaya, kendisi de ellerini sallayarak selamlar göndermeye başladı. Bir-iki tur atıp uzaklaştı. Çok geçmeden eşi İhsan Hanım ile beraber, Vecihi Bey düğün evine geldi. Meğerse adresi bulamamışlar, Kalamış'a gelip uçağına binmiş, kalabalık düğün bahçesinin yerini havadan tespit ederek gelmişti.

Vecihi Hürkuş'un 'Vecihi XIV' projesinden sonra gerçekleştirdiği 'Vecihi XV' uçağı [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

İngilizlere karşı bağımsızlık ateşini yakan

İskoçya'nın 'Cesur Yürek'i

William Wallace, nam-ı diğer 'Braveheart', İngilizlere karşı İskoçya'da isyanı başlatır; ama 11 Eylül 1297'yi, yani İskoçya'nın bağımsızlığına kavuşmasını göremez.

CİHANGİR GÖZÜKIZIL

William Wallace'ın, nam-ı diğer 'Cesur Yürek'in yaşam öyküsünü okuyunca, filmde izlediğimiz kanlı sahnelerin, aslında hiç de abartılı olmadığını görüyoruz...

William Wallace, İskoçya'nın bağımsızlığını kazanmasıyla son bulacak isyanı başlatır; ama kendisi, bağımsızlığın kazanılmasını göremez. Çünkü 1305'te, Glasgow'da yakalanıp asılır; asıldıktan sonra da karnı deşilip, kafası kesilir ve vücudu dört parçaya bölünür...

1272'de Paisley'de doğan ve İskoçya'nın en büyük kahramanlarından biri olan Sir William Wallace, İskoçya'yı İngiltere'nin boyunduruğundan kurtarmak için, uzun ama sonunda başarılı olacak savaşın ilk yıllarında, İskoç isyanının lideridir.

Babası Sir Malcolm Wallace'ın Renfrew'da küçük bir arazisi vardır. William, evdeki üç oğuldan ortanca olanıdır ve ilk eğitiminden sonra, Paisley Abbey keşişleri tarafından yetiştirilir.

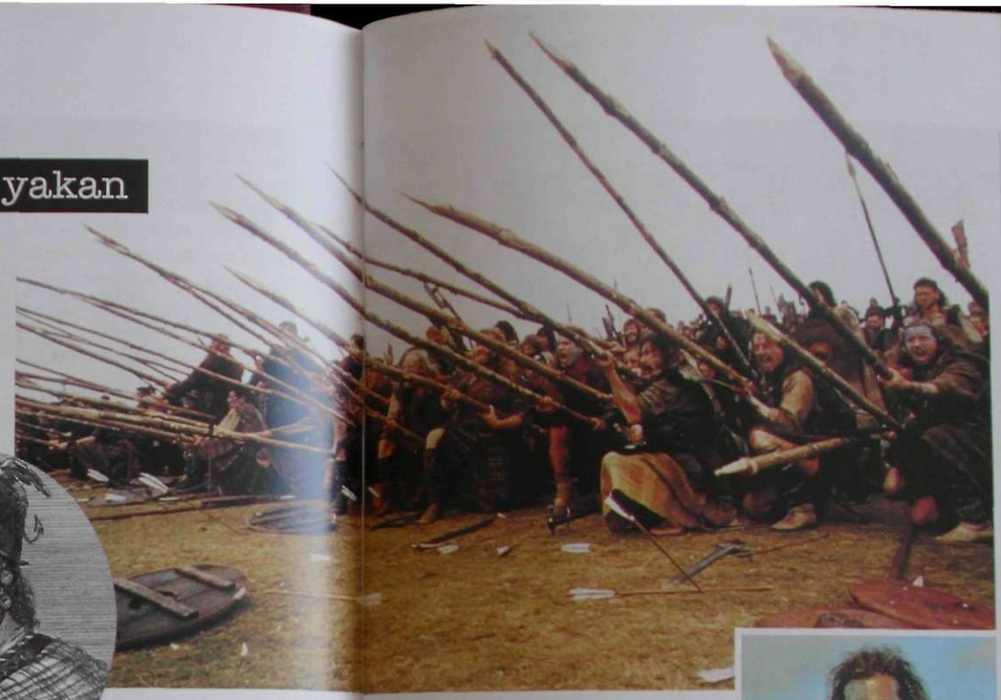
Okuyup yazmayı öğrendiği halde, ata binmek, ava çıkmak ve kılıç kullanmak, bu genç adamın daha çok ilgisini çeker.

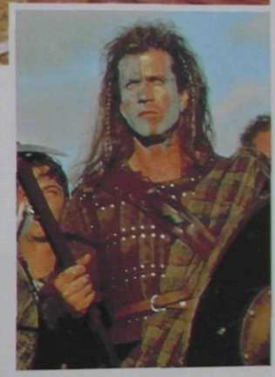
Eğitimini sürdürmek için 17-18 yaşlarında Dunipace'e giden Wallace, kariyerine Kilise'de devam etmek istiyordu; ama trajik bir olay tüm hayatını değiştirdi:

Bir 19. Yüzyıl çiziminde William Wallace [sağ üstte]. 'Braveheart' filminde William Wallace [sağda], başından beri, özgür İskoçya uğruna savaşan bir kahraman olarak gösterilir. Halbuki İskoç soyluları, uzun süre onu bir 'kanun kaçağı' olarak görmüşlerdir.

Mel Gibson'ın [sol altta] 'Braveheart' filminde, İskoçyalıların İngiliz soylularına karşı isyanı, oldukça kanlı savaş sahneleriyle anlatılır [solda ve üstte]. Dönemin İngiltere kralı I. Edward [altta].

Babası Malcolm Wallace, Kral I. Edward'ın otoritesini kabul etmediği için, 1291'de öldürüldü. William daha 19 yaşındaydı ve bu arada, babasının ölümü hakkında ileri geri konuşan Selby adlı bir İngiliz'i öldürünce, 'kanun kaçağı' durumuna düştü.

William Wallace'in doğduğu yıl, yani 1272'de 35 yaşında tahta çıkan Kral I. Edward, daha sonraları William'ın ölümcül düşmanı olacaktı...

Kral I. Edward'ın kini, William'ı parça parça etmekle dahi geçmeyecekti... I. Edward tahta çıktığında, İskoçya'ya John Balliol hâkimdi; ama Edward onu 'İskoçya tahtının varisi' ilan edecekti!

Temmuz 1296'da Wallace, babasını öldüren İngiliz şövalyesi Fenwick'in altın ve gümüş yüklü bir konvoyu Lanark'tan Ayr'a getireceğini; kesin tarihi, geçeceği yollar ve konvoyun gücüne ilişkin bütün ayrıntılarla birlikte haber alınca, bir saldırı düzenlemeye karar verdi.

Babasının intikamını alabilmek isteyen William Wallace'ın bu ilk başkaldırısı, kendisine hazine ve silah sağlamakla birlikte, 3 adamının da yaşamına mal olacaktı.

Buna karşılık, Fenwick'in 180 kişilik konvoyundan ancak 80 kişinin Wallace'ın kıyımından kurtulabilmesi, İngilizler açısından oldukça küçük düşürücü bir durum yaratacaktı.

Çünkü 50 hafif silahlı adamın ağır silahlı süvarileri bozguna uğratması, yenilmezliği ile ün salmış süvarilerin efsanesini de sona erdirecekti.

Glasgow'daki Yüce Konsey'in ise, İngiliz süvarileriyle silahlı çatışmaya giren Wallace'ı 'kanun dışı' ilan etmekten başka yapabileceği bir şey yoktu.

Wallace'ın popülerliği yayıldıkça, sürgündeki İrlandalılar ve kanun kaçakları da ona katılacaklar ve sayıları 60'a ulaşacaktı.

William Wallace ve 60 kişiden oluşan silahlı çetesi, saldırılarını sürdürdüler; ancak kadın ve çocuklara kesinlikle zarar vermiyorlardı. Esas hedef, ülkenin ileri gelenleriydi.

Sir James Butler'ın, 93 süvari tarafından korunan silah ve para yüklü bir konvoyla evine döndüğünü öğrenen Wallace, bu konvoya da bir saldırı düzenledi.

Saldırı karşısında Sir James ve 60 askerinden geriye kalan 30 süvari panik içinde yakınlardaki Kinclave Kalesi'ne sığındığında, Wallace ve adamları da kaleyi ele geçirecekler ve bu çevreyi İngilizlerden temizleyeceklerdi.

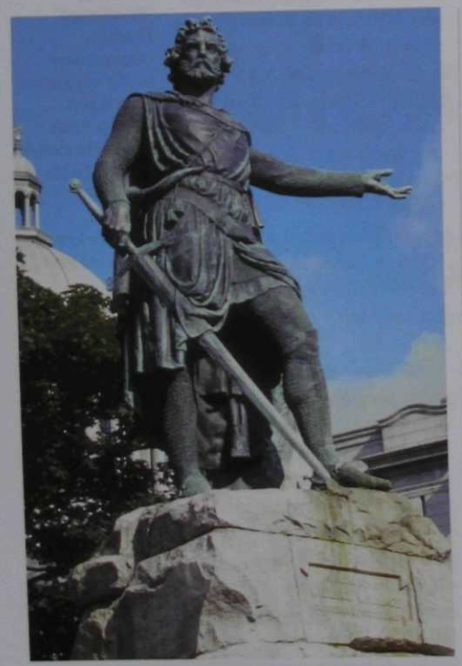
Sonunda, Wallace'ın 'büyüyen bir tehlike' olduğunu fark eden İngiliz Sarayı, aracılarla altın

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Ünlü Stirling Köprüsü Savaşı'nın yaşandığı bölgedeki Stirling Kalesi [sağda]. İskoçya'da William Wallace'ın anısına dikilen çok sayıdaki heykelden biri [altta].

Bir 19. Yüzyıl gravüründe, İngiltere kralı I. Edward [sağ üstte]. Yağlıboya bir tabloda, Stirling Köprüsü'nün 19. Yüzyıl'daki görünümü [sağda].

ve arazi karşılığında, onu bu işten caydırmaya çalıştı. Ama Wallace, İskoçya'nın bağımsızlığı için savaşacağını öne sürerek, teklifleri reddetti.

Nisan 1297'de kıyafet değiştirerek Lanark'a geri dönen ve Marion ile buluşan Wallace, onunla evlendi; bir kız çocukları dünyaya geldi...

Bu arada, William Wallace'a Sir John Graham Jr.'ın 15 silahlı adamıyla birlikte katılmış olması, Lanark Şerifi Sir William Heselrig'in hiç hoşuna gitmemişti: Şerif, beklediği fırsatı Mayıs 1297'de bir ayin çıkışında yakaladı.

Wallace ve Sir John Graham Jr., kendilerine sataşan şerifin adamlarıyla girdikleri çatışmada, arkalarında 50 ölü ve yaralı asker bırakarak, Marion'un evine kaçtılar.

Onlar arka kapıdan Cartland Crox'a doğru kaçarken, Marion da kocasına zaman kazandırmak için, şerif ve adamlarını elinden geldiğince ön kapıda oyalayacaktı.

Sabırsızlanıp, kapıyı kırarak içeri giren Heselrig de, Marion'ı öldürerek evi ateşe verecekti...

Karısının ölüm haberini alan Wallace öfkeden çılgına döndü: Bu olay Wallace'ın yaşamında bir dönüm noktası olacaktı. Lanark'a döndü ve bir gece, kalenin farklı kapılarından, adamlarını ikili-üçlü gruplar halinde içeri soktu.

Sir William Heselrig'i ele geçirme işini de kendisi üstlendi. Kalenin ön kapısını kırıp merdivenlerden yukarı tırmanan Wallace, yatağından şaşkınlıkla fırlayan Sir William Heselrig'in başını, bir kılıç darbesiyle uçurdu.

O gece sabaha kadar da, Wallace ve adamları, İngiliz kökenli 240 erkeği kıyımdan geçirdiler. Kıyımdan kurtulan kadınlar, çocuklar ve rahipler ise şehri terk etmeye zorlandılar.

Lanark'ta Wallace'ın İngilizleri kıyımdan geçirmesi haberi, İskoçya'nın her yanında insanları harekete geçirdi: Wallace'ın birliklerine katılmak için akın akın gelmeye başladılar. Çok geçmeden Wallace, üç bin kişilik bir silahlı gücün komutanı oldu.

İskoçya'da tırmanan krizle telaşa kapılan Ayrshire'daki İngiliz yetkililer, Kral I. Edward adına Ayr'da bütün İskoç ileri gelenlerini topladılar. İçeri tek sıra halinde alınan İskoçlar, İngiliz-

ler tarafından etkisiz hale getirildi, ağızları tıkandı ve boyunlarına birer ilmek geçirilerek çatıdan sallandırıldılar.

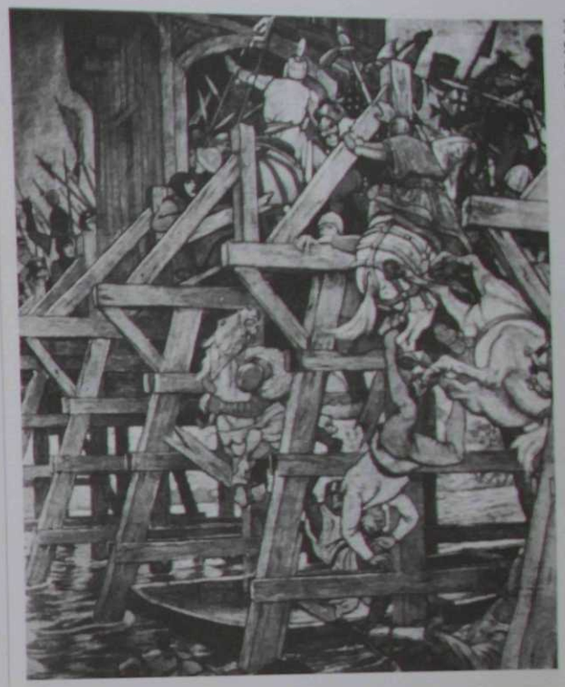
Daha sonraları 'Ayr Ahırları' adıyla anılacak olan bu olayda, o gün, 360 İskoç yaşamını kaybedecekti...

O gün bu toplantıya katılmak yerine, Kingace'ta, I. Edward'ın temsilcisini dinlemeye giden Wallace ve adamları ise, şehre sızarak işaretli evlerdeki İngilizleri tutsak alacaklardı...

Temmuz 1297'de ise, önemli bir gelişme olacak; İngiliz-İskoç sınırını geçerek Annanadale'a 300 süvari ve 40 bin piyade ile ilerleyen Sir Hery de Percy ve Sir Robert de Clifford için, Wallace'ın güneyde, Andrew de Moray'ın de kuzeyde kazandıkları başarıdan ilham alan Glasgow Piskoposu Robert Wishart, İskoç soylularını dayanışmaya çağıracaktı.

Wishart'ın çağrısıyla, soylular bir araya gelerek, İskoçya'yı İngilizlerden kurtarmaya kararlı olduklarını göstereceklerdi. Ama bu dayanışma, içeride, bir güç savaşına dönünce, İskoç soyluları 7 Temmuz 1297'de tek bir çatışmaya girmeden, teslim olacaklardı.

Wallace olmasaydı, I. Edward İskoç soylularını istediği gibi yönetebilirdi; ama Wallace, Sir Henry de Percy'nin yük konvoyunu yağmalayarak,

11 Eylül 1297'de Stirling Köprüsü Savaşı'nda William Wallace'ın kuvvetleri, köprüde sıkışıp kalan 100 ağır silahlı süvariyi ve 5 bin piyadeyi kılıçtan geçirdiler [solda]. Stirling Köprüsü Savaşı'ndan önce, William Wallace, İngiliz rahipleri ile, İngiliz soylularına geri çekilmeyecekleri haberini gönderiyor [altta].

haberleşme hatlarını kesti ve savaşına devam etti.

İlk saldırısını Perth'e düzenleyen ve 2 bin İngiliz'i öldüren Wallace ve adamları, doğuya Cupar'a doğru hareket ettiler. İngiliz baş rahibinin, kaçtığını anlayan Wallace ve adamları, birkaç gün sonra 4 bin İngiliz ve destekleyicilerinin sığındığı Dunottar Kalesi'nin kapılarına dayandılar.

Üç tarafı denizle çevrili bir konumda kurulu bu kalenin içindekiler de, Wallace'ın önünde dayanamayarak ya kiliseye sığınıp Wallace ve adamlarının kiliseyi ateşe vermesiyle canlı canlı yandılar ya da tepeden atlayarak ölümü seçtiler.

Ağustos 1297'de Clyde ve Forth nehirlerinin kuzeyindeki araziler, artık isyancıların kontrolü altındaydı. Bu arada Surrey Kontu John de Warrenne'in ordusuyla üzerlerine yürüdüğünü haber alan Wallace, kendi güçlerini düzene sokarak Andrew de Moray ile birlikte, Warranne ile karşılaşacağı güneye, Stirling'e doğru yola çıktı.

John de Warranne'in bin ağır silahlı süvari ve 50 bin piyadeden oluşan ordusu, Avrupa'nın en deneyimli, hiç yenilgi tatmamış gücü olmakla ün salmıştı. Moral düzeyi yüksekti; İskoçlar bir grup amatör olarak görülüyordu. Liderleri birlik içinde değildi; Dunbar'da disiplinsizlikle görülmüştü, soyluları zapt edilmişti.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Braveheart filmi

Mel Gibson'ın hem yönettiği hem de William Wallace rolünü üstlendiği 1995 yapımı film, 96'da 10 dalda Oscar'a aday gösterilmiş ve 5 dalda ödül almıştı. Türkiye'de de yıllarca gösterimde kalarak bir rekora imza atan 'Braveheart' filminde, 13. Yüzyıl İskoçya'sının sorunları ve İngilizlere karşı isyanların öyküsü ele alınıyordu.

İsyancılar ise, 16 bin kişiydiler. Yani oran, 3'e bir idi.

Savaştan önce Warranne ile görüşen İskoç soylularından James the Steward ve Lennox Kontu, kan dökülmemesi için, isyancılarla barış görüşmesi yapılmasını teklif ettiler. Aslında Warenne'in gücü hakkında istihbarat peşindeydiler. Askerî kurallara göre, isyancılarla savaşmadan teslim olmalarını söyleyen Warenne'e, Wallace'ın yanıtı şöyle oldu:

"Adamlarına barış için değil, savaşmaya, ülkemizi korumaya geldiğimi söyle, istedikleri zaman gelsinler, biz onları burada hazır bekliyor olacağız."

Wallace'ın ordusu sayıca çok azdı; ama Warenne'in, İskoç saflarına ulaşmadan önce, Forth Nehri üzerindeki çok dar köprüden geçmesi gerekiyordu. İngilizler köprüden geçip ovaya doğru aktıkça, İskoçlar arasındaki gerilim artıyordu; ama Andrew de Moray ve William Wallace'ın sağladığı disiplinin bir kanıtı olarak, kendilerine hâkim olup, 1296'da Dunbar'da yaptıkları gibi, yamaçlardan aşağı İngilizlerin tepesine delicesine inmediler.

Wallace saldırmak için doğru anı bekliyordu. Hemen saldırsa, köprüyü geçenler karşısında zafer kazanabilir; ama karşı atak yapabilecek Warenne'in ordusunun ana bölümüne dokunulmamış olurdu.

Öte yandan, Warenne'in bütün kuvvetlerinin köprüden geçmesini beklerse, kendi hafif silahlı ordusu sayıca dezavantajlı duruma düşerdi... Sonunda, isyancılardan ayrılan bir grup, köprünün ağzını tıkayınca, köprüden geçen İngilizler hem ileriye gidemediler hem de geriden gelenlerin baskısıyla arada sıkışıp kaldılar:

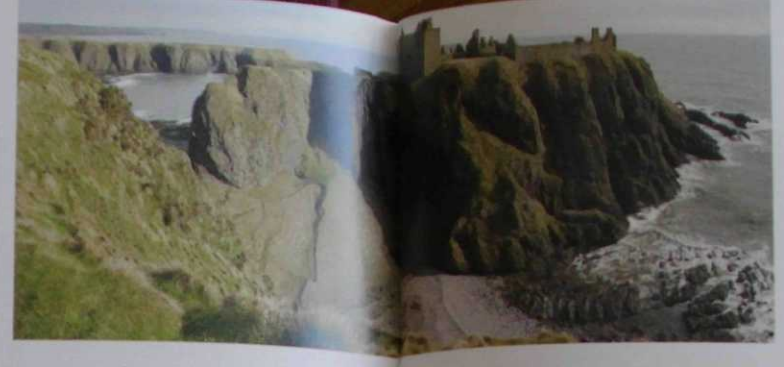
Çoğu nehre düşüp, zırhlarının ve silahlarının ağırlığıyla derin sulara gömüldü. Köprüden geçenleri de Wallace ve adamlarının kılıçları bekliyordu. İsyancılar o gün, köprüyü geçen yüz ağır silahlı süvariyi ve 5 bin piyadeyi kılıçtan geçirdiler.

İsyancıların kayıpları ise, çok fazla değildi; ama Andrew Moray ciddi yaralar almıştı ve birkaç hafta sonra yaralarından dolayı öldü.

Bu da Wallace'ın geleceğinin dönüm noktası oldu, çünkü Moray'ın aile bağlantıları

Wallace ve adamları, İngiliz güçlerine karşı ilk büyük zaferlerini Dunottar Kalesi baskınında elde ettiler [sağda, en üstte]. **İskoçya'nın bağımsızlığını elde edecek olan Carrick kontu Robert de Bruce ülkesinin ilk kralı olacaktı** [sağda ve en sağda].

Wallace'a uğrunda savaştığı neden için, İskoç soyluları arasında gerekli güveni sağlayabilirdi. Onlar Wallace'ı hâlâ bir 'kanun kaçağı' ve kendileri için, büyük bir tehdit olarak görüyorlardı.

Bu arada savaş konseyi Perth'de Wallace'ı destekleyen İskoç soylularınca toplanarak Wallace'ı ve Andrew de Moray'ı İskoçya'nın koruyucuları ilan etti; ama 7 Kasım 1297'de Moray'ın ölümüyle ismi bu dönemle ilgili belgelerden silindi.

Geri çekilen İngilizler, çiftlikleri yakmış, ürünleri yok etmiş, hayvanları öldürmüştü. Kış aylarının da yaklaştığı, İskoçların da açlıkla karşı karşıya kaldığı böyle bir ortamda, Wallace, İskoçya'nın dikkate alınması gereken bir güç olduğunu göstermek için, İngiltere'nin ürün ve hayvan açısından zengin kuzey topraklarına yöneldi: Northumberland ve Cumberland'ı işgal etti.

Wallace, bağımsızlığı göremedi...

Wallace, 5 Ağustos 1305'te Glasgow yakınlarında yakalanır. Londra'ya getirilen Wallace, İngiltere kralı I. Edward'a hiçbir zaman bağlılık yemini etmediği halde, 'krala ihanet' ile suçlanıp asılır *[üstte; Mel Gibson, filmde darağacına götürülüyor]*. Asıldıktan sonra karnı deşilir; kafası kesilir ve vücudu dört parçaya bölünür. Bir yıl sonra, 1306'da ise, Carrick kontu Robert de Bruce'ın başlattığı isyanla, İskoçya en sonunda bağımsızlığını kazandı. Ama isyan hareketlerini başlatan William Wallace, bu bağımsızlık günlerini göremez...

1297 Noel'inde, kuzeydeki toprakları istediği gibi yağmaladıktan sonra, değerli her şeyi sınırın öte yanına taşıdı. Bu arada, Carrick Kontu Robert de Bruce (İskoçya'nın gelecekteki kralı) tarafından 'şövalye' ilan edildi.

Mart 1298'de Fransa'dan İngiltere'ye dönen I. Edward, 3 Temmuz'da İskoçya'yı işgal etti. 22 Temmuz'da Wallace'ın mızrakçıları, I. Edward'ın okçuları ve süvarileri tarafından Falkirk Savaşı'nda bozguna uğratıldılar:

Wallace'ın askeri ünü zedelenmişti. Aralık ayında İskoçya'nın koruyuculuğundan istifa etti; yerine Robert de Bruce ve 'Kızıl' Sir John Comyn geçti.

Wallace'ın 1299'da Fransa'ya geçtiğine ilişkin kanıtlar

vardır; ama 1299 sonbaharından itibaren, 4 yılı aşkın bir süre boyunca, ne yaptığına dair hiçbir ipucu yoktur.

1304'te, İskoç soylularının çoğu Edward'a boyun eğdikleri halde, İngilizler Wallace'ı aramaya devam edecekleridir...

William Wallace'ın anısına kazınmış bir kitabe [üstte] **ve William Wallace'ın bir heykeli** [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Aile albümünden anılarla

Hamiyet Yüceses

Türk Müziği'nin güçlü yorumcusu Hamiyet Yüceses aramızdan ayrılalı 10 yıl oldu. Ancak onu anarken, sanat yaşamının da, 80. yılını doldurduğunu bilmekte fayda var...

ŞAKİR EROĞLU

Ayvalık'ın Burhaniye beldesinde, 11 yaşında sahneye çıkıp şarkı söylemeye başlayan küçük Hamiyet'in bu yıl, 80. sanat yılı...

1926'da başlayan bu sahne macerası, 1996'da bu dünyadan ayrılışına kadar, aynı heyecanla devam edecekti...

Hamiyet Yüceses'in Burhaniye'de sahneye çıktığı ortam, bir büyük gazino ortamı değil, Anadolu'yu dolaşan bir turne topluluğunun gösterisiydi.

Hamiyet, sırası gelip sahneye çıktığında, okulda öğrendiği bir şarkıyı söyledi: "Şu gelen kayık mıdır? / Hünkâra lâyık mıdır? / İçinde bir kuzu var / Seversem ayıp mıdır?"

Şarkı bittiğinde, dinleyiciler onu çılgınca alkışladılar... Küçük Hamiyet'in aldığı ücret, gecede '1 Lira' idi...

Konya, Adana, Malatya, Antep gibi birçok Anadolu kentini dolaşan turne ekibi içinde Hamiyet, adını İstanbul'a kadar duyuracaktı...

İstanbul'da eğlence dünyası yeni yeni canlanmaktaydı. Beyoğlu'nda iki gazino, bu dünyanın başını çekiyordu: Londra Birahanesi ve Mulenruj. Londra Birahanesi'nde solist Safiye idi.

Bu gazinolarda, solistten önce sahneye çıkan genç kızlar, sıra ile sazın önüne oturur, hem birlikte hem de ayrı ayrı şarkılar okurlardı...

Hamiyet de, bu 'sıra kızlarından biri' olarak Londra Birahanesi'nde gecede 8,5 lira yevmiye ile çalışmağa başlar.

Mısırlı İbrahim Efendi, Selahattin Pınar, Piyanist Anjel

1932 Kadıköy'de Mısırlıoğlu Bahçesi'nde düzenlenen yarışmada, genç Hamiyet 'Ses Kraliçesi' seçildiğinde, gazeteler, yandaki fotoğrafı yayımlamıştı.

1944 Haziran ayında, Küçük Çiftlik Gazinosu sahnesinde, soldan sağa doğru, ön sırada; Yorgo Bacanos, H. Yüceses, Necati Tokyay, Safiye Tokay, Zehra Bilir, Selahattin Pınar, Hamdi Tokay.

1930'lu yıllarda çektirdiği bu fotoğrafta Hamiyet Hanım, İstanbul'a gelmeden önce uzun süre sahneye çıktığı Antep'te günün modasına uyarak bir dişini altın kaplatmış... Sonraları Yüceses, bu altını söktürür.

gibi piyasanın ünlü bestekâr ve saz sanatçıları kadrodadır.

İşte İstanbul sahneleri ile de, böyle tanışır Hamiyet...

1932'nin Temmuz ayında, Kadıköy'de Mısırlıoğlu Bahçesi'nde bir 'ses müsabakası' düzenlenir. Hamiyet de katılır ve çekişmeli geçen yarışmayı, 'Ömrümün Gülüsün Gül ki Güleyim' şarkısı ile kazanır. Artık ilanlarda, adının önüne 'Türkiye Ses Kraliçesi' unvanı eklenecektir.

Saadettin Kaynak, Selahattin Pınar, Artaki Candan, Yesari Asım Arsoy'dan özel dersler alır, yine bu bestekârlar Hamiyet'in sesinin rengine göre besteler yaparlar.

Sirkeci'de Büyük Postane'nin üstünde kurulmuş olan İstanbul Radyosu'nda emisyon alır. Plakları çok satan, gazinolarda iyi iş yapan bir solisttir artık.

1934'te Soyadı Kanunu çıktığında, hocası Saadettin Kaynak, Hamiyet'e 'Yüceses' soyadını seçer ve kaydettirir.

1940 yılında Hamiyet Yüceses, uzun zamandır nişanlı olduğu deniz astsubayı Fethi Bey ile evlenir.

Çok sevdiği eşini, Atılay denizaltı faciasında kaybeder. 1942'de yaşadığı bu olayın acısıyla, sahnelerden çekilir. Ancak bu dönem 2 yıl sürer. 1944 yazında, Hamiyet Yüceses, Küçük Çiftlik Gazinosu'ndan teklif alır. Gazinonun işletmesini o yıl, bestekâr ve klarnet ustası Şükrü Tunar üstlenmiştir.

1950 Temmuz ayında, Erenköy Sanatoryumu'nda hastalara konser verirken ünlü türküsü Yesin Oni Ninesi'ni söylüyor. Çalanlar; Necati Tokyay, Ercüment Batanay, İsmail Tezelli ve Yaşar Anlı.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Aynı kadroda, ilk defa sahneye çıkacak olan halk müziği sanatçısı Zehra Bilir de vardır. Kendisine Necati Tokyay, Selahattin Pınar, Yorgo Bacanos, Aleko Bacanos gibi üstatlar eşlik ederler; 10 gün sonra da kadroya, Ankara Radyosu'ndan Safiye Tokay ve eşi Hamdi Tokay katılırlar. Aynı yıl Hamiyet Yüceses ünlü işadamı Kemal Mollaoğlu ile tanışıp evlenir.

1945'te Ankara Radyosu'ndan ayrılıp İstanbul'a gelen ve Hamiyet'in hocası olan udî bestekâr Şerif İçli'nin ısrarı ile, İstanbul Belediye Konservatuarı Türk Müziği Bölümü'nün İcra Heyeti'ne giren Yüceses, Safiye Ayla, Mustafa Çağlar, Akile Artun ve Mustafa Kovancı ile İcra Heyeti'nin konserlerine katılır ve derslerine devam eder.

Bu dönem, sanatçı için, yaşamının en yorucu dönemi olur. Her gece gazino sahnesi, özel konserler, İcra Heyeti konserleri ve bunların ön hazırlıkları bütün zamanını alır. Bu arada plak çalışmaları da yapar; Odeon ve Sahibinin Sesi için plak doldurur.

1949'da İstanbul Radyosu yayına başlar. 17 Eylül akşamı, 20.30'da da Hamiyet Yüceses İstanbul Radyosu'ndaki ilk konserini verir. Daha sonra, 5 Kasım akşamı verdiği radyo konserinde de, ilk kez ünlü şarkısı 'Bakmıyor Çeşmi Siyah'ı söyler. Bu şarkının plağı 1950'nin yazında piyasaya çıkar ve rekoru hâlâ kırılamamış bir satış elde eder!

Türkiye'de bir 'Hamiyet ve Bakmıyor Çeşmi Siyah devri' başlar. Gelen konser tekliflerine yetişemeyen sanatçı, Mithat Babur'u menajeri yapar; böylece de, Türkiye'de ilk menajer kullanan sanatçı olur. ▶

1950 İstanbul Radyosu Müdürü Ferit Zahir Törümküney'in odasında, soldan sağa doğru; İsmail Tezelli, Necati Tokyay, Hamiyet Yüceses, Esma Engin, Ercüment Batanay ve Necdet Gezen.

1951 Ekim ayında Beyrut'ta Baron Oteli'nde kemanî Necati Tokyay eşliğinde, Dede Efendi'nin mahur bestesi Ey Gonca Dehen'i söylerken, Arap aleminin ünlü keman sanatçısı Sami Şavva, Hamiyet Yüceses'i hayranlıkla dinliyor.

1951 Tepebaşı Gazinosu sahnesinde, soldan sağa doğru; Yaşar Anlı, H. Yüceses, Nubar Tekyay, Ahmet Yatman, Ercüment Batanay.

1946 Hamiyet Yüceses hocası, ünlü udî bestekâr Şerif İçli ile birlikte, sahneye çıktıkları Maksim Gazinosu'nun kulisinde.

1951 7 Nisan Cumartesi günü, Şile'de bir dernek yararına verilen konser öncesinde, menajeri Mithat Babur ile birlikte.

1954 Hamiyet Yüceses, Ocak ayında, Ankara Radyosu'nda bir konser sırasında.

1951 Ekim ayının bir pazar günü, Hamiyet Yüceses, Suriye turnesinden bir gün önce, gazeteci Leman Özkangil'in kendisiyle yaptığı röportaj sırasında Emirgan'da meşhur Cadillac'ının önünde.

1953 Taksim Kristal Gazinosu kulisinde: Soldan sağa, masanın çevresinde; Suzan Güven, Rafet Gülerman, Emin Yüceses, Kristal'in patronu Mahmut Anlar, Sabite Tur Gülerman, Hamiyet Yüceses ve menajeri Mithat Babur.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

1956'da Dr. Osman Sabuncu ile evlenen sanatçı, sahne çalışmalarını bırakır. Bu çekiliş 1957'nin Mayıs ayına kadar sürer. Tepebaşı Gazinosu'nun ısrarlı teklifine karşı koyamaz Hamiyet Yüceses ve sahnelere döner.

1978 yazında da, son gazino çalışmasını Bursa Taylan Gazinosu'nda yapar.

Aynı yıl emekli olur. Sanatçılara tanınan bu ilk emeklilik hakkı şerefine Maksim'de düzenlenen baloda sahneye çıkar ve verdiği mini konserle dinleyicileri bir kez daha mest eder.

1988'de Hürriyet gazetesinin Altın Kelebek Ödül Gecesi'nde AKM'de bütün eski sanatçı dostları ile birlikte sahneye çıkar. Bu Hamiyet Yüceses'in halkın karşısına son çıkışıdır.

1996'da Marmaris'te aramızdan ayrıldığında, Hamiyet Yüceses 70 yıllık sanat yaşamına; 500'ü aşkın 78'lik, 10 adet 45'lik ve 3 adet LP plak, sayısız gazino ve konser programı, 14 filme sesiyle renk katma çalışması, Türkiye'nin hemen her bölgesini içeren turneleri, İsrail'den Amerika'ya uzanan yurtdışı konserleri ve son yıllarda yaptığı TV programlarını sığdırmıştı. ■

1953 Yaz aylarında Suadiye'deki köşkünün bahçesinde Hamiyet Yüceses bisikletiyle akşam turuna çıkıyor. Bu köşk 1952'de eski valilerden Mümtaz Tarhan'dan, 120 bin liraya alınmıştı.

1958 Hünkâr Suyu hatırası: Yüceses, eşi Dr. Osman Sabuncu, Naciye Güven, Süheyla-Cemal Eroğlu ve çocukları Semra ile Şakir Eroğlu.

1954 Ocak ayında, Ankara Radyosu'nda verdiği konser sonrasında, Hamiyet Yüceses, radyoya gelerek resim ve imza isteyen hayranları arasında.

1954 Hamiyet Yüceses'in Stüdyo Baysal'da çektirdiği ve gazino afişleri ile ilanlarda kullanılan tipik bir fotoğrafı.

1978 Sait Halim Paşa Yalısı'nda dönemin Sosyal Güvenlik Bakanı Hilmi İşgüzar, sanatçılara emeklilik hakkı veren kanunun Meclis'te kabulü şerefine düzenlenen kokteylde, Mahmure Handan, Emin Ongan, Zehra Bilir, Hamiyet Yüceses, Engin Ege, Necati Tokyay, Osman Alyanak ile birlikte.

1956 'Halk Film' tarafından gerçekleştirilen 'Büyük Revü Festivali' adlı filmin çekiminde Zeki Alpar ile birlikte.

1978 İstanbul Radyosu'nda Alev Özgün Gürzap ve Altan Varol'un hazırlayıp sundukları programda, Hamiyet Yüceses.

1988 Mart ayında, Hürriyet gazetesinin kuruluşunun 40. yılı nedeniyle AKM'de düzenlenen ödül töreninde, Hamiyet Yüceses plaketini Tahsin Öztin'den alarak halkı selamlıyor.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

TRT'den uzun soluklu bir 'Hanedan' belgeseli

Sürgündeki Osmanoğlu

İlk kez 16 Ekim'de ekranlara gelecek olan 9 bölümlük belgesel öncesinde, 19 Eylül'de Dolmabahçe Sarayı'nda açılacak bir fotoğraf sergisi de, Hanedan üyelerini bir araya getirecek... Popüler Tarih de, Eylül ve Ekim aylarının gündemine oturacak 'Osmanlı Hanedanı' konusunu, TRT'nin belgeseli ve belgesel çevresinde geliştirilen etkinlikler çerçevesinde ele aldı.

ALİ ÖZUYAR

Ekim ayının 16'sında, TRT'nin 2002'den bu yana çalışmalarını sürdürdüğü bir belgesel film, ilk bölümüyle ekranlara gelecek...

Her biri 30'ar dakikalık 9 bölümden oluşan "Osmanoğlu'nun Sürgünü / Öncesi ve Sonrası" adlı belgeselin ekranlara yansımasından önce ise, 19 Eylül'de Dolmabahçe Sarayı'nda açılacak bir fotoğraf sergisi, Hanedan üyelerini de buluşturacak...

'Osmanlı Hanedanı ve Ailesi Sergisi' adını taşıyan bu etkinlikte de, Hanedan'ın ve aile üyelerinin fotoğraflarıyla belgeselden fotoğraflar, bir arada izlenebilecek.

Bu sergiden sonra ve belgeselin yayınından önce de, 9 Ekim'de TRT, bir tartışma programı çerçevesinde, İslâm Konferansı Örgütü Genel Sekreteri Ekmeleddin İhsanoğlu ile, Hanedan üyesi Osman Selahaddin Osmanoğlu'nu ve konunun uzmanlarından Orhan Koloğlu ile Prof. Edhem Eldem'i yayında bir araya getirecek.

Bu tartışma programında ise, önce TRT'nin, bu belgesel için 2003'ten beri sürdürdüğü arşiv ve belgesel çalışmaları aktarılacak; ardından 'Osmanlı Hanedanı' ve 'Osmanlı Ailesi' kavramları üzerinde durulacak.

Ayrıca toplantıya katılanlar, sürgüne kaç kişinin gittiği, bunlar arasından kimlerin 'Veliaht' olduğu, sürgünün kapsamı, Türkiye'ye ne zaman ve nasıl dönebildikleri gibi konulara açıklık getirip, Osmanlı Hanedanı ve aile mensuplarının Cumhuriyet rejimine karşı duygu ve tavırlarının ne olduğunu tartışacaklar.

Bu tartışma programından sonraki hafta ise, 16 Ekim'de, belgesel ilk bölümüyle ekranda olacak... TRT'nin yapımcılığında gerçekleştirilen belgeselin amacı; "Dünyanın değişik toplumlarına yerleşmiş, o toplumlara uyum sağlamış ya da sağlayamamış Osmanlı ailesinin fertlerinin yaşamlarındaki ilginç, dramatik öyküleri yakalamak"...

Belgeselin ardında, birçok başarılı ve ödüllü belgesel film çalışmasına imza atmış olan yönetmen Kerime Senyücel ile, yönetmen yardımcısı Elif Kabacaoğlu var. Bu ilginç, uzun soluklu belgesel üzerine,

"Osmanoğlu'nun Sürgünü / Öncesi ve Sonrası" adlı belgeselin yönetmeni Kerime Senyücel ve ekibi, V. Murad ve V. Mehmed Reşad'ın torunu ve Osman Selahaddin Osmanoğlu'nun kızı Ayşe Gülnev Sultan'ın evinde yapılan çekimde aile ile birlikte [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

FOTOĞRAF: ALİ KILINÇASLAN

"Osmanoğlu'nun Sürgünü / Öncesi ve Sonrası" adlı belgeseli gerçekleştiren yönetmen yardımcısı Elif Kabacaoğlu ve yönetmen Kerime Senyücel [sağda].

Kerime Senyücel ve Elif Kabacaoğlu ile konuştuk.

➤ *Bize projenin ortaya çıkış öyküsü hakkında bilgi verebilir misiniz?*

Osmanlı, hep merak konusudur... Biz de, uzun yıllardır beraber çalıştığımız kameraman arkadaşım Yavuz Türkeri ve montajcı arkadaşım Yusuf Şen -ki onlarla birlikte, 'Zeugma: Dün... Bugün" belgeseliyle 'Antakya: Ezan, Çan, Hazan' belgeselini yaptık- bir Osmanlı çalışması yapabilir miyiz diye düşünüyorduk.

Bu arada, ben de konuyla ilgili olarak, okuyordum. Amacımız, dünyanın dört bir yanına dağılmış durumdaki Osmanlı Hanedanı mensuplarına ulaşmaktı.

Bu insanlar yurtdışına gittikten sonra acaba neler yaşamışlardı?.. Toplumda hep merak konusudur; bu soylu insanların öyküleri, biraz hayal gücü de katılarak, hep anlatılır...

Bunu konuşuyorduk; 'Acaba yapabilir miyiz?' diye... Tabii, kapsamlı bir bütçe gerektiren iddialı bir projeydi bu... Bu tür projeler son zamanlarda hep sponsor desteğiyle yapılıyor.

Biz bile, kamu yayıncısı olmamıza rağmen, bu yola başvurduk: 'Ne olabilir?' derken, ben de 2003'te proje için bir öneri hazırlayıp TRT yönetimine sundum...

Bu arada belirteyim ki, biz EBU (Avrupa Yayın Birliği) üyesiyiz ve EBU'nun Belgesel Grubu Ortak Yapım Toplantıları'na altı ayda bir katılıyoruz. Böylece ortak yapım için projelerimizi tüm EBU üyelerine sunabiliyoruz. Bu öneriyi vermek üzere projeyi EBU'ya götürdüm.

Belgeselin danışmanlarından Orhan Koloğlu [sağ üstte], Ekmeleddin İhsanoğlu [sağda] ve Osman Selahaddin Osmanoğlu [en sağda; dedesi Sultan V. Mehmed Reşad'ın türbesi önünde].

Proje orada çok ilgi gördü. Hatta Alman ZDF kanalı temsilcileri, "Bizde de hanedan kalkmıştır. Halkımız bu tür öykülere çok ilgi duyuyor" dediler ve projeye ortak olacaklarını söylediler.

Ayrıca o ortak yapım toplantısında ZDF'den başka ARTE (Fransa), France 5, AVRO (Hollanda) kanalları da ortak yapımcı olabileceklerini söylediler.

Daha sonraki toplantıya proje ile ilgili bir klip götürdüm. Bu sefer SVT (İsveç) ve ERT de (Yunanistan) belgesel bittikten sonra yayın hakkı alabileceklerini söylediler.

Başbakanlık Tanıtma Fonu'na da başvurduk, oradan da destek geldi. Bu şekilde, biz ekibi kurduk. Böylece, araştırma safhası 2002'de başlamış olan projenin yapımı hız kazanmış oldu.

➤ *Belgeselin danışmanları kimler?*

Projenin genel danışmanı, İslâm Konferansı Örgütü Genel Sekreteri Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu. Sayın İhsanoğlu, Orhan Koloğlu ile bağlantımızı kurdu. Orhan Koloğlu, bizim için büyük bir şans oldu.

Orhan Bey kişilik olarak, mükemmel bir insan; hem danışmanımız hem de metin yazarımız. Çünkü onunla çalışırken, çok rahat diyalog kurabildik. Ayrıca merkezi Paris'te bulunan 'Osmanlı Hanedan Vakfı'nın kurucusu Sultan II. Abdülhamid'in torunu Cemil Adra; baba tarafından V. Murad'ın, anne tarafından da Sultan V. Mehmed Reşad'ın torunu olan Osman Selahaddin Osmanoğlu ve Osmanlı ailesi hakkında geniş bilgisi olan Semuh Adil de belgeselimizin danışmanları arasında...

➤ *Araştırma safhası nasıl oldu? Bu araştırma ekibinde kimler var ve araştırma nasıl yapıldı? Yani önce Türkiye ayağı sonra Ortadoğu ve Avrupa mı? Yoksa hepsi aynı anda mı oldu?*

2002 yılında araştırmaya başladık; 2003'te de çalışmaları öneri haline getirdik ve belgeseli fiilen başlattık. Araştırma safhası, 2004 sonuna kadar da devam etti. Birçok şey aşağı yukarı aynı anda oldu; at başı yürüdü.

Ama belli dönemlerde, belli noktalara ağırlık verildi. Önce, tabii ki Türkiye'de çalışıldı. Projenin yapım-yönetimi bana ait; fakat araştırma ve fiilî çekimde, yönetmen yardımcımız Elif Kabacaoğlu'nun çok büyük katkısı oldu.

Bu arada TRT, EBU üyesi olduğu için, Avrupa arşivlerine girme şansımız vardı. TRT

Abdülmecid Efendi, halife seçilişinin ilk günlerinde Dolmabahçe'ye gelişinde.

Hanedan'ın sınır dışı edilişi

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 3 Mart 1924 tarihli oturumunda, hilafetin kaldırılmasına ve Osmanlı Hanedanı'nın tüm mensuplarının sınır dışı edilmesine ilişkin yasayı kabul eder *[sağda, en altta; 5 Mart 1924 tarihli Akşam gazetesinde manşetten verilen sınır dışı kararı]*. Ankara, kararın hemen o gece uygulanmasını ister. Bu amaçla İstanbul'a gelen Emniyet Genel Müdürü Muhittin (Üstündağ) Bey *[sağ altta]*, yetkililerle görüşerek bir plan hazırlar. Plana göre, Halife Abdülmecid'e *[sol altta]* kararı İstanbul Valisi Ali Haydar Bey *[en altta]* tebliğ edecek, bu işin sessizce ve "İstanbul'u ayağa kaldırmadan yapılması" sağlanacaktı. Başkentten gelen emir kesindi. Halife kararı kabullenmeyip karşı koyarsa, zorla götürülecekti... O gece kalkacak olan Avrupa (Simplon) Ekspresi'ne Halife ve yakınları için, 6 vagon eklenmiş; trenin kalkış saati ileri alınmıştı... Tüm hazırlıkların tamamlandığı sıralarda, Vali Ali Haydar ve Emniyet Müdürü Sadettin Bey de Saray'a girmekteydiler... 4 Mart 1924 günü sabaha karşı da, son halife Abdülmecid Efendi, Osmanlı Hanedanı'nın kimi mensuplarıyla birlikte, sınır dışı edildi ve İsviçre'ye gitti. Dolmabahçe Sarayı'nda kalan diğer Hanedan mensuplarına da on gün süre verilerek aynı yöntem uygulandı. Avrupa Ekspresi, on gün içinde Hanedan'ın ikinci derece mensuplarını da Avrupa'ya taşıdı. Böylece, Halife Abdülmecid ve ailesinin ardından, Hanedan'ın 36'sı erkek, 48'i kadın ve 60'ı çocuk olmak üzere, toplam 144 mensubu da sınır dışı edildi.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

I. Abdülmecid'in torunu Yusuf Kefeli ile II. Abdülhamid'in torunu, Paris'teki Osmanlı Hanedan Vakfı'nın başkanı Cemil Adra ve kızı Lara Adra [üstte]: Oturdukları kanepenin arkasında yer alan tablo, II. Abdülhamid'in en büyük oğlu Mehmed Selim Efendi'nin kızı Nemika Sultan'a ait [sağ üstte].

ayrıca Eurovision ve Reuters üyesi; bu durum Avrupa ülkelerinin arşivlerine girmemizi oldukça kolaylaştırdı.

Bir de TRT'nin elinde arşiv olarak 'Atatürk ve Çağı' ile 'Ankara' belgeselleri bulunuyordu. 1970'li yıllarda 'Atatürk ve Çağı' adlı çok önemli bir belgesel hazırlanmıştı. Bu belgesel, "Tanzimat'tan I. Meşrutiyet'e" ve "I. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e" bölümlerinden oluşuyordu.

Böylece TRT'de bir yakın tarih arşivi oluşturulmuştu. O dönemden büyük kazanımlarımız var. Çünkü o dönemde Basın Yayın Arşivi, Ordu Foto-Film Arşivi ve diğer devlet arşivleri TRT'de toplanmıştı.

➤ *Çekimler nerelerde yapıldı ve kaç hanedan mensubuyla görüştünüz?*

Çekimler önce İstanbul'da başladı. Burada II. Abdülhamid'in torunlarından Harun Osmanoğlu ve oğulları Kayıhan Abdülhamid ve Orhan Osmanoğlu; Naciye Sultan'ın kızı Rana Eldem, V. Murad'ın torunlarından Celal İris'in eşi ve kızı ile çekimler yapıldı.

Ayrıca Dolmabahçe, Yıldız ve Çırağan saraylarında; Bağlarbaşı'ndaki Abdülmecid Köşkü'nde ve Çengelköy'deki Vahideddin Köşkü'nde çalışıldı.

Türkiye'den sonra Suriye, Lübnan, Ürdün, Fransa, İtalya, İngiltere, Avusturya, İsviçre ve Amerika'da çekimler yapıldı.

En son, Nemika Sultan'ın İznik'te yaşayan torunu Selim Ethem ile beraber, toplam 60 hanedan mensubuyla görüştük.

Osmanlı geleneğine göre, şehzadeler arasında en yaşlı olanı, Hanedan reisi oluyor.

Hanedan reisi, şu anda ABD'de yaşayan şehzade Ertuğrul Osman.

Şehzadeler aralarındaki sıraları biliyorlar; günümüzde 24 şehzade bulunuyor. Tabii yeni doğumlar, bu sayıyı artırıyor.

➤ *Fransa'daki 'Osmanlı Hanedan Vakfı'ndan söz ettiniz... Bu vakıf kimin tarafından ve niçin kurulmuş?*

Cemil Adra, Abdülhamid'in en büyük oğlu Mehmet Selim Efendi'nin oğlu Abdülkerim'in kardeşi Nemika Sultan'ın torunu. Fakat bir hanım sultan torunu olduğu için, Osmanlı geleneğine göre, 'şehzade' değil...

Cemil Adra, Paris'te yaşıyor. Dünyadaki tüm Osmanlı ailesi mensuplarını da bu vakfın doğal üyeleri olarak kabul ediyor.

Osmanlı'nın son dönemi ile ilgili halen mahkeme konuları var. Yani çok alelacele sürgüne gönderildikleri için, mal ve mülklerini hep vekâletname ile dadılarına, kalfalarına ve kardeşlerine bırakmışlar ve daha sonra da, bu mal ve mülkler konusunda sorunlar çıkmış.

İstanbul'da kendileriyle görüşülen Hanedan mensupları arasında, Naciye Sultan'ın kızı Rana Eldem [solda] ile Sultan V. Murad'ın torunu Selma hanım sultanın kızı yazar Kenize Mourad da [altta] vardı.

Vahideddin'den Abdülmecid Efendi'ye

Son padişah ve son 'veliaht'

Sultan Abdülaziz'in ve Hayranıdil Kadınefendi'nin oğlu Abdülmecid Efendi, 1868'de İstanbul'da doğar. Amcası Abdülmecid'in oğlu ve son Osmanlı padişahı Sultan Vahideddin'in (VI. Mehmed) tahta çıkması üzerine (4 Temmuz 1918), Abdülmecid Efendi de 'veliaht' ilan edilir *[altta; Abdülmecid Efendi'nin aile albümünden bir fotoğrafta, dönemin şehzadeleri toplu halde Ertuğrul yatında: Ortada oturanlar; veliaht olacak Abdülmecid ve padişah olacak Vahideddin efendiler].*

1 Kasım 1922'de Ankara'da Millet Meclisi, 'Saltanat' ile 'Hilafet'i birbirinden ayırarak saltanatın kaldırılmasına karar verdi. 17 Kasım 1922'de Sultan Vahideddin İngiliz himayesine sığınarak İstanbul'u terk etti. 18 Kasım 1922'de, Ankara'da Meclis, Abdülmecid Efendi'ye 'Halife' unvanını verdi. Abdülmecid Efendi'nin bir yıl üç ay süren hilafeti, saltanat yetkileri bulunmayan hükmî bir hilafet idi. 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilanının hemen ardından, Vatan, Tanin, Tasvir-i Efkar gibi kimi İstanbul gazeteleri, hilafetin siyasî iktidardan koparılmış olmasına karşı çıkmaya başladılar. 1924'ün Şubat ayında, hilafet kurumu üzerindeki tartışmalar şiddetlendi. İstanbul'daki Halife'nin Ankara'daki Cumhuriyet Hükümeti'ne karşı gösterdiği uyumsuzluklar da bunu körükledi. 'Halife mi üstün, Meclis mi?' türünden tartışmalar baş gösterdi.

23 Şubat 1924'te İzmir'deki askerî tatbikatın ardından, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal yanındaki komutanlarla birlikte, Ankara'ya döndü. Aynı günlerde, Urfa Milletvekili Şeyh Saffet Efendi *[altta]* ve 50 arkadaşının imzasını taşıyan bir yasa tasarısıyla, hilafetin kaldırılması Meclis gündemine geldi. 3 Mart 1924 Pazartesi günü, Fethi Okyar başkanlığında toplanan Millet Meclisi'nde, yasa tasarısı tartışmaya açıldı.

Lehte ve aleyhte konuşmalar sonrasında kürsüye çıkan Adliye Vekili Seyid Bey *[sol üstte]*, 1923'te yayımlamış olduğu 'Hilafetin Mahiyet-i Şeriyyesi' başlıklı makalesine dayanan konuşmasında, hilafet kurumunun İslâm itikadıyla bağlantısı olmadığını savunarak, "Hilafet dinî değil, dünyevî ve siyasî bir müessesedir" dedi. Hükümet görüşünü ise, Başvekil İsmet Paşa *[üstte]* dile getirdi. Sonuçta Meclis, hilafetin kaldırmasına ve Osmanlı Hanedanı mensuplarının yurt dışına çıkarılmasına karar verdi.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Belgeselin künyesi

Yönetmen: Kerime Senyücel
Yönetmen Yardımcısı: Elif Kabacaoğlu
Görüntü Yönetmeni: Haluk Ertuğrul
Kurgu: Sibel Tekin
Ses: Muharrem Arman
Fotoğraf: Hüseyin Öğretmen, Süleyman Yurdakul, Ali Ahıskalı, Murat Zilelioğlu
Müzik: Derya Köroğlu, Vedat Kosal, Emre Aracı
Müzik Düzenleme: Derya Köroğlu
Metin Yazarı: Orhan Koloğlu
Danışmanlar: Prof. Ekmeleddin İhsanoğlu, Osman Selaheddin Osmanoğlu, Orhan Osmanoğlu, Orhan Koloğlu, Cemil Arda, Semuh Adil

Hanedan mensuplarının Türkiye'ye dönüşleri, önce 1952'de çıkarılan bir yasayla kadınlar için, sonra da 1974 yılında erkekler için mümkün olabilmiş. İşte bu vakıf, bir anlamda, Türkiye'de devlet ile Hanedan mensupları arasında diyalogu sürdürmede, önemli bir rol oynuyor.

Bu vakıf sayesinde, Hanedan mensupları birbirlerinden haberdar oluyorlar.

Ayrıca yine Hanedan'a ait her türlü bilgi burada toplanıyor. Hanedan hakkındaki bilgilere ve Hanedan mensuplarına ulaşmamızda vakfın ve Cemil Adra'nın bize çok yardımı dokundu.

➤ *Şehzade Burhaneddin Cem'in II. Dünya Savaşı'nda Amerikan ordusuna girmesi ve Normandiya Çıkarması'na katılması çok ilginç. Bu konuda bize neler anlatacaksınız?*

Abdülmecid'in torunu İbrahim Tevfik, bıyıklarını her gece yatarken kalıba koyar, bozulmasın diye de uçlarına mandal takarmış.

İbrahim Tevfik, Normandiya Çıkarması'na katılan Burhaneddin Cem'in babası. Kendisi şöyle anlatıyor: "Biz Osmanlı olarak zaten Türküz ve savaşçı bir milletiz. Benim de ruhumda askerlik var" diyor. Burhaneddin Cem, sürgüne giderken dört yaşındaymış, Paris'te. Annesi de Kars ve Ardahan'ı alan Bahri Paşa'nın kızı. Burhaneddin Cem, "Benim annemin babası da askerdi. Babam İbrahim Tevfik de öyle. Ben de onun için askerim" diyor.

Burhaneddin Cem, asker ruhlu biri. Çocukluğu ve gençliği Paris'te geçmiş ve orada II. Dünya Savaşı'na yakalanmışlar. Bu arada, Çürüksulu Şadiye Hanım, İbrahim Tevfik Efendi'den boşanmış ve bir Amerikalıyla evlenmiş. Bunlar, Gestapo'dan zorla vize almışlar. Bunların genç iki tane de oğulları var. Biri Burhaneddin Cem diğeri Osman Bayezid. Amerika'ya gitmeyi başarmışlar.

Osman Bayezid hiç ekrana çıkmamış bir insan; zor ikna oldu. Halen Amerika'da yaşıyor. O, kardeşinden çok farklı; kütüphanecilik yapmış entelektüel biri: "Amerika'ya gittik, Burhaneddin hemen askere yazıldı" diyor...

O dönem, II. Dünya Savaşı'nın son demleri yaşanıyor. Burhaneddin Cem, orduya yazılıyor. Dört yıl askerî akademiye gitse, subay olacak; ama o bunu tercih etmiyor: "Benim zamanım yok, hemen savaşa katılmalıyım" diyor ve Normandiya Çıkarması'na katılıyor. Paris'i kurtaran Amerikan askerleri arasında yer alıyor.

Bu arada, onun

Sultan I. Abdülmecid'in torunu olan ve II. Dünya Savaşı'nda Amerikan ordusunda uzman astsubay olarak görev yapan [sağ üstte] şehzade Burhaneddin Cem Osmanoğlu oğlu şehzade Selim Cem ile birlikte belgesel çekimi sırasında [sağda].

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
KÜTÜPHANE ve MÜZELER MÜDÜRLÜĞÜ
ATATÜRK KİTAPLIĞI

Sultan Abdülaziz ve Abdülhamid'in çocukları

Popüler Tarih'in bu sayısında kapak çalışmasının bir parçası olarak yer alan üstteki fotoğraf, ilk kez II. Abdülhamid'in kızı Ayşe Osmanoğlu'nun 'Babam Sultan Abdülhamid / Hatıralarım' adlı kitabında 1960'larda yayımlanmıştır. Bu fotoğraf, dönemin saray fotoğrafçısı Vasilaki Kargopulo tarafından yapılmış bir kolaja dayanır. Kolajda kullanılan farklı fotoğraflar, yine Kargopulo tarafından çekilmiş Hanedan ailesi görüntülerinden oluşmaktadır: Örneğin Sultan II. Abdülhamid'in oğlu Şehzade Mehmed Abdülkadir'i kucağında taşıyan Başyaver Şeker Ahmed Ali Paşa fotoğrafı *[sağda, en üstte]* ve Sultan Abdülaziz'in kızı Nazime Sultan'ın fotoğrafı *[sağ üstte]* bunlardan ikisidir *(Bilgi: Bahattin Öztuncay).*

Paris'e girdiği gün, Alman askerleri, sağa sola ateş ederek geri çekiliyorlar.

Tam o sırada, Halife Abdülmecid Efendi, Paris'te; yaşlı ve kalp hastası. Kazara penceresinden içeriye bir kurşun giriyor ve Abdülmecid kalp krizi geçirerek yaşamını yitiriyor!

Hatta o dönemi, Abdülhamid'in kızı Ayşe Sultan'ın oğlu Osman Nami de anlattı bize: O günlerde 18 yaşında olan Osman Nami olayı bize şöyle aktardı: "Gece bize haber geldi. Annemle koşarak gittik ve vardığımızda Abdülmecid'in naaşı üç şehzade tarafından yıkanmıştı."

Ardından Abdülmecid Efendi'nin cenazesi, Paris'teki bir camiye kaldırılmış...

Burhaneddin Cem'e dönersek; o bir eylem adamı iken, kardeşi Osman Bayezid de tam bir fikir adamı: Bayezid, "Orduya girdiğimde; Amerikalılar Türklere savaş açarsa, Türklere karşı silah kullanmam lâzım; Fransızlara savaş açılırsa, Fransızlara karşı savaşmam lâzım; ben yapamam dedim" diyor.

İki kardeş siyah ve beyaz kadar, birbirine zıt. Ama ikisi de çok hoş insanlar ve ikisi de New York'ta yaşıyorlar. Fakat devamlı atışıp kavga ediyorlar. Savaş sonrasında Burhaneddin Cem, bir Amerikan askeri olarak, Türkiye'ye de girebilmiş!

I. Abdülmecid'in soyundan gelen şehzade Burhaneddin Cem Osmanoğlu'nun babası şehzade İbrahim Tevfik [sol üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

II. Abdülhamid'in torunu Ayşe Nami'nin arşivinde yer alan 1933 tarihli bir fotoğrafta, kimi Hanedan mensupları, Fransa'nın Nice kentinin tren garında [sağda]. Sultan V. Mehmed Reşad'ın İstanbul'da yaşamakta olan torunu Emel Hodo hanım sultan [altta].

"Ben İncirlik'e, Kars'a, Ardahan'a gittim. Çünkü dedem oraları almıştı" diyor!

Burhaneddin Cem, Kıbrıs Harekatı'nda NATO gücünde de yer almış.

➤ *Günümüzde, Hanedan mensuplarından Türkiye'de yaşayanlar var mı?*

Af çıktıktan sonra (1974), Türkiye'ye gelip yerleşenler var. Tam olarak sayılarını bilmiyorum; ama bizim bağlantı kurabildiğimiz, Ayşe Sultan'ın oğlu Osman Nami var mesela.

Emel Hodo'nun da (Sultan Reşad'ın torunu, Rukiye Sultan'ın kızı), öyküsü çok ilginç:

Rukiye hanım sultanın eşi, asker kökenli; 1924 yılında sürgün edilmişler. Emel Hodo da sürgüne çıktıkları yıl Beyrut'ta doğmuş...

Rukiye Sultan 18-19 yaşlarında ve sürgüne gönderildiklerinde verem hastası. Sürgüne gönderildikten bir ya da iki yıl sonra vefat etmiş. Eşi gizlice bebekle beraber Türkiye'ye dönmüş.

Hanedan kökenini gizleyerek Emel Hodo'yu zorluklarla büyütmüş. Emel Hodo, evleneceği güne kadar Hanedan soyundan olduğunu bilmiyormuş. Damat adayı Dışişleri Bakanlığı'ndan imiş...

Bakanlık, gelin namzedi hakkında araştırma yaptırıyor, damadın bir yabancıyla ve Osmanlı Hanedanı'ndan birisiyle evlenmesi yasak, o dönem. Emel Hodo'nun Hanedan mensubu olduğunu ortaya çıkınca, Dışişleri bu kişinin Emel Hodo ile evlenmesine izin vermiyor.

Bir 'hanım sultan' olduğunu böylece öğrenen Emel Hodo, bugün Türkiye'de yaşıyor. Abdülhamid'in torunu Ayşe Sultan'ın oğlu Osman Nami de, Marmaris'te yaşıyor.

Yaşayan Osmanlı şehzadeleri

■ Şehzade Ertuğrul Osman Efendi *[üstte]*, Sultan II. Abdülhamid'in torunu; doğ. 31 Ağustos 1912, İstanbul.

■ Şehzade Burhaneddin Cem Efendi *[sağ üstte]*, Sultan Abdülmecid'in torunu; doğ. 2 Şubat 1920, İstanbul.

■ Şehzade Osman Bayezid Efendi *[altta]*, Sultan Abdülmecid'in torunu; doğ. 24 Haziran 1924, Paris.

■ Şehzade Dündar Efendi *[sağda, en üstte]*, Sultan II. Abdülhamid'in torunu, doğ. 30 Ekim 1930, Şam (Suriye).

■ Şehzade Harun Efendi, Sultan II. Abdülhamid'in torunu, doğ. 10 Şubat 1932, Şam (Suriye).

■ Şehzade Cengiz Efendi, Sultan V. Mehmet Reşad'ın torunu, doğ. 20 Kasım 1939, Kahire (Mısır).

■ Şehzade Osman Selahaddin Efendi *[sağ altta]*, Sultan V. Mehmed Reşad'ın torunu, doğ. 7 Temmuz 1940, İskenderiye (Mısır).

■ Şehzade Ömer Abdülmecid Efendi *[en sağda]*, Sultan V. Mehmet Reşad'ın torunu, doğ. 4 Haziran 1941, İskenderiye (Mısır)

■ Şehzade Hasan Orhan Efendi, Sultan V. Mehmet Reşad'ın torunu, doğ. 9 Eylül 1946, Kahire (Mısır).

■ Şehzade Mehmet Ziyaeddin Efendi, Sultan V. Mehmet Reşad'ın torunu, doğ. 17 Eylül 1947, Kahire (Mısır).

■ Şehzade Selim Efendi, Sultan II. Abdülhamid'in torunu, doğ. 5 Mayıs 1949, Viyana.

■ Şehzade Selim Efendi, Sultan II. Abdülhamid'in torunu, doğ. 5 Eylül 1955, Frankfurt.

■ Şehzade Orhan Süleyman Efendi, Sultan Abdülaziz'in torunu, doğ. 16 Temmuz 1959, Beyrut (Lübnan).

■ Şehzade Orhan Efendi, Sultan II. Abdülhamid'in torunu, doğ. 25 Ağustos 1963, Damascus (Suriye).

■ Şehzade Mehmet Ziyaeddin Efendi, Sultan V. Mehmed Reşad'ın torunu, doğ. 18 Nisan 1966, ABD.

■ Şehzade Orhan Murad Efendi, Sultan V. Murad'ın torunu, doğ. 26 Aralık 1972, İngiltere.

■ Şehzade Mahmud Efendi, Sultan V. Mehmet Reşad'ın torunu, doğ. 17 Nisan 1975, Londra.

■ Şehzade Osman Efendi, Sultan II. Abdülhamid'in torunu, doğ. 23 Ağustos 1975, Salzburg (Avusturya).

■ Şehzade Abdülhamid Efendi, Sultan II. Abdülhamid'in torunu, doğ. 20 Eylül 1977, Salzburg (Avusturya).

■ Şehzade Abdülhamid Kayıhan Efendi, Sultan II. Abdülhamid'in torunu, doğ. 4 Ağustos 1979, İstanbul.

■ Şehzade Selim Süleyman Efendi, Sultan V. Murad'ın torunu, doğ. 15 Aralık 1979, İngiltere.

■ Şehzade Nazım Efendi, Sultan V. Mehmet Reşad'ın torunu, doğ. 24 Eylül 1985, İngiltere.

■ Şehzade Yavuz Selim Efendi, Sultan II. Abdülhamid'in torunu, doğ. 22 Şubat 1989, İstanbul.

■ Şehzade Turan Cem Efendi, Sultan V. Mehmed Reşad'ın torunu, doğ. 7 Ocak 2004, İngiltere.

➤ *Osmanlı hanedan mensupları yurt dışına çıkarıldıktan sonra kabul gördükleri ülkelerde nasıl karşılanmışlar? Ortadoğu ve Avrupa ülkelerinin Hanedan mensuplarına yaklaşımı konusunda farklılıklar var mı?*

Hanedan'ın, Suriye ve Lübnan'a yerleşen mensupları, büyük bir misafirperverlik ile karşılanmış. Ancak Mısır'da yaşanan devrim sonucunda, Kral Faruk'un tahttan indirilmesiyle başa geçen Kral Nasır döneminde, onlar da kapı dışarı edilmişler!

Sultan Reşad'ın torunu Ürdün Prensi'yle evlenmiş. Prens Naif ile Ürdün kralı Hüseyin'in amcası, sürgün sonunda, o kanattan Ürdün Sarayı'nda şimdi iki tane Osmanlı Prensi yani anne tarafından Sultan Reşat'ın torunu Prens Ali ve Prens Naif var. Baba tarafından da, kral Abdullah'ın yeğenleri...

Avrupa, tabii ki Osmanlı Hanedanı üyelerini bağrına basmamış! Fakat Fransa belli bir seyahat ve yaşama kolaylığı göstermiş. Hatta dünyanın her yerine seyahat edebilmeleri için, onlara özel birer pasaport dahi vermiş.

➤ *Hanedan mensupları-*

II. Abdülhamid'in kızı Ayşe Sultan'ın oğlu Osman Nami Osmanoğlu belgesel çekimleri sırasında aile albümünden fotoğrafları inceliyor [üstte]. Aile albümündeki bir fotoğrafta, Ayşe Sultan ve eşi Nami Bey [sol üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Çırağan'da 'tatil kazanan' şehzade

Selahaddin Osmanoğlu'nun oğullarından Orhan Murad, 1972 doğumlu ve V. Murad'ın dördüncü kuşak torunu; İngiltere'de Dell Bilgisayarları firmasında çalışıyor. Bilindiği gibi, II. Addülhamid kardeşi V. Murad'ı 28 yıl Çırağan Sarayı'nda gözaltında tutmuş... V. Murad'ın dördüncü kuşak torunu Orhan Murad da, Dell Bilgisayar Şirketi'nin en başarılı 20 çalışanından biri seçildiğinde *[üstte; eşiyle birlikte]*, "Çırağan Sarayı'nda bir hafta tatil" hakkı kazanmış! Bu yıl içinde tatile gelecek...

nın çocukları ya da torunları, sürgüne gönderilmeleri hakkında neler düşünüyorlar?

Sürgüne ilk gidenler, 'Biz döneceğiz' diyorlar: "Yani bir hata oldu. Biz zaten Aldülmecid'ten beri 'Batılılaşma' yanlısıyız. Biz zaten modern bir aileyiz. Yani bizim Cumhuriyet ve Mustafa Kemal ile hiçbir problemimiz yok. Biz yeniden çağrılacağız, halk da bize bir düşmanlık beslemiyor" diyorlar; ama bu, uzun bir süre gerçekleşemiyor.

Şehzadeler arasında son padişah Vahideddin'in politikalarını tasvip etmeyenler de var. Orhan Osmanoğlu, bunu çok iyi ortaya koydu: "Devrim, bir önceki kadronun tasfiyesidir" dedi.

Kimi Hanedan mensubu da, söyleşilerde şu ortak noktayı benimsedi: "Belki bizim ailemiz için acı oldu; ama Türkiye için iyi oldu. Çünkü Türkiye, bu değişimden geçmek zorundaydı. Bu bir tarih, bizimki, diğerlerine göre en azından kansız oldu." Bunu samimi olarak söylüyorlar.

➤ *Görüştüğünüz Hanedan mensupları, Cumhuriyet Türkiye'sini ve Mustafa Kemal Atatürk'ü nasıl algılıyorlar?*

Hepsinin Türkiye'ye karşı çok büyük sevgileri var. Bunu, konuştuğunuz zaman hissediyorsunuz. Türkiye'ye karşı asla bir düşmanlıkları hatta aleyhte en küçük bir sözleri bile yok.

Aksine, Cumhuriyet rejimini değişen tarihsel şartların bir gereği olarak görüyor ve destekliyorlar. Ayrıca dil konusunda çok hassaslar; "Evde kesinlikle Türkçe konuşacaksınız" diyorlar. Hemen sürgün ertesi doğanlar, yani şimdi 75-80'li yaşlarında olan kesim, tümüyle Türkçe konuşuyor, Türkiye'de hiç yaşamadıkları halde...

Hanedan mensuplarının, Cumhuriyet ve Mustafa Kemal karşıtı en küçük bir söylemleri ya da davranışları yok...

Mesela, Mehmed Orhan Efendi var: Renkli bir karakter; Nice'te 94 yaşında ölmüş. 'Hanedan reisi' olmuş ve makam şoförlüğünden tutun da, benzin istasyonunda pompacılığa kadar, yapmadığı iş kalmamış ekmek parası için... 14 yaşında sürgüne çıkmış ve yokluk içinde ölmüş.

İşte onun Atatürk üzerine röportajları var; arşivden aldık: Atatürk'ü anlatırken, samimi olarak kendinden geçiyor; "Adam memleketi düşmandan kurtarmış. Böyle bir adama ne yapılır?.. Ancak şapka çıkartılır" diyor.

Ayrıca şu andaki aile reisi Ertuğrul Osman,"Belki ailemiz için iyi olmadı; ama Türkiye için iyi oldu. Çünkü bizim şimdi Kuşadası'nda 'Kısmet' adlı bir otelimiz var. Bütün aile orada toplanıyor Türkiye'ye geldiklerinde..." diyor ve ekliyor: "Atatürk olmasaydı, Ankara civarında birkaç yer kalırdı, şimdi bizim bulunduğumuz bu yerde de Yunanistan, diğer taraflarda da İngilizler ve Fransızlar olurdu. Şimdi bir Türkiye varsa, biz bunu Atatürk'e borçluyuz" diyor.

Sultan I. Abdülmecid'in torunu Emire Chauvel'in eşi Joseph Chauvel, Fransa'nın Nice kentinde yapılan çekimler sırasında [sağda].

➤ *Çekimler sırasında, sürgüne gönderilmiş hanedan mensuplarının aileleriyle görüşürken neler hissettiniz?*

Tabii ki, insan karşı karşıya gelip konuştuğunda, etkileniyor. Bizim amacımız da, zaten olayın insanî boyutlarını ortaya çıkarmak onların neler yaşadıklarını ve neler hissettiklerini öğrenmekti. Hikâyelerinden etkilenmemek, mümkün değil...

➤ *Belgesel kaç bölümden oluşuyor ve yabancı kanallarda nasıl gösterime girecek?*

Belgeselin proje ve yapım aşamalarında yabancı kanallarla olan ilişkilerimiz ortak yapım çerçevesinde sürdü.

Öncelikle onların kontratlarının tarihi geldiği için, onların teslimini öne aldık. 52 dakikalık bir versiyonu Hollanda'ya gönderdik.

Aynı versiyonu ARTE (Fransa) ve sonra da TV5'e (Fransa) göndereceğiz. Daha sonra da SVT (İsveç) ve ERT (Yunanistan) kanallarına göndereceğiz. Türkiye için ise, 30'ar dakikalık 9 bölüm hazırladık.

Yurt dışında kendileriyle görüşülen hanedan mensupları

Lübnan'ın Beyrut kentinde, Sultan I. Abdülmecid'in torunları Nahide Jarallah, Yavuz Alpan (Beyzade) ve Bilun Alpan (hanım sultan) ile görüşüldü, çekimler yapıldı *[üstte]*.

Avusturya'da yine II. Abdülhamid'in oğlu Abdülkadir Efendi'nin torunları Leyla Kadir Schnelle ve Roland Selim Kadir ile röportaj yapıldı.

İngiltere'de V. Murad ve Sultan Reşad'ın torunu Osman Osmanoğlu çocukları ve torunları; I Abdülmecid'in kızı Mediha Sultan'ın torunları, aynı zamanda Damat Ferit Paşa'nın üvey torunları olan Fethi Sami ve Mahmut Sami ile görüşüldü, söyleşiler yapıldı.

Amerika'da, New York kentinde ise, Osmanlı şehzadelerinden Burhaneddin Cem, Osman Beyazid, Cengiz Nâzım, Mahmud Namuk ile görüşülüp söyleşiler yapıldı.

Ürdün'de, Ürdün Kralı Abdullah'ın kardeşi Prens Naif ile evlenen Sultan Reşat'ın kızı Mihrimah Sultan oğulları Prens Ali ve Prens Asım ile görüşüldü.

İsviçre'de, Sultan I. Abdülmecid torunlarından Nilüfer ve Selim Cem ile; Enver Paşa ve Naciye Sultan'ın torunu Osman Mayatepek ile; II. Abdülhamid'in torunu Ayşe Nami *[solda]* ile söyleşiler ve çekimler yapıldı. II. Abdülhamid'in küçük kızı Ayşe Sultan'ın oğlu Ömer Efendi'nin, İsviçre'de yaşamakta olan kızı Ayşe Nami, belgesel ekibine, 9 Mart 2005'te Paris'te Drouot Müzayede Evi'nde, Abdülhamid'in pijamasını 5 bin 500 Euro'ya sattıkları müzayedeyi anlattı.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Kerime Senyücel, Hanedan'dan öyküler aktarıyor:

'Bir şehzade ölünce...'

"Osmanoğlu'nun Sürgünü / Öncesi ve Sonrası" adlı belgeseli gerçekleştiren ekip, çekimler sırasında da ilginç olaylara tanık olmuş... Biz de bunlardan ikisini okurlarımıza aktaralım istedik.

FOTOĞRAF: ALİ KILINÇASLAN

"Osmanoğlu'nun Sürgünü / Öncesi ve Sonrası" belgeselinin yönetmeni Kerime Senyücel.

ALİ ÖZUYAR

Her biri 30'ar dakikalık 9 bölümden oluşan TRT belgeseli "Osmanoğlu'nun Sürgünü / Öncesi ve Sonrası" adlı filmin ekranlara yansımasından önce, yapıtın yönetmeni Kerime Senyücel ve yönetmen yardımcısı Elif Kabacaoğlu ile yaptığımız uzun söyleşide, çok ilginç 'hayat hikâyeleri' de ortaya çıktı.

Söyleşinin akışını bozmamak için biz de bu öykülerden birkaçını, sizlere ayrı bir bölümde sunuyoruz...

İşte Osmanlı Hanedanı'ndan kimi insan manzaraları... Söyleşi sırasında kendilerine, 'Arşiv çalışmalarınızda, bugüne kadar hiç yayımlanmamış görüntülere rastladınız mı?' diye sorduğumuzda, son padişah Vahideddin'in, kendisini Malta'ya götürecek gemiye binerken çekilmiş bir görüntüsü olduğunu öğrendiğimiz gibi, ilk kez bu belgeselde ortaya çıkacak bir görüntüye, II. Abdülhamid'in torunu Prens Abdülkerim'in görüntüsüne rastlandığını öğreniyoruz...

Dinlediğimiz ilginç öykülerden biri de, bu Hanedan mensubunun renkli hikâyesi... Prens Abdülkerim, 1930'larda, Komünist Çin'in oluştuğu dönemde, Japonya tarafından ülkeye davet ediliyor.

Japonya'nın amacı, Çin'in Sincan bölgesinde, Rusya'ya karşı bir tampon bölge oluşturmak. Bu bölgenin yönetimine de, II. Abdülhamid'in torunu şehzade Abdülkerim Efendi'yi geçirmek.

Bu yolda Japonlar, Sincan'da isyan çıkarıyorlar. Ankara Hükümeti de, 'anti-emperyalist' olduğu düşüncesiyle bu isyanı destekliyor. Ancak Abdülkerim Efendi'nin bu bölgenin başına geçirileceğini öğrenince, Ankara Hükümeti, hemen Japonya'ya bir 'nota' gönderiyor.

Japonya bu nota karşısında Abdülkerim Efendi'den vazgeçiyor. İsyan, Stalin tarafından kanlı bir şekilde bastırılıyor. Abdülkerim Efendi de Amerika'ya kaçıyor. Orada da, büyük bir ihtimalle, Stalin'in emriyle öldürülüyor ancak olaya 'intihar' süsü veriliyor...

Sultan II. Abdülhamid'in oğlu şehzade Mehmed Selim'in (1871-1937) saray fotoğrafçısı Vasilaki Kargopulo tarafından çekilmiş bir çocukluk fotoğrafı [en sağda] ve şehzadenin Şam'daki mezar taşı [sağda].

Bu olayı yönetmen Kerime Senyücel'e, Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nden Prof. Dr. Selçuk Esenbel anlatmış... Selçuk Hanım'ın kendisi de, bu olayı bir dedektif titizliğiyle araştırmış; konu hakkında da, yayına hazırlanmakta olan bir kitabı var...

Kerime Senyücel'in anlattıklarına göre, şehzade Abdülkerim Efendi öldürüldükten sonra da, mezarı kaybolmuş ve aile de mezarın nerede olduğunu bilmiyormuş... Prof. Dr. Selçuk Esenbel, araştırmaları sonucunda, bu mezarın nerede olduğunu bulmuş ve belgesel ekibine mezarın adresini vermiş.

"Osmanoğlu'nun Sürgünü / Öncesi ve Sonrası" belgeselinin yapım ekibi de, Abdülkerim Efendi'nin torunu Orhan Osmanoğlu ile birlikte, New York'un Queens semtindeki Mount Olivet Mezarlığı'na gidiyor.

Mezarlık arşivine başvuruluyor ve "Prens Abdülkerim isminde bir mezarın var olduğu" öğreniliyor. Ancak ayrıntılara girildikçe, söz konusu mezarın üstüne, altı 'evsiz' cenazesi gömülmüş.

Görevlilerin izahına göre, Mount Olivet Mezarlığı'nda, bir özel mezarlar ve bir de toplu mezarlar varmış; evsizler ve sahipsiz insanlar için...

İşte Abdülkerim Efendi, toplu mezarlar bölümüne defnedilmiş ve sonraları da, üstüne altı başka cenaze gömülmüş...

Bu tür bir başka acıklı öyküyü de, yine Sultan II. Abdülhamid'in en büyük oğlu Mehmed Selim'in torunu Cemil Adra'dan öğrenmiş belgesel ekibi. Cemil Adra'nın dedesi Mehmed Selim'in bu sürgün öyküsü şöyle:

"Lübnan'a ilk gittiklerinde, Lübnan'ın Hıristiyan bir semti olan Cünye'de bir evde oturmuşlar. Orada ev sahibi de dahil olmak üzere, herkes Hıristiyan; fakat evi yılda 40-50 dolara mı ne kiralıyorlar, üç katlı bir evi..."

"Ancak Mehmed Selim giderek varını yoğunu satmak zorunda kalıyor. Kalp krizi geçirerek öldüğünde ise, oradaki Hıristiyan bölgelerinde, okullar tatil ediliyor, bayraklar yarıya indiriliyor, kiliseler çan çalıyor, 'Osmanlı şehzadesi öldü' diye..."

Ancak sürgüne gönderilen ilk kuşaktan sonra gelen Hanedan mensupları arasında, epey başarılı kişilikler de var.

Kerime Senyücel'in bize aktardıklarına göre, Sultan II. Abdülhamid'in torunu, Fransa'da sabun ve jilet satıyor ve

II. Abdülhamid'in torunlarından olan ve Amerika'da, Stalin tarafından öldürtüldüğü öne sürülen Abdülkerim Efendi [sol üstte]. Orhan Osmanoğlu dedesi Abdülkerim Efendi'nin New York'taki mezarı başında [üstte].

Cemil Adra kimdir?

Paris'teki Osmanlı Hanedan Vakfı'nın başkanı Cemil Adra, bir mühendis... Sürgünden sonra Hanedan mensuplarının bir kısmı Ortadoğu'ya bir kısmı da Avrupa'ya giderler. Parası biten ve sefalete düşenler daha sonra, Avrupa'dan Ortadoğu'ya dönerler. Cemil Adra ve ailesi yani Nemika Sultan da (anneannesi) Lübnan'a yerleşirler. Cemil Adra orada, üstgeçit, köprü ve otoyol projelerinde mühendis olarak çalışır. Fakat Lübnan İç Savaşı'nda arşivini ve dokümanlarını yitirir; Paris'e taşınıp orada yeni bir hayat kurar.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Belgesel ekibi İngiltere'de, I. Abdülmecid'in kızı Mediha Sultan'ın [altta] torunu ve Mahmut Sami'nin kızı Catherine Samy ile birlikte çekim sırasında [üstte]. II. Abdülhamid'in torunu Bülent Osman Paris'teki çalışma odasında [sağ üstte].

bu işi yaparken de oğlu Bülent Osman'ı, üşümesin diye bir sinemaya oturtuyor; onu orada barındırıyor kendisi seyyar satıcılık yaparken...

İşte o çocuk daha sonra, Fransa'da Michelin Lastikleri'nin Genel Müdür Yardımcılığı makamına kadar yükselen ve bu statüdeyken emekli olan Bülent Osman... Gazi Osman Paşa'nın da torunu olan ve bugün Paris'te yaşayan Bülent Osman, Fransızların Légion d'Honeur nişanı da sahip bulunuyor.

Bir başka başarı öyküsünü de, Mediha Sultan'ın BBC'nin 'İkinci Adam'ı olan oğlu Mahmud Sami'nin yaşamı...

Sultan I. Abdülmecid'in kızı ve II. Abdülhamid'in kardeşi Mediha Sultan, Damat Ferit Paşa ile evlendiriliyor. Damat Ferit, Padişah Vahideddin'den daha önce yurt dışına kaçıyor. Mediha Sultan'ın ilk eşi Necip Paşa'dan olan oğlu Sami Bey ve çocukları da Fransa'ya gidiyorlar.

Mediha Sultan'ın torunu, Damat Ferit'in üvey torunu olan Fethi Sami Baltalimanlı, bugün 96 yaşında ve İngiltere'de yaşıyor. Baltalimanlı, "Babamız Sami Bey, Damat Ferit'i hiç sevmiyor; 'Ben annemi bununla baş başa bırakamam,' diye düşündüğünden, o kaçarken biz de hep beraber yurt dışına çıktık" diyor.

Aile Fransa'da sefalet çekiyor. Sami Bey, kardeşi Fethi Sami'ye "Git bakkaldan şeker ve zeytinyağı al" diyor; ekmeği zeytinyağına batırıp yiyorlar. Ancak sofra konusunda alışkanlıklarını hiç değiştirmiyorlar.

Her akşam, herkes elbisesini değiştiriyor, uzun bir masaya oturuluyor ve yemek, sadece bir çorba ya da üzerine margarin yağı sürülmüş bir ekmek parçası da olsa, görkemli bir yemek varmış gibi servis yapalarak ihtimamla yeniyor.

Sonra Damat Ferit ve Mediha Sultan ölüyor, çocuklar ortada kalıyor...

Savaş nedeniyle İngiltere'ye gidiyorlar; orada da sefalet çekiyorlar...

Ama sonuçta Mahmut Sami, BBC'den 'Genel Müdür Yardımcısı' olarak emekliye ayrılıyor; oğlu Ekrem Sami ise, 'Formula'nın patronu... ■

Belgeselin yönetmeni Kerime Senyücel, BBC'den emekli Mahmut Sami ile birlikte, İngiltere'de çekimler sırasında [sağda].

◆ Hazırlayan: Taner Güdükoğlu

Ömer Faruk Efendi'nin hasreti: Fenerbahçe

Hürriyet gazetesi yazarlarından Murat Bardakçı, Kanal D televizyonuna 'Son Osmanlılar' adı altında, dört bölümlük bir belgesel hazırlamıştı. Ocak ayında yayımlanan bu belgesel öncesinde de, Murat Bardakçı, Hürriyet gazetesindeki sayfasında, son halife Abdülmecid Efendi'nin oğlu şehzade Ömer Faruk Efendi'nin sürgünü ile ilgili bir yazıya da yer vermişti. Murat Bardakçıoğlu bu yazısında, 1919-1924 yılları arasında Fenerbahçe Kulübü'ne başkanlık da yapan Ömer Faruk Efendi'nin Kahire'de sürgündeyken, 1966 yılında, İstanbul'daki arkadaşı İsmail Hami Danişmend'e gönderdiği mektup ele alınıyor. Memleket özlemi ve Fenerbahçe hasretiyle dolu olan bu mektubu okumak isteyenler, aşağıdaki adresi kullanarak Murat Bardakçı'nın 16 Ocak 2006 tarihli yazısına ulaşabilirler. http://snipurl.com/v8ri

Hanedan'ın sembolü tuğralar

Önceleri fermanlar gibi pek çok resmî evrak üzerine, resmiyet kazandırmak için çekilen tuğra, daha sonraları Hanedan sembolü olarak paralar, bayraklar, pullar, resmî abideler, resmî binalar, camiler ve saraylarda da kullanılmaya başlandı. Orhan Gazi'den Sultan Vahideddin'e kadar, bütün Osmanlı dönemi boyunca, tüm padişahların tuğralarının kullanımı, 15 Haziran 1927 tarihinde yürürlüğe giren bir kanunla resmen sona ermişti. Osmanlı kültürünü temsil eden ve sadece Türklere özgü olan tuğraları incelemek, Türklerin bin yıllık Ortadoğu tarihini anlamak için ilginç bir yol *[sağda; Sultan IV. Mehmed'in tuğrasını taşıyan bir ferman]*. Tuğraları incelemek için ise, en doğru adres www.tugra.org Bu adreste tuğraların nasıl okunacağı, nasıl hazırlandığı tarzında bilgilerin yanı sıra, bütün Osmanlı tuğraları ve anlamları da yer alıyor.

Nâzım Siyavuşoğlu'nun sitesi

Yargıtay kararıyla Kanunî Sultan Süleyman ile Hürrem Sultan'ın 14. göbekten torunu olduğunu belgeleyen ve 'şehzadeliğini' ispat eden Nâzım Siyavuşoğlu'nun kurduğu Hanedan.org sitesi, Osmanlı hanedanı ile ilgili internetteki en geniş kaynak durumunda. Ancak site o kadar düzensiz biçimde hazırlanmış ki, aradığınızı bulmak pek de kolay değil! İlk bakışta site, Osmanlı padişahlarına ilişkin bilinen ve kolaylıkla ulaşılabilen bilgilerle sınırlı gibi gözüküyor. Ancak sitenin fotoğraflar bölümünde, Nâzım Siyavuşoğlu'nun toplamış olduğu pek çok belge, resim, haber ve kupüre ulaşılabiliyor. Bu belgeler arasında 'Hanedan Mezarları', 'Hanedan Aileleri', 'Basında Hanedan Ailesi' gibi ilginç konu başlıkları bulunuyor. Bunun dışında Siyavuşoğlu, bu site üzerinden, yaşayan diğer Hanedan üyeleri ve paşazadeleri de bir araya getirmeye çalışıyor. www.hanedan.org

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com
ORHAN KOLOĞLU ARŞİVİ

Abdullah Cevdet'den dönemin başbakanı Fethi Okyar'a ilginç bir şikâyet mektubu

'Ömer Lütfi, Vahideddin'in gözbebeğiydi'

Başbakan Fethi Bey'e yazdığı mektupta Abdullah Cevdet, saltanat döneminin güçlü kişisi Ömer Lütfi'nin, yeni yönetim üzerinde de etkili olduğunu öne sürer.

Abdullah Cevdet

Osmanlı siyaset adamı ve düşünür Abdullah Cevdet (1869-1932) sadece Abdülhamid döneminde değil, arkadaşları olan İttihatçıların döneminde de, Mütareke yıllarında da, Cumhuriyet rejiminde de, hep iktidarlarla çatışmış; sürgüne, hapse mahkûm olmuş, ülkeden kaçmak zorunda kalmıştır.

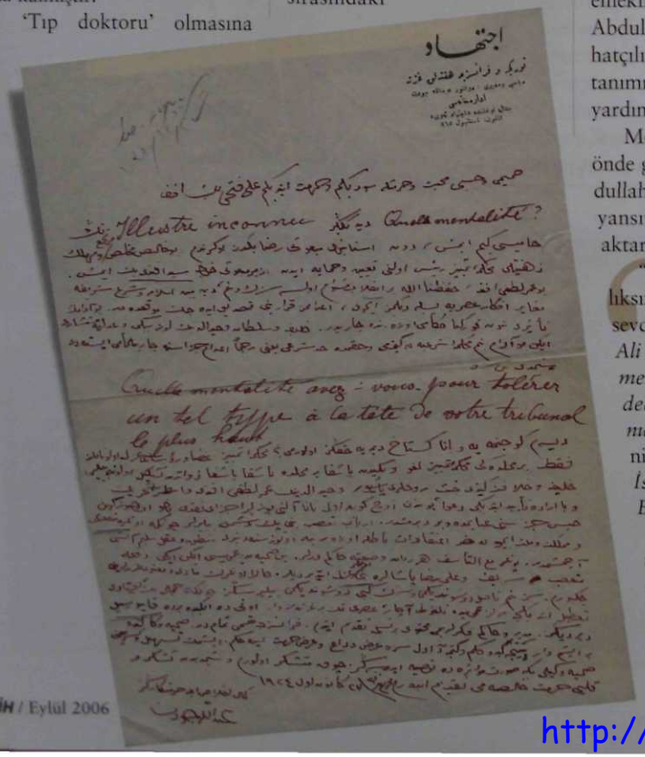
'Tıp doktoru' olmasına karşın, daha çok düşünce alanındaki yayınları ile ön plana çıkan Abdullah Cevdet, yayımladığı 'İctihad' dergisiyle materyalist görüşleri savunduğu için, muhafazakâr kesimin şimşeklerini üzerine çeker.

Cumhuriyet döneminde 'Âli Karar Heyeti', Mütareke sırasındaki etkinlikleri -İngiliz taraftarı olması, Kürtçülük akımlarını desteklemesi ve Bahailiği savunması...- nedeniyle, Abdullah Cevdet'in devlet hizmetinden ömür boyu uzaklaştırılmasına kararı verir.

Burada okura sunduğumuz belge, 27 Aralık 1924'te başbakan olan Ali Fethi (Okyar) Bey'e Abdullah Cevdet'in gönderdiği bir mektuptur.

Hakkında verilen men kararını değiştirtmek, hiç olmazsa emekliliğini hızlandırmak için, Abdullah Cevdet; şüphesiz, İttihatçılık döneminde yakından tanımış olduğu Fethi Bey'den yardım ummaktadır.

Mektup, dönemin birçok önde gelen kişisi hakkında Abdullah Cevdet'in düşüncelerini yansıttığından, metni aynen aktarıyoruz.

اجتهاد

"*Samimi ve hasbi* (karşılıksız muhabbet ve hürmetle sevdiğim ve hürmet ettiğim) *Ali Fethi Beyefendi, 'Quelle mentalité?'* (Hangi mantık?) *dediğiniz 'illustre inconnu'nün* (ünlü meçhul kişinin) *hamisi kim imiş; dün İstanbul mebusu Rıza Bey'den öğrendim.*

"*Bu halis muhlis ve mühlik* (öldürücü) *zihniyetli Mahkeme-i Temyiz reisinin reisi evvelini tayin ve himaye eden İzmir mebusu Hoca Seyid Efendi Bey imiş.*

"*Bu Ömer Lütfi Efendi, hafazan'allah, bir inkılâbı meş'um olsa, sizin ve benim, din-i mübînî İslâm'a ve şer'i şerife mugayir* (aykırı) *efkâr-ı asriye* (çağdaş düşünce) *beslediğimiz için, idamımız kararını tasdik edecek mevkidedir.*"

Şerif Paşa

"*Bu adamın tesiri bütün Türkiye üzerinde caridir. Halife ve Sultan Vahideddin'in gözbebeği ve Adliye müsteşarı iken, bu adam benim Mahkeme-i Şer'iye'ye gitmemi ve hakkımda haddi şer'i* (şeriata uygun olarak) *recmen* (taşa tutularak) *idam cezasına çarpılmamı istedi.*"

"*Şimdi ben de, 'Quelle mentalité avez-vous pour tolérer un tel type à la tête de votre tribunal le plus haut?'* (En yüksek mahkemenizin başında böyle bir kişinin bulunmasını hoş görmek için, ne tür bir mantık yürütüyorsunuz?) *dersem, gücenmeye ve bana 'küstah' demeye hakkınız olur mu?*"

"*Mahkeme-i Temyiz'in aza ve rüesası* (başkanları) *azil olunamaz, fakat bir mahaldeki mahkeme-i temyiz lağv ve yeniden başka bir mahalde, başka başka zevattan teşkil olunabilir. Halife ve hilafet gitti; habis ruhları yaşıyor. Vahideddin'in Ömer Lütfi Efendi vasıtasıyla tahrik ve bir irade tesid ettiği dava, bundan üç gün evvel bana altı yüz lira ceza-i nakdî yahut üç yüz gün hapis cezasını, gıyabımda verdirmiştir.*"

Vahideddin: Osmanlı'nın son padişahı
Son Osmanlı padişahı sultan VI. Mehmed Vahideddin, saltanatı döneminde, Saray'da bir tören sırasında *[üstte]*.

Fethi Okyar

"*Erbabı taassup beni pek düşman bilirler, çünkü onlara memleket ve millet için muzır itikad-ı bâtıla üzerine, otuz seneden beri mantık ve akliselim ateşi açmışımdır.*"

"*Bunlar maateessüf, her zaman vaziyete hâkimdirler. Ben Sıhhiye Müdürü Umumisi iken, iki defa mutaassıp Şerif ve Ali Rıza paşalara, beni ihbarla azlettirdiler. Hâlâ onların maddî ve manevî zararlarını çekiyorum.*"

"*Siz benim nasıl düşündüğümü bilirsiniz. Çünkü Cemal Bey* (İstanbul Muhafızlığı döneminin Cemal Paşa'sı), *İttihad'ı tatil ettikçe, Merkezi Umumi'de telefonu açar, 'Asri tek bir gazetemiz var, onu da ikide bir kapıyorsun' derdiniz.*"

"*Müdür ve hâkime, fikirlerimi ihtiva eden bir nüsha takdim ettim. Fransızca kısmı tamamdır. Sıhhiye Vekâleti'nde bir işim var, bitince gideceğim ve gitmeden evvel, size arz-ı veda ve arz-ı hürmet edeceğim.*"

"*İşimin teshil* (kolaylaştırılma) *ve tesriini* (hızlandırılmasını) *Sıhhiye Vekili Bey'e, sureti müessirede tavsiye ederseniz, çok müteşekkir olurum ve şimdiden teşekkür ve kalbi hürmeti halisanemi takdim ederim, muhterem efendim.*"

"*27 Kanunuevvel (Aralık) 1924*"

"*Kemali ihlas* (gönülden gelen dostluk) *ile hürmetkârınız*
Abdullah Cevdet"

Cemal Paşa

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Tıp tarihinin 'anarşist' adı...

Paracelsus

Uygarlıkta yeniden kıpırdanmanın başladığı bir dönemde yaşayan ve tıp tarihinde önemli izler bırakan Paracelsus, sıradışı yaşamıyla da ilgi çeker...

FATİH TOPTAN

Öyle bir tıp bilgini düşünün ki, üniversitelerde verilen öğretimi eksik bularak hekimlerin büyücüler ve kocakarıların yanında deneyim kazanması gerektiğini düşünsün, diyar diyar gezsin ve gittiği yerlerde 'garip' kişiliği sebebiyle fazla kalamasın, derslerini alışılmışın dışında Latince değil de halkın konuşma dili olan Almanca ile versin, akademisyenlerle kavga etsin...

Bunlar yetmiyormuş gibi, bir de kendinden önce tıp dünyasının en büyük adları sayılan bilim insanlarının kitaplarını yaksın ve bütün bunlara rağmen, tıp tarihinde kendine büyük bir yer edinsin...

16. Yüzyıl'da, uygulamalı tıbbın gelişmesine büyük katkı sunan Theophrastus Philippus Aureolus Bombastus von Hohenheim ya da bilinen adıyla 'Paracelsus' bunu başarmıştı...

Paracelsus'un bir portresi [üstte]. **14. Yüzyıl'a ait İtalyan kaynaklı bir çizimde, hastasını ziyarete gelen hekim görüntüsü** [sağ üstte]. **Paracelsus'un bir yapıtında, Rönesans döneminin cerrahi müdahalelerini gösteren bir çizim** [sağda].

Ortaçağ'da uygarlığı aydınlanmaya götürecek kıpırdanmanın başladığı zamanlarda, Nicholas Copernicus, Leonardo da Vinci, Martin Luther gibi isimlerle aynı dönemde yaşayan Paracelsus, tıbbın yanı sıra, kimya ve eczacılık alanlarında da önemli çalışmalar yapmıştır.

Paracelsus'un yaşamını okumak, sadece önemli çalışmaları sebebiyle değil, tıp hatta bilim tarihinin diğer isimlerine göre 'sıradışı' yaşamı sebebiyle de ilgi çekicidir. O halde vakit kaybetmeden başlayalım...

Bu 'sıradışı öykü', 1493'ün Kasım ayında, Zürih yakınlarındaki Einsiedeln'da başlar. Babası da hekim ve kimyacıdır. Babasından bir şeyler öğrenmeye henüz küçük yaşlarda yaptığı gözlemlerle başlar.

Öğrendikleri arasında, ileride kendisinin de ilgi duyacağı simya konuları da vardır.

Aile 1502'de, Avusturya'nın güneyinde bir madenci kasabası olan Villach'a taşınır. Babasından aldığı öğrenim, ilerleyen yıllarda 'resmiyet' kazanır; öğretmenleri arasında babasının da bulunduğu madencilik okulunda öğrenim görür.

Bu okulda kazandığı kimya ve metalurji bilgisiyle, madenciler ve onların hastalıkları üzerine yaptığı gözlemlerin, ilerleyen yıllarda yapacağı çalışmalar üzerinde önemli etkileri olacaktır.

Yine bu dönemde, büyüyle ilgisiyle dikkatleri çeken Sponheim başrahibi Johannes Trithemius'tan da eğitim alır.

Paracelsus, 14 yaşındayken evini terk ederek uzun sürecek bir gezginlik dönemine başlar. Avrupa'nın belli başlı kentlerini dolaşır, çeşitli üniversitelerde öğrenimini sürdürür.

1510'da Viyana Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra, 1516'da Ferrara Üniversitesi'nden doktora derecesini alır. Ancak asla sıradan bir öğrenci olmaz. Üniversitede öğretilenlerin eksik olduğunu ve bu eksikliğin kocakarılardan, büyücülerden ve gezgin kabilelerden alınacak deneyimlerle kapatılması gerektiğini düşünür.

Bir 15. Yüzyıl çiziminde, anatomi dersi [solda]. **'Paracelsus'un adını aldığı Romalı tıp bilgini Aurelius Cornelius Celsus** [sol altta].

Üniversitelerde geçirdiği bu öğretim döneminin ardından 'Paracelsus' takma adını kullanmaya başlar.

Bu adın, 1. Yüzyıl'da yaşamış Romalı tıp bilgini Aurelius Cornelius Celsus'a atfen, "Celsus'tan üstün" anlamında kullanıldığı belirtilir.

Paracelsus, öğrenim döne-

Ortaçağ'da, hasta yatağının başında bir hekim [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

1460'ta kurulan Basel Üniversitesi'nin 19. Yüzyıl'daki bir görüntüsü [sağda]. **Paracelsus'un bir portresi** [sağ altta]. **Ünlü Hollandalı bilgin Erasmus** [altta].

minin ardından yeniden yola revan olur. Yaklaşık on yıl sürecek bu dönemde, İrlanda'dan Mısır'a, İstanbul'dan İskoçya'ya pek çok yere uğrar.

Gezileri sırasında sürekli araştırır, tedavi yöntemlerini incelerken bir yandan da simya araştırmaları yapar. Bir ara askerî hekimlik yapar, hatta bir süre Tatarlara esir düşer.

1524'te Villach'a geri dönen Paracelsus'u 1527'ye gelindiğinde, Basel'de görürüz. O artık, mucizevi tedaviler yaptığına dair söylentilerle iyiden iyiye yayılmış bir üne sahiptir.

Basel'e de, ilk Latince İncil'i basan Johannes Frobenius'u tedavi etmek amacıyla davet edilmiştir. Paracelsus, Frobenius'un üzerine bir de Hollandalı ünlü bilgin Erasmus'u tedavi edince, burada kent hekimliğine atanır ve Basel Üniversitesi'nde tıp dersleri vermeye başlar.

Bunu duyanlar, uzaklardan derslerini takip etmeye gelirler. Paracelsus bununla da kalmaz, her ne kadar üniversite yetkilileri hoşlanmasa da, derslerini öğrencilerin dışında diğer isteklilere de açar.

Üniversite çevresinde yadırganan hareketleri sadece bunlar değildir. Derslerini alışılmışın dışında, Latince yerine konuşma dili olan Almanca olarak verir.

Derslerinde doğanın iyileştirici gücünü vurgularken o dönemde uygulanan tedavi yöntemleriyle bu yöntemlerde kullanılan hapları, merhemleri ve şurupları kıyasıya eleştirir; hatta onlarla alay eder.

Geleneklerle arası o derece bozuktur ki, üniversitenin önünde bir şenlik sırasında aralarında İbn Sina ve Galen'in de eserlerinin bulunduğu klasik tıp kitaplarını şenlik ateşine atar!

Hal böyle olunca, giderek ünlenmesine rağmen kendisinden hoşlanmayanların sayısı da artar. Sonunda Paracelsus, Basel'de de kalamaz olur ve yeniden yollara düşer. Ancak, gittiği yerlerde kendine düşman edinmekte pek gecikmez ve hiçbir yerde fazla kalamaz.

Bu gezileri sırasında bir yandan da 'Die Grosse Wundartzney' (Büyük Yara Bilgisi) adını vereceği kitabı üzerinde çalışır. Bu dönemi Colin A. Ronan şöyle anlatır:

"Bundan sonra Paracelsus, bir şehirden diğerine dolaştı. Kendine gösterilen misafirperverliği genelde suistimal ettiğinden, bir yerde en fazla iki yıl kalabilmekteydi.

Madencilerde görülen hastalıkları da, köylü elbisesi giyerek yaptığı bu geziler sırasında inceledi. (...) Çok sağlam bir bünyeye sahip olan Paracelsus, içki içmede köylülerle iddiaya girmekte ve kazandıktan sonra, gecenin geri kalan kısmında yazılarını çok tutarlı bir dille sekreterine dikte ettirmekteydi - tabii ki, elindeki kılıcı sallayarak ve bağırarak etrafındakileri dehşete düşürmediği zamanlarda! Ertesi gün, laboratuvarında çalışmakta veya muayenehanesinde hasta bakmaktaydı." (Bilim Tarihi, TÜBİTAK, 2003).

Böylesine çılgınca geçen bir ömür, 1541'de Bavyera dükü prens Ernest'i tedavi etmek üzere gittiği Salzburg'ta, henüz 48 yaşındayken gizemli bir şekilde sona erdi.

Paracelsus, tıbbın sadece bir bilim olmadığını, bunun yanında bir sanat olduğunu savunuyordu. Belki de bu yüzden, yaşamı, sadece bir bilim insanının yaşamı gibi değil, aynı zamanda bir sanatçının yaşamı gibi geçti... ■

Tıpta gelenekten kopuş

Paracelsus, tıpta 'yeniden doğuş'un da simgesidir. Onun döneminde tıp yavaş yavaş dinin baskısından kurtulmaya, hekimler üniversitelerde eğitilmeye ve yeni görüşler kabul edilmeye başlanır. Tıp eğitiminde anatomi ve diseksiyonun önemi artar. Tabii durum böyle olunca, Galen ve İbn Sina'ya bağlı olan tıp anlayışı da yavaş yavaş terk edilmeye başlanır. Bu, belki de uç bir biçimde Paracelsus'un meşhur 'vukuatlarından' birinde simgeleşir; Basel Üniversitesi'nin önünde bir şenlik sırasında İbn Sina *[solda]* ve Galen'in *[üstte]* eserlerini şenlik ateşine atar... Kim bilir, bu belki de bir söylentidir. Ancak öyle de olsa, Paracelsus'un kişiliğine ve tıp biliminin seyrindeki yerine çok uymaktadır...

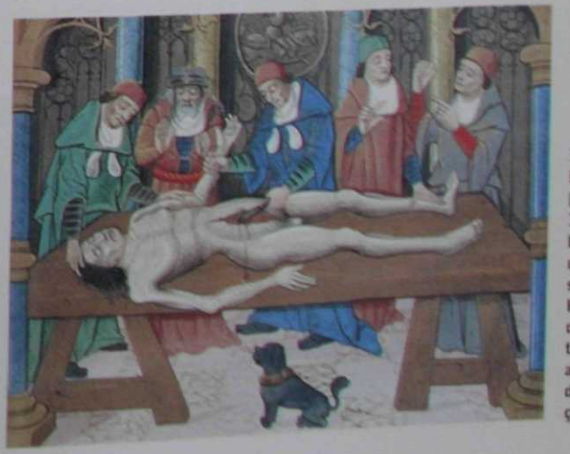
'De Re Metallica' kitabının bir sayfasında yer alan madenci görüntüleri [altta].

Paracelsus'un tıp bilimine katkıları

Paracelsus'un tıp bilimine en önemli katkısı, ortaya yeni bir hastalık teorisi koymak olarak gösterilir. Hastalığın vücut sıvılarındaki dengesizlik ya da düzensizlikten meydana geldiğine dair eski inancın yerine, vücudu işgal eden 'zehir' gibi dış etkilere vurgu yapar. Bu yol onu, günümüzde homeopati olarak bilinen uygulamaya götürür; uygun dozda verilen hastalık etkeninin iyileştirici özellik kazanabileceğini savunur. Paracelsus ayrıca, firengi hastalığının o döneme kadar yapılmış en iyi tanımını ortaya koyar. Madenciler üzerinde yaptığı gözlemlerden sonra, silikoz ve tüberkülozu madencilerde görülen meslek hastalıkları olarak tanımlar.

Ondan önce, madencilerde görülen göğüs hastalıklarına, solunan gazın değil de kötü ruhların sebep olduğuna inanılıyordu. Paracelsus, guatrın minerallerle bağlantılı olduğunu ortaya koyar. İlaç hammaddelerini içerdikleri spesifik bileşenlere göre ayırmaya çalışan ve mineralleri doğrudan ilaç olarak kullanmayı öneren Paracelsus, iyatrokimya ya da ilaç kimyası alanında da kendisine önemli bir yer edinir. Bunun yanında, "Her madde zehirdir. Zehir olmayan madde yoktur; zehir ile ilacı ayıran dozdur" şeklindeki ünlü sözü, modern toksikolojinin (zehir bilimi) çıkış noktası olarak simgeleşmiştir. Paracelsus, tüm bunların yanında, uygulamalı kimya ve deneysel psikolojik tedavi alanlarında da hatırı sayılır çalışmalar yapar. 20. Yüzyıl'ın önemli psikologlarından Carl Jung *[solda]* onun için, "Paracelsus yalnızca iyatrokimya alanında bir öncü değil, aynı zamanda deneysel psikolojik tedavi alanında da bir öncüdür" der.

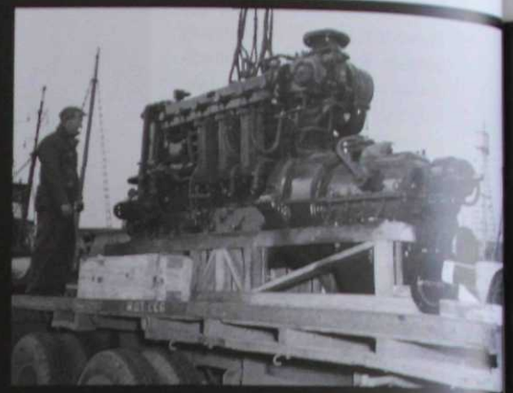

15. Yüzyıl'da bir hastanın tedavisi [solda, en üstte]. **15. Yüzyıl'a ait bir minyatürde, diseksiyon sahnesi** [solda]: **Paracelsus'un döneminde, tıp eğitiminde anatomi ve diseksiyon, öne çıkacaktır.**

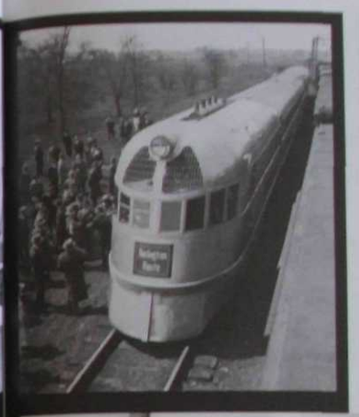
http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Rudolf Diesel çalışma masasında *[sağda]*... ABD'de, kamyona yüklenmiş 1955 yapımı bir dizel motoru *[ortada]*. Dizel motorlu 1934 yapımı 'Zephyr Treni' *[en sağda]*. MAN Müzesi'nden, 1920'lerin ilk yarısında üretilmiş 4 silindirli bir dizel motorlu kamyon *[sağ altta]*.

Rudolf Diesel'in çabalarıyla...

Dizel motoru nasıl geliştirildi?

Bugün nereye gidersek gidelim, attığımız hemen her adımda karşılaştığımız, sesini duyduğumuz, kullandığımız dizel motorlarına adını veren başarılı mühendis Rudolf Diesel'in ismi, acaba günde kaç milyon kez anılıyor?..

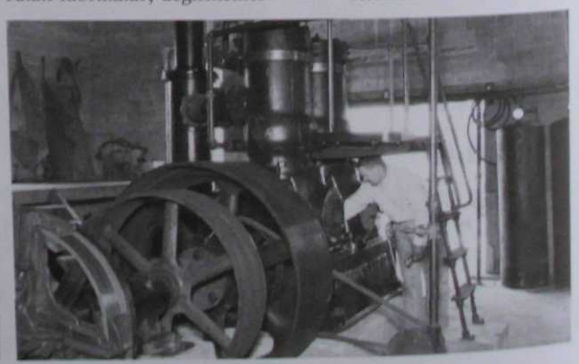
FATİH TOPTAN

Ortaçağ'da genişleyen ve 16. Yüzyıl'dan sonra endüstride kullanılmaya başlanan su çarkı, daha büyük kâr rakamlarına ulaşmak isteyen fabrika sahiplerine yetmez.

Newcomen'ın atmosferik buhar makinesi umut vericidir; ancak yeterli olmaz. James Watt'ın geliştirdiği buhar makinesi, öncekilerin eksikliklerini kapatarak uygarlığın en önemli kilometre taşlarından Sanayi Devrimi'nin bir simgesi haline gelir.

19. Yüzyıl'da, buhar makinesini 'arkasına alarak' kurulan fabrikalar, değirmenlerde kurulu su gücüyle çalışan fabrikalardan oldukça farklıdır. Server Tanilli şöyle der:

"Aslında hâlâ kırsal ortamda yüzen fabrika, pek kapalı bir kuruluştur. Gerçekten patronun bir eşyasıdır burası ve o da bir mülk sahibi gibi yönetir onu; işçiler adına bir yakınma olmadıkça, devlete bile aldırmaz. Yüksek duvarlarıyla bir hapishaneye benzer orası ve bu yeni sanayi feodalitesinin kalesi gibi yükselir." (Yüzyılların Gerçeği ve Mirası, Cilt V, Adam Yay. 2002).

ABD'de Florida'nın Daytona kentinde bir pompa istasyonundaki dizel motoru [sağda].

Rudolf Diesel'in, 1898 tarihli patenti [en sağda].

Bugün, her şeyden önce, taşıtlardaki kullanımı ile akla gelen dizel motorunun mucidi Rudolf Diesel, motorunu tasarlamaya başladığında, aslında kafasında, emekleriyle geçinen usta ve zanaatkârları, Sanayi Devrimi'nin başlangıcından beri mahkûm oldukları bu 'yeni feodal kalelerden' kurtaracak bir motoru geliştirmek vardı.

Bu motorun nispeten küçültülebilecek boyutlarıyla büyük sermaye yatırımları gerektiren bazı işler küçük atölyelerde yapılabilecek; üstelik bu, kolay bulunabilecek değişik türdeki yakıtlarla olabilecekti.

Böylece usta ya da zanaatkâr emekçiler, büyük sermayedarların hizmetinde çalışmak zorunda kalmayacaktı...

Diesel, bu tasarımında 'kısmen' başarılı olur. Teknik olarak sonuç başarılıdır; önce sanayide, lokomotiflerde ve gemilerde kullanılan dizel motorlar, sonraları boyutları küçülerek kamyonlara, otobüslere ve hatta otomobillere kadar girer.

Ancak, bu makine ile usta ya da zanaatkâr emekçiler konusunda düşledikleri ne yazık ki gerçekleşemez...

1913'te esrarengiz bir şekilde sona eren Rudolf Christian Karl Diesel'in yaşamı, Theodor ve Elise Diesel'in Paris'te, Notre Dame Sokağı 38 numaradaki küçük apartman dairesinde, 18 Mart 1858'de başlar.

Babası bir deri işçisidir ve aile Almanya'dan göçmen olarak gelmiştir. Utangaç bir çocuk olan Rudolf, zamanının büyük bir kısmını resim çizerek geçirmektedir.

Bunun yanı sıra, farklı merakları da vardır... Hatta bu meraklarının, az daha yaşamına mâl olacağı söylenir: Bir keresinde, apartmanın gaz dağıtım sistemiyle oynarken ölümden döner...

Rudolf, içinde bulunduğu durumun da etkisiyle, henüz çocukken üç dil bilmektedir: Evde konuşulan Almanca, okulda konuşulan Fransızca ve annesinin öğrettiği İngilizce...

Kısa bir süre sonra, İngilizcesini ilerletme 'fırsatı'nı da bulacaktır. 12 yaşındayken, Fransız-Alman Savaşı'nın baş-

Otto Motoru'na nasıl gelindi?

1680'de, Hollandalı ünlü fizikçi Christian Huygens, barutla çalışacak içten yanmalı bir motor tasarlar ancak bunu hayata geçiremez. Bundan sonraki yıllarda, buharlı otomobiller üzerinde yapılan çalışmaları bir kenara bırakacak olursak; bizi bugünkü benzinli otomobile götürecek yolda göreceğimiz ilk önemli isim, Belçikalı mühendis Jean Joseph Étienne Lenoir'dır. Lenoir, kömür gazıyla çalışan içten yanmalı motoru 1858'de geliştirir ve iki yıl sonra da patentini alır. Lenoir'ın patentinden iki yıl sonra, Fransız mühendis Alphonse-Eugéne Beau de Rochas, dört zamanlı motorun patentini alsa da, bunun üretimini gerçekleştiremez. İlk dört zamanlı ve içten yanmalı motoru yapmayı, Alman mühendis Nikolaus August Otto *[üstte]* başaracaktır. Otto, 1871'de mühendis arkadaşı Eugen Langen ile Deutz'da bir gaz motoru fabrikası kurar. Yanlarına otomobil tarihinin bir diğer önde gelen ismi Gottlieb Daimler'i *[sağda]* teknik müdür olarak alırlar ve dört zamanlı motorun uygulamaları üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırırlar. Çalışmalardan 1876'da başarılı bir sonuç alınır ve ilk dört zamanlı Otto motoru bu tarihte yapılır; ertesi yıl Almanya için geçerli patent hakkı alınır.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Sadi Carnot

Adını İranlı şair 'Şirazlı Sadi'den alan ve buhar makinesinin kuramsal verimini hesaplarken ısı enerjisinin mekanik enerjiye dönüşme koşullarını inceleyerek, mühendislik öğrencilerinin 'korkulu rüyası' olan termodinamik biliminin gelişmesine büyük katkılar sunan Sadi Carnot *[üstte]*, 1824'te ilk hacminin 14'te birine kadar sıkıştırılan havanın yakıtı ateşleyebileceği fikrini ortaya atarak Rudolf Diesel'e yol göstermiştir.

lamasıyla Diesel'ler İngiltere'ye sürgün edilir...

Londra'da eğitimine kaldığı yerden devam eden Rudolf, 'British Museum' ve 'South Kensington Museum'da açılan bilim ve mühendislik sergilerini takip eder ve onlardan etkilenir. İlk gençlik yıllarına geldiğinde, Rudolf kararını vermiştir; mühendis olacaktır...

Bu amaçla, kazandığı bir burs ve kuzeninin yardımlarıyla, Münih Teknik Üniversitesi'nde öğrenimine başlar. Başarılarına burada da devam eden Rudolf Diesel, soğutma sistemleri üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Carl von Linde'nin dikkatini çeker.

İlişkileri mezuniyetinden sonra da devam edecek ve Diesel, Carl von Linde'nin Paris'teki şirketinde çalışmaya başlayacaktır. Öğrencilik yaşamındaki başarısını sürdüren Diesel, ilk patentini 1881'de alır...

Diesel'in aklının bir köşesi, Sadi Carnot'nun çok önceleri okuduğu kitabındadır. Mevcut motorların yakıt verimi çok düşüktür ve Diesel, Carnot çevriminin kuramsal verimliliğine yaklaşacak, içten yanmalı bir motor üzerine çalışmaktadır.

Bu doğrultuda ilk olarak, amonyağın genleşmesini temel alan bir motor üzerine araştırmalar yapar. Ancak bu çalışmalarından başarılı sonuçlar elde edemez.

Çalışmalarının meyvesini Berlin'de alacaktır. 1890'da, Linde'nin isteğiyle firmanın Berlin'deki fabrikasında göreve başlar. Kendisini Diesel motoruna götürecek çalışmalarına burada devam eder.

1877'de patenti alınan benzinli Otto motorları, dışarıdan ateşlenerek çalışmaktadır. Yakıt bu şekilde yakıldığında, çok hızlı bir yanma süreci gerçekleşmektedir. Bu süreci yavaşlatmak için Diesel, hava ve yakıt karışımını silindirin içinde belli bir seviyeye kadar sıkıştırıp kendi kendine ateşlenecek ısıya gelmesini tasarlamaktadır.

Rudolf Diesel

1892'ye gelindiğinde Diesel, çalışmalarını başarıyla sonlandırmış ve patent başvurusuna hazır hale gelmiştir. Motorunun çalışma ilkelerini, 1893'te yayımladığı 'Rasyonel bir ısı motorunun kuramı ve imali' konulu makaleyle açıklar. Patent başvurusu yapar ve motorunun prototipini imal etmeye koyulur.

Bu sırada, meydana gelen bir patlamayla ciddi bir tehlike atlatır. 1897'de mazotla çalışan 25 beygir gücündeki dört zamanlı, tek silindirli, sıkıştırmalı motorunu halka tanıtır ve 1898'de, sonraları kendi ismiyle anılacak 'içten yanmalı motor'unun patentini alır...

Başarılı mühendisin esrarlı sonu

Aile fotoğrafında, 1858 doğumlu küçük Rudolf, annesi Elise, babası Theodor ve kızkardeşleri Louise ve Emma ile birlikte *[altta]*. Yıllar sonra, 1900'de, Rudolf Diesel eşi ve çocuklarıyla objektife poz veriyor: Rudolph, Eugen, Martha, Heddy ve Rudolph Jr *[sağ altta]*... Rudolf Diesel'in yaşamı, 29 Eylül 1913'te esrarlı bir şekilde sona erer: Onur konuğu olarak davet edildiği Londra'daki bir mühendislik kongresine gitmek üzere çıktığı gemi yolculuğunda, Manş Denizi'nde, ardında hiç bir iz bırakmadan kaybolur.

Biyodizel, çok eskilere dayanıyor

Son yıllarda, petrol fiyatlarındaki artış, petrolün artan olumsuz çevresel etkileri ve elbette petrolün bir gün tükenecek olması gibi sebeplerle daha sık gündeme gelen biyodizel üzerindeki çalışmalar, aslında çok eskilere dayanmaktadır. Biyodizel kullanımının önümüzdeki yıllarda daha da yaygınlaşması planlanıyor *[üstte; çevreci yakıtlara destek amacıyla Greenpeace'in 2000 yılında Londra'da sürücülere ücretsiz biyodizel dağıtımı]*... Bitkisel, hayvansal yağlar ve evsel veya endüstriyel atık yağlardan üretilen ve çevre dostu bir yakıt olan biyodizelin yaygın olarak kullanılacağını Rudolf Diesel de öngörmüş; ancak bu kadar gecikeceğini, sanırız tahmin edememişti...

Diesel, motorunda kullanılacak yakıt üzerinde de çalışır. Motorunda, değişik türden ucuz yakıtların kullanılabileceğini düşünür. Çalışmalarını ilkin, son derece ucuz bir yakıt olan kömür tozu üzerinde yoğunlaştırır.

Kömür tozuyla başarıya ulaşamayınca mazota yönelir. Mazot, ham petrolden benzini oluşturan daha uçucu maddelerin damıtılmasından sonra elde edilmektedir. Benzine göre daha az arıtma gerektirdiğinden daha ucuzdur.

Dizel motorunun mekanik verim ve yakıt tüketimi konularında buhar makinesinden çok daha üstün olduğu kısa sürede görülür ve bu motor, sanayide en çok kullanılan güç kaynağı haline gelir.

Ancak, motorun son derece ağır olması kullanımına engel teşkil eder. Üzerinde yapılan çalışmalarla dizel motorlar sonraları, gemilerde, lokomotiflerde, iş ve tarım makinelerinde, otobüslerde, kamyonlarda ve hatta otomobillerde kullanılmaya başlanır. ■

Morris Commercial Cars Ltd. şirketinin dizel motorlu bir kamyon ilanı [üstte]. GM dizel motorunun başında poz veren bir mühendis [solda]...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

İstanbul'un seslerini toplayan yazar

Ahmet Rasim

Edebiyatımızın ünlü isimlerinden Ahmet Rasim'in ölümünün ardından Yusuf Ziya Ortaç şunları söyler: "Ahmet Rasim öldü. İstanbul'un elli yıllık sesini toplamış yegâne plak kırıldı demek!"

FEZA KÜRKÇÜOĞLU

Edebiyat tarihimizin unutulmaz isimlerinden Ahmet Rasim, 21 Eylül 1932'de İstanbul'da, Heybeliada'daki evinde ölür. Gazeteci, yazar, tarihçi, şair, çevirmen, mizahçı, besteci ve milletvekili kimliği ile ardında 140 yapıt bırakan Ahmet Rasim'i biz de bu ölüm yıldönümünde analım istedik.

Gelin, 1957'de, Ahmet Rasim'in ölümünün 25. yıldönümünde yayımlanan Hilmi Yücebaş'ın 'Ahmet Rasim Aşkları / Hâtıraları' kitabından bazı bölümleri birlikte okuyalım...

Ahmet Rasim'in ardından yazılan yazılardan ilki, 'Şeyhülmuharrin' Burhan Felek'e ait... Felek, 23 Eylül 1932 tarihli Milliyet gazetesindeki köşesinde Ahmet Rasim'in vefatı üzerine şunları yazar:

"Dünkü gazeteler bize Ahmet Rasim Bey'in de hayat kitabını kapattığını haber verdi. Ahmet Rasim Bey'in vefatından duyduğumuz teessürü ifade için, edebî kudrete ve kalem yormağa hacet yoktur. O bize ilk samimî ve candan hitabı yapan yazı babamızdı. Onun ne lisana ettiği hizmetleri, ne gazeteciliğe verdiği emekleri sayıp dökmeğe şimdi mahal yok."

Ahmet Rasim denilince, ilk akla gelen elbette İstanbul olur. Yaşadığı İstanbul'u 'Şehir Mektupları' isimli kitaplarında anlatan Ahmet Rasim'i, vefatının ardından 25 Eylül 1932'de Cumhuriyet gazetesinde yazdığı yazıda, şöyle anlatır Yusuf Ziya Ortaç:

"Ahmet Rasim öldü. İstanbul'un elli yıllık sesini toplamış yegâne plâk kırıldı demek. İstanbul'un elli yıllık renklerini, manzaralarını, hâtıralarını toplamış yegâne film yandı demek! (...) Muharrir Ahmet Rasim, hilkatin kendisine verdiği ve kendisinin hilkatten aldığı bütün feyzleri, benliğinin bu cephesinde toplamış, şair Ahmet Rasim, hikâyeci Ahmet Rasim, müverrih Ahmet Rasim, mütercim Ahmet Rasim, mizahçı Ahmet Rasim, muharrir Ahmet Rasim'in ateşinde erimişler, duygularının, bilgilerinin, hünerlerinin bütün özlerini onun varlığına aşılamışlardır. İşte yarım asrın unutamadığı Ahmet Rasim!"

Ahmet Rasim'in ender rastlanan fotoğraflarından biri: Yazar, Kadıköy'ün Şifa semtinde, 'Bakla Tarlası'ndaki bir salaş kahvede demleniyor.

Mehmet Nurettin'in 23 Eylül 1932'de Son Posta gazetesinde yer alan yazısının başlığı, "Bir 'Ömr-ü Edebi' Nihayete Erdi" şeklindedir. Ahmet Rasim'in anılarını kaleme aldığı dört ciltlik 'Ömr-ü Edebi' kitabına gönderme yapar yazısının başlığında Mehmet Nurettin:

"Ahmet Rasim'in hayatını salnamelerin, tercümeihal kitaplarının sayfalarını karıştırarak aramaya ihtiyaç duymayınız. O hayata başladı demek, kalemi eline aldı demekti, öldü demek de kalemi elinden bıraktı demektir..."

Renkli kişiliğiyle tanınan Ahmet Rasim, aynı zamanda 'ehli keyif' olarak bilinirdi. Hilmi Yücebaş'ın kitabından bir bölümle, Ahmet Rasim'in bu özelliğini de aktaralım:

Yaşamının ve yazarlığının son dönemi Cumhuriyet'in ilk yıllarına rastlayan Ahmet Rasim, popülerliğini bu dönemde de korumuş ve renkli kişiliğiyle, dönemin karikatüristlerine de konu olmuştur.

'Atatürk ve Ahmet Rasim' başlıklı yazı, Falih Rıfkı Atay'dan aktarma: "Bu münasebetle şu hatıramı da tekrarlamağa değer: Rahmetli Ahmet Rasim'in hikayesi idi bu. Yeşilay Derneği'nin bir toplantısında konferansçı sorar:

- Sevgili dinleyicilerim, bir eşeğin önüne bir kova su, bir kova rakı koysanız hangisini ister?

Hemen biri cevap verir:

- Tabii suyu.

- Neden?

Bir keyif ehli de orada imiş. İkinci cevabı o verir:

- Eşekliğinden!

Atatürk hikâyeye bayıldı idi. Sık sık tekrar ederdi. Bir akşam Çiftlik'te eski küçük köşkün önünde oturuyorduk. Uzakça duran bir işçi çocuğu bizi seyrediyordu. Atatürk:

- Gel çocuğum buraya... dedi.

Çocuk sofraya yanaştı. Atatürk sordu:

- Bir eşeğin önüne bir kova su bir kova da rakı koysalar hangisini içer?

Çocuk önümüzdeki kadehlere bakarak:

- Rakıyı efendim, demesin mi?

Atatürk gülerek:

- Aman 'neden olduğunu sormayalım' demişti." ■

Münif Fehim'in çizgileriyle Ahmet Rasim (sol sayfada). Ahmet Rasim'in biri fesli diğeri de şapkalı iki farklı döneme ilişkin karikatürü (en solda ve solda).

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ Hazırlayanlar: Reyda Ergün / C. Bâli Akal

Anadolu'nun Kozan'ından Arjantin'in Córdoba'sına...

Carlos neden hüzünlenir?

◆ C. Bâli Akal

Carlos Tatián, belki keman çalarken de, kendisine Türkçe tekerlemeler ezberleten Kozanlı babaannesini anımsıyor [sağda]. Adana'ya bağlı Kozan'ın oldukça eski fotoğraflarından biri [altta].

Carlos Tatián, Tehcir sonrası Arjantin'e yerleşen Ermeni bir ailedendir; 68 yaşında ve Córdoba doğumludur. Ama kendisine Türkçe öğreten Kozanlı babaannesini anımsadıkça, hüzünlenir.

Arjantin'de çok sayıda Türk yaşadığını ilk kez Córdoba'nın konuşkan ve neşeli taksi şoförlerinden öğrendim. Arabalarına binen yabancının nereden geldiğini soran şoförler, onun 'Türk' olduğunu duyar duymaz, 'Ben de Türküm' cevabını yapıştırıyor ve ilgilerini hemen kaybediyorlardı.

Bereket versin çok konuşkan ve çok neşeli bir şoför duruma açıklık getirdi ve Arjantinli 'Los Turcos'un Osmanlı döneminde Anadolu'dan gelen Ermenilerle, Suriye ve Lübnan'dan gelen Araplardan oluştuğunu, Lübnan kökenli olduğunu da ekleyerek, anlattı.

Daha sonra Arjantinlilerde ulusal hassasiyet konusunda ciddi bir sorun olduğunu gördüğümde, bunun İspanyolların, Yerlilerin, Turkoların, İtalyanların, Almanların ve tüm diğerlerinin oluşturduğu bir 'alaşım'dan kaynaklanıp kaynaklanmadığını düşündüm.

Cevap başka yerden, gecikmeden geldi. 'Ulusal' Cordoba Üniversitesi Felsefe ve Beşeri Bilimler Fakültesi'nce düzenlenen '2. Spinoza Kollokyum'unun bir oturumunda, Arjantinli olmayan bir Türkün konuşma sırası geldiğinde, oturum başkanı, "Böylesine uzaktan gelen bir konuşmacı kollokyumumuza uluslararası nitelik kazandırdı" dedi (Bu yıl yapılacak olan '3. Spinoza Kollokyumu'nun başında artık 'Uluslararası' sözcüğü var ve Kollokyum'a bu kez iki Türk katılıyor).

Bir Kollokyumu 'uluslararası'laştırmak, göğüs kabartıcı olsa da, ortadaki garabeti atlamak mümkün değil. Çünkü Türkiye'den gelen bir konuşmacının 'uluslararası'laştırdığına karar verilen 2. Kollokyum'da Uruguaylı, Brezilyalı, El Salvadorlu... konuşmacılar vardı.

Bu nasıl bir ulusallık ya da uluslararasılık anlayışı derken, Arjantin'den diğer Latin Amerika ülkelerine, iç hatlardan uçulduğunu öğrendim. Uruguay futbol takımlarının Arjantin liginde oynadıklarını da.

Söyleyenin yalancısıyım, çünkü akıl alır gibi değil, futbol şakaya gelmez bir biçimde ulusal bir spordur. Arjantinliler onun da suyunu çıkarmışlar (Zanetti'nin Subcomandante Marcos'la dostluğu bunun açık bir kanıtı).

Bereket versin, Buenos Aires'te aşırı sağcı partinin bayraklı, ulusal marşlı ve "Arjantin değerleri Arjantin değerleridir, korunmalıdır, alaşım malaşım olmaz" sloganlı mitingini izledim de, aklıselimin bu toprakları bütünüyle terk

Eski ve modern bir arada

Görkemli bina ve anıtları [solda; Arjantin Medeni Kanunu'nu hazırlayan Vélez Sarsfield'in anıtı], ünlü katedrali [altta] ve modern mahalleleriyle [sol altta] Córdoba, sakinleri kadar, mimarisiyle de ilginç bir 'alaşım' oluşturuyor.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI KÜTÜPHANE ve MÜZELER MÜDÜRLÜĞÜ ATATÜRK KİTAPLIĞI

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Latin Amerika'nın 'cowboy'ları olarak adlandırılan ve sığırtmaçlıkla uğraşan İspanyol ya da yerli melezi 'gaucho'lar, gerçek birer 'asado' ustasıdırlar. 19. Yüzyıl'da Arjantin'de kırsal nüfusun çoğunluğunu oluşturan 'gaucho'lar [sağda], çok iyi at binerler; et ve 'mate' ile beslenirler.

Córdoba'da bugün ve geçmiş birlikte yaşanır [solda]: Mimarisi, müzeleri ve 3-4 yüzyıllık üniversiteleriyle tarih meraklılarının ilgisini çeken kent, modern olanaklarıyla da öne çıkar.

etmediğini gördüm!..

Şoför 'Turco' bana, Arjantin'e gelen herkesin yerine getirmek zorunda olduğu kutsal üç görevi ihmal etmememi de söyledi. Önce mutlaka 'Asado' yemeliydim. Sonra 'Mate' içmeliydim. 'Dulce de leche'den de tatmalıydım.

Bütün bunları yaptıktan sonra, bir şey daha yapmam gerektiğini de söyledi şoförüm; ama onun ne olduğunu pek iyi anlayamadım.

Dünya küçüktü ve misafiri olduğum Córdoba Üniversitesi öğretim üyelerinden Diego Tatián da, Tehcir sonrası Anadolu'dan ayrılıp Arjantin'e yerleşen Ermeni bir ailenin çocuğuydu.

Halis bir Turco. Spinozacıydı ya, sanırım bu yüzden etnik kökeniyle pek ilgilenmiyordu (ama babası Carlos ondan da 'Turco' çıktı).

Diego'ya taksi şoförü Turco'nun söylediklerini aktarınca, "Bir akşam davetlim olacaksın, Asado'nun ızgarada kıvama gelmesini beklerken, Mate ve şarap içeriz, Spinoza üstüne konuşuruz" dedi.

Akşama 'Mate'yle başladık. Arjantin'de ve komşu ülkelerde herkesin ve tabii tüm Turcoların gerçekten tiryakisi olduğu acı, yeşil renkte, sıcak içilen bir 'şey'... Çok içilirse tiryakisi olunduğu belli; çok içildiğine göre...

Her şey yenilebilir ve içilebilir elbette, kültürel bir olgudur bu. Ama Mate bu açıdan bana göre fazla kültürel (iç iç bir türlü olmuyor!). Asado, o kadar 'kültürel' değil. Bildiğimiz ızgara et ve Arjantin ızgara kültürü, altyapısal olarak, cennet vatanımızdakinden farksız.

Üstünde ızgara yapılacak aletlerden söz ediyorum. Kömür ve çıradan, gazete parçalarından da, ek olarak. Ama et bir garip; ateş üstünde ona reva görülen muamele de...

Diego'nun kasapta seçtiği et 'lök' gibiydi. Sömürgecilerle birlikte Latin Amerika'ya gelen büyükbaş hayvanın münasip bir yerinden çıkartıldığı biçimde oturtuluyordu ızgaranın üstüne.

Demek istediğim, kesim muhtemelen farklı da, ayrıca ete ülkemizdeki gibi haddi bildirilmiyor, ateşe konmadan önce. Kasap tarafından dövülüp pestile dönüştürülmüyor; ızgaranın üstüne yayılıp kalmıyor.

Diego eti koymadan önce bir torba dolusu kömürü yaktı, sonra torbanın tamamını niye yaktığını anlayamadığım biçimde, onları ızgaranın altından uzaklaştırdı.

Eti ızgaranın üstüne koyduktan sonra, 6-7 adet kömürü etin tam altına değil de, çevresine dağıttı. Geri kalanlar kendi kendilerine kültürel olarak yanmaya devam ediyorlardı...

Sonra başladık beklemeye ve tabii acıkmaya. Et mağrur ve vakur duruyordu sahibini terk ettiği biçimde, çiğ mi çiğ bir görünümde. "Tamam işin sırrı bu" dedim, adamın karnını öyle acıktırıyorlar ki, çiğ miğ, yemek zorunda kalıyor insan sonunda.

Neyse Asado sofraya kasaptan alındığı tazelikte şeref verdi; genç ölmüş, cesedi yakı-

Koloniyal geçmişi ve Ulusal Üniversitesi ile...

Arjantin'in Córdoba'sı

Köklü bir üniversite geleneğine sahip olan kentte, Córdoba Ulusal Üniversitesi ile birlikte, beş üniversite ve tam 52 kütüphane bulunmaktadır...

Coğrafî olarak Arjantin'in merkezinde ve Santiago (Şili) ile Buenos Aires arasında oluşturduğu üçgenin kuzey ucunda yer alan Córdoba, 1,5 milyonu bulan nüfusuyla Arjantin'in Buenos Aires'ten sonraki ikinci büyük şehridir. Buenos Aires'ten daha önce, Córdoba de la Nueva Andalucía (Yeni Endülüs'ün Cordoba'sı) adıyla İspanyol Jerónimo Luis de Cabrera tarafından 1573'te kurulmuştur. 200 yıl boyunca Güney Amerika'daki Cizvitlerin kalesi olan şehir *[sol altta; eski mahalleler]*, genel valilik döneminde, koloniyal vilayet Tucumán'ın başkenti olarak da tarihî bir öneme sahiptir. Ayrıca doğal güzellikleri nedeniyle de ülkenin en çok ziyaretçi toplayan merkezlerinden biridir. Köklü bir üniversite geleneğine sahip olan Córdoba'nın en eski üniversitesi 1613 yılında kurulmuş bulunan Córdoba Ulusal Üniversitesi'dir (Universidad Nacional de Córdoba). Bugün şehirde beş üniversite ve 52 kütüphane bulunmaktadır. Bütün bu özellikleri nedeniyle 'La Docta' (Bilgin) olarak da anılan Córdoba'nın bir diğer adı da 'Çanlar Şehri'dir (Ciudad de las Campanas). Bu isimle anılmasının sebebi, şehirde Fransiskenler ve Dominikenler tarafından kurulmuş olan çok sayıda kilisenin bulunmasıdır. Mimarî olarak koloniyal geçmişin öne çıktığı Córdoba'da, modern binalara da rastlanabileceği gibi, 19. Yüzyıl'ın sonlarında inşa edilmiş olan Parque Sarmiento benzeri muhteşem yeşil alanlar da vardır *[üstte]*. Córdoba ayrıca Arjantin'in önemli endüstri merkezlerinden biridir. Özellikle otomotiv endüstrisinin gelişmiş olduğu Córdoba, şehrin içinden geçen Primero Nehri (Río Suquía) sayesinde tarıma elverişli verimli topraklara sahiptir. Tarihe meraklı olanlar için, mimarisi, müzeleri ve 3-4 yüzyıllık üniversiteleriyle, oldukça cazip olanaklar sunan şehir, renkli gece ve kültürel hayatıyla da bir öğrenci kenti oluşunun dinamizmini yaşamaktadır.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

şıklı kalmış; cazır cuzur yağlarını akıtıp, kara kuru yanmamış. Diego tırtıllı bir bıçakla (daha doğrusu minyatür bir testereyle) eti kesmeye başladı; çığ bir ses eşliğinde, çıtır çıtır (haykırıyor sanki et, "daha olmadım ben" diye, pespembe)...

Sonra da okkalı bir parçayı önüme koydu. Kuşkuyla ağzıma attım ve tadını çok beğendim, şaşkınlıkla. Ev sahiplerime bir şey söylemedim, Asado yemeye alışkın biri gibi. Çok mu acıkmıştım ne!..

Sofraya oturulduğu sırada, baba Tatián da 'Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz' diyerek çıkagelmişti. Carlos'un belli ki aşinası olduğu bol Türkçe sözcük vardı ve bunları da mükemmel telaffuz ediyordu.

Gece ilerledikçe, sözcüklere cümleler eklendi. Sonra da masanın ortasına bir tekerleme düştü: "Göz göz göbelek / Göbeleyin altında / Bir tilkicik varmış / Tilki beni korkuttu / Ebem yoğurt getirdi / Kedi burnunu sarkıttı / Kedi burnun kesile / Minareden asıla."

Diego 'Bu da ne?' diye şaşkınlıkla sorunca, babası, 'Bir Türk çocuk şarkısı' (Canto infantil turco) diye cevap verdi ve tilkinin, kedinin, minarenin ne olduğunu da anlattı. Tekerlemeyi bir yere kaydetmek istedim ama, hem Carlos'u yormaktan kaçındığımdan, hem de masada ister istemez açılan konuların yarattığı sıkıntı ve ağırlıktan bunu yapamadım.

İstanbul'a döndükten sonra, Diego'dan babasının tekerlemeyi yazıp göndermesini istedim. Carlos Türkçe sözcükler biliyor, ama bunları yazamıyordu.

Bu yüzden de tekerleme şu şekli almıştı (yine de ö'lerle) : "Göz, Göz, Göbelek, / Göbeleyin Altındâ / Bir Dilkidjik Varemesh, / Dilki Bene Gorjuttú, / Ebem Yogurt Getirdí, / Kedé Bunnunú Sarjetté, / Kedé Bunnung Keselé, / Minaradán Aselá".

Tekerleme ve anılar o akşam gözlerini yaşartmıştı Carlos'un. Altmış sekiz yaşındaydı ve Córdoba doğumluydu. Buna rağmen 'Cózan da Cózan' diye tutturuyordu ailesini hatırlayarak.

Öncelikle de ona Córdoba'da ısrarla Türkçeyi, 'Hoşgeldiniz, sefalar getirdiniz' demeyi öğreten, tekerlemeler ezberleten babaannesini...

Önce 'Asado' yiyeceksin!

Asado, İspanyolca'da genel olarak fırın veya ızgara ete verilen isimdir. Arjantin asado'su ise Arjantin'in ünlü sığırlarının etinden, ızgara (parrilla) ya da açık bir fırın kullanılarak yapılan bir et yemeğidir. Söylendiğine göre asado'nun geçmişi, Arjantin'in dünyanın ambarı olarak kabul edildiği ve Avrupa'ya hububat ve et sağladığı dönemlere kadar uzanmaktadır. Rivayete göre Arjantin'in La Pampa vilayetinden bir toprak sahibi bir Avrupa yolculuğunda etin çok yavaş pişirildiği bir yöntem keşfeder ve bu keşfi eve dönüşte yanında getirir. Yöntem, Güney Amerika'da çok tutulur ve 20. Yüzyıl'ın başlarında, dört bir yanda uygulanır hale gelir. Özellikle Latin Amerika'nın cowboy'ları olarak adlandırılan gauchos tarafından benimsenen bu yöntemle hazırlanan asado bugün Arjantin, Uruguay, Şili ve Güney Brezilya'nın geleneksel yemeği haline gelmiş durumdadır.

Córdoba'nın modern mahallelerinde sakin bir bulvar [altta].

Sonra 'Yerba Mate' içeceksin

Arjantin'in ulusal içeceği olan 'yerba mate', gündelik hayatın bir parçası olmasının yanı sıra, sosyal bir bağdır. Mate'nin toplu olarak içiliş ritüelini gerçekleştirmek için, elinizde bulunması gereken dört şey var: Mate bitkisi, bitki ile aynı adı taşıyan bir kap, ucunda süzgeç gibi bir aksamı bulunan metal bir çubuk ve sıcak su. Mate, Paraguay kökenli olup, Arjantin'in kuzeyinde de bol bol yetişen Ilex paraguarensis adlı ağacın yapraklarının kurutulmasıyla elde edilen yeşil renkte bir çeşit çaydır. Mate'nin içilmesi için kullanılan mate ise tahtadan veya çeşitli kabuklu meyvelerden oyulmuş ve gümüş ile süslenmiş bir kaptır. Bu kap, üçte iki oranında ıslatılmış mate bitkisi ile doldurulduktan sonra üzerine sıcak su eklenir. Bombilla adlı metal çubuğun ucundaki süzgeç, bitkinin yapraklarının kabın içinde kalmasını ve ağza kaçmamasını sağlar. İlk hazırlanan mate bittikten sonra Cebador (mate'yi hazırlayan ve servis yapan kişiye verilen ad) kaba yeniden sıcak su ekler ve kap gruptaki bir sonraki kişiye verilir ve bu işlem böylece devam eder. Bu sayede, bir mahremiyet, yakın bir dostluk duygusu yaşanmış olur.

'Türkleri çok severdi' bizimkiler dedi. Tehcir'den sonra Kozan'a dönmüşler önce ve komşuları tarafından büyük bir sevinç ve dostlukla karşılanmışlar, yine de orada kalamayacaklarını anlayıp, göçmüşler Arjantin'e. Kozan neresi, Córdoba neresi. Ayrılırken, "Söz ver bana," dedi, "Bir gün Türkiye'ye geleceğim ve bana ülkeyi gezdireceksin. Ben de karşılığında sana Arjantin'i karış karış gezdireceğim".

Córdoba'dan dönünce Carlos'u mutlu etmek için, Kozan'a ilişkin bilgiler toplamaya karar verdim ve Vikipedia'dan 'Kozan tarihçesi'ne bakıp gerçeği öğrendim.

Elbette Carlos Türkiye'ye gelmek ister. İyi karşılanacağına emin nasıl olsa. Biz misafirperver ve alicenap bir milletiz (İstanbul'a bir sürü Afrika kökenli doldu, ağzımızı açıp bir şey söyledik mi şimdiye kadar?).

Córdoba'ya dönünce, "Üzülme Carlos, tarihte olanları tarihçilere bırakalım" diyeceğim. Pastırma ve rakı da götürmeyeceğim. Bu 'Los Turcos' Arjantin'de Arjantin yapımı pastırma ve rakıyı bol bol tüketiyormuş. Pastırma üstüne 'Mate' içerek, rakı üstüne 'Dulce de leche' yiyerek... Keyif yanı!

Kedi burnun kesile, minareden asıla!

Ardından 'Dulce de leche' tadacaksın!

Kaynatılmamış süt, şeker ve vanilya tozu ile yapılan dulce de leche, ülkelere göre farklı isimler alabilmekle birlikte, tüm Latin Amerika'nın geleneksel tatlısıdır. Dulce de leche'nin kökeni ile ilgili olarak, pek çok hikâye vardır. Arjantin'de yaygın olan bir rivayete göre, bu tatlının tarifi 1829'da bulunmuştur. Buenos Aires vilayetinin yöneticisi Juan Manuel de Rosas ile kardeşi ve baş düşmanı Juan Lavalle, bir barış antlaşması imzalamak üzere Rosas'ın karargâhında bir araya gelmeye karar verirler. Buluşma noktasına ilk ulaşan Lavalle olur. Yorgundur ve kardeşinin dinlenmek için uzandığı yatağında uyuyakalır. O sırada Rosas'ın efendisine mate'nin yanında içmesi için şekerli süt (lechada) kaynatmakta olan hizmetçisi, efendisinin yatağında uyumakta olan Lavalle'yi görür ve bunu bir küstahlık addederek muhafızlara haber vermeye gider. Bu arada da tabii ki sütü ateşin üstünde unutur. Rosas gelir ve hizmetçisine mate ve şekerli sütü getirmesini söyler. Bu fazla pişmiş lechada'nın tadı Rosas'ın hoşuna gider ve tatlıyı Lavalle ile paylaşır. İki kardeş bir yandan antlaşmanın maddeleri üzerinde tartışırken diğer yandan da bu kaza sonucu bulunmuş olan tatlılarını yerler.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ Hazırlayan: Lale Uçan
laleucan@yahoo.com

Kocasını aldatan kadınlara...

Fransız usulü muhabbet

Madam Lansel'in (ortada) âşığı 'maktûl tayyareci' Mösyö Rober (sağda) ve eşinin âşığını öldürüp hapse düşen Mösyö Alber Lansel (en solda).

Yeni Gazete'nin 1926 tarihli sayılarından birinde, Paris'teki bir aşk cinayetinden hareketle, Fransızların, kocalarını aldatan kadınlara adeta muhabbet gösterdikleri öne sürülüyordu.

"Dünyanın hemen her tarafında cari bir kanun vardır: Muhtelif memleketten bazılarında mevzu, diğerlerinde gayrimevzu olmakla beraber, hemen her yerde tedvin eden bu kanuna göre, 'Bir zevc zevcesini gayr-i meşrûda cürm-ü meşhûd halinde yakaladığı zaman öldürebilir'..."

"Halbuki âhiren Paris'te cereyan etmiş olan bir vak'a, Paris efkâr-ı umûmiyesinin son zamanlarda bu hususta büsbütün aksi bir telakkiye doğru gittiğini göstermektedir."

"Lansel isminde zengin bir tâcir, zevcesi ile münasebet-i gayri meşrûda bulunduğuna şahit olduğu Rober Marj isimindeki refikini öldürmüş. Efkâr-ı umûmiye, bedbaht zevc yerine, bilakis maktûl âşığı iltizâm etmiş. Kâtil zevc aleyhine tezâhüratta bulunmuş."

Yeni Gazete'nin muhabiri, Fransız dergilerinden 'çevirme' haberi aktarmaya şöyle devam eder: "Rober Marj isminde genç ve yakışıklı bir otomobil tâciri Lansel ailesi ile tanışmış ve Madam Lansel'in nazar-ı dikkatini celbe muvaffak olmuştur."

"Herkesin nazarında pek zengin geçinen Rober Marj, Harb-i Umûmi esnâsında tayyareci olarak pek çok kahramanlıklar göstermiş ve Madam Lansel'in aslen İsviçreli olan zevcine karşı aşk-ı muhabbetinin azalmakta olduğu bir sırada, delikanlı ile karşılaşması kadının kalbinde gayr-i meşrû arzular uyanmasına sebep olmuştur."

"Aşkının öyle söylendiği kadar zengin olmadığını fark eden Madam Lansel zevcinin muazzam servetinin bir kısmını aşkının kasasına aktarmakta gecikmediği gibi; bu sûrette sâbık tayyareciye zevcinin kasasının anahtarını dahi teslim eylemiştir."

"Nihayet bir gün zavallı zevc her şeyden haberdar olmuş. Zevcini Marj'ın apartmanına girerken görmüş; biraz sonra kendisi de refikinin nezdine çıkmış. Iki âşığı öpüşürken bulmuştur..."

"Bu manzara karşısında silaha sarılan Isviçreli refikine iki kurşun sıkmış ve bu sûretle namusunu temizlemek istemiştir... Efkâr-ı umûmiye, almış olduğu yaralar suretiyle hastanede vefat eden Rober Marj taraftarı olmuştur."

"Fransız psikolojistlere göre, son zamanlarda Fransız efkâr-ı umûmiyesi zevcleri mizâcı seciyeli, nâmeşrû; âşıkları ise sevimli ve nazik bir kahraman olarak telakki etmekte." 99

(Haftalık Yeni Gazete, no 12 / 1926, s. 4)

İlk kadın avukat: Süreyya Ağaoğlu

Geçen hafta Ankara'da ilk davasını müdafaa eden ilk Türk kadın avukat Süreyya Hanım (ortada). *(Resimli Gazete, no 229 / 1927, s. 8)*

İstanbul Polis Mektebi efendileri talimde

1909'da, Mülâzım Feridun Bey'in girişimleriyle kurulan "Polis Mektebi efendilerinin, otomobil taliminde alınmış" fotoğrafları. *(Polis Mecmuası, no 14 / 1916)*

Bacaklarınız için çare bulundu

"Cerrahi bir ameliye ile bacaklardaki fazla yağları alarak şişmanlığı gideriyorlar. Çok ince bacaklara yağ ilave ediyor ve eğri bacakları düzeltiyorlar... Bugün bir genç kız için en büyük felaket; şişman, eğri, çirkin bacak sahibi olmaktır. Eteklerin topuklara kadar indiği dönemlerde, bacakların hiç ehemmiyeti yoktu. Kadının güzelliği çehresinden anlaşılıyordu. Bugünkü giyinişler kadınların muhtelif yerlerini meydana çıkardığı gibi, bilhassa bacakları teşhir etmeyi tabi bir hal olarak kabul etti... Bugün Amerika'nın kadınları güzelleştiren müesseselerinde mutlak fazla yağları çıkarmak için şayân-ı dikkat ve mühim ameliyatla yapılmakta çekinmiyorlar. Ahiren Şikago'da tiyatro artistlerinden biri bacaklarının şişini indirmek üzere, bu müesseselerden birine müracaat etmiş.

Doktor kadını ameliyat masasına yatırmış; yağlı bir koyunun yağlarını çıkarır gibi, bacaklarının yağlarını çıkarmış. İki gün sonra bacaktaki yaralar kapanmış ve pansumanları kaldırılmış. Bir hafta sonra kadın narin ve ince bacaklı olarak yeniden sahneye avdet etmiş... Elektrik tedavisi usulü ile de bacaklardaki yağları eritiyorlar. Yağ mayi halde dışarı çıkıyor. Ameliyat icrâ edilirken insan hiçbir şey hissetmiyor... Beş-on dakika içinde bacaklardaki yağlar eritiliyor. Bacak derhal sönüyor. O vakit bacağa istenilen şekli veriyorlar. Yarım saat evvel çirkin bacaklı bir hanımın ince ve narin bacaklara sahip olduğunu görüyoruz."

(Resimli Perşembe, no 127 / 1927, s. 9)

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Yeniçerilerin Bektaşiliği ve Vaka-i Şerriyye
Reha Çamuroğlu
Kapı Yayınları, Haziran 2006, İstanbul

Işık Prensesi (I)
[Nurbanu Sultan'ın yaşamı]
Jean-Michel Thibaux
İnkılâp Kitabevi, Ağustos 2006, İstanbul

Balkan Savaşı Hikâyeleri
Dr. Nesîme Ceyhan
Selis Kitaplar, Temmuz 2006, İstanbul

Çanakkale Halk Kültürü (I)
[Halk anlatıları araştırması]
Ömer Gözükızıl
Heyamola Yayınları, Temmuz 2006, İstanbul

Tarihin Sarıkamış Duruşması
Dr. Ramazan Balcı
Selis Kitaplar, Temmuz 2006, İstanbul

Ekmeleddin İhsanoğlu'nun ödediği borç:

Mısır'da Türkler ve Kültürel Mirasları

İslâm Konferansı Teşkilâtı'na bağlı 'İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi'nin (IRCICA) yayınları arasında yer alan "Mısır'da Tarih ve Kültür Serisi"nin 3. kitabı, "Mısır'da Türkler ve Kültürel Mirasları" adını taşıyor. Alt başlığı "Mehmed Ali Paşa'dan Günümüze Basılı Türk Kültürü Bibliyografyası ve Bir Değerlendirme" olan kitap, 25 yıl boyunca IRCICA'nın genel direktörlüğünü yürütmüş bulunan Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu *[en sağda]* imzasını taşıyor. İki yıl önce İslâm Konferansı Teşkilâtı'nın Genel Sekreterlik makamına seçimle oturan Ekmeleddin İhsanoğlu, 17 yıldır da, 'Türk Bilim Tarihi Kurumu'nun başkanlığını yapıyor... Her kitabın bir oluşum öyküsü vardır. Bu öyküler de, kitabı daha yeni karıştıran okura, yapıt hakkında çok can alıcı ipuçları verebilirler. Gençliği Mısır'da geçen, dolayısıyla Arapçayı çok iyi bilen Ekmeleddin İhsanoğlu'nun, "Mısır'da Türkler ve Kültürel Mirasları" kitabının sunuşundaki bir cümlesi, bu açıdan dikkat çekici ve yapıt ile yazarın yaşamı arasındaki köprüyü, çok güzel dile getiriyor: "Bu kitap belki de bir borç ödemesi, iki ülke, iki kültür, iki dilin birleştiği noktada ve asırlar boyu kaynaştığı muhitte; bir kolu Anadolu'nun yaylasından, diğeri Akdeniz'in adalarından gelip Nil Vadisi'nde buluşan kaderin rüzgârıyla burada doğan ve son Osmanlı muhitinde yaşayan bu yazarın tarihe emanetidir." Kitabın, bibliyografyaları içeren kimi bölümlerinin ilk çalışmalarına İhsanoğlu 1962'de, Mısır'da, üniversite öğrenciliği yıllarında başlıyor. "Türkçe'den Arapça'ya Çevrilen Kitaplar" bölümünün ilk hali o yıllara rastlıyor. 'Değişik safhalardan ve belirli duraksamalardan geçerek' bugünkü haline ulaşan 657 sayfalık bu kapsamlı çalışmanın bir bölümü, bibliyografyalardan ve bunların değerlendirilmesinden oluşuyor. 1828'den 2003'e uzanan bir süreçte yayımlanmış Türkçe'den Arapça'ya çeviri kitaplar listesinin yanı sıra bu bibliyografyalarda, yine Mısır'da yayımlanmış Türkçe kitaplar ve süreli yayınlar listeleri yer alıyor. Yapıtın 3. bölümünü oluşturan ve "Mısır'da Basılı Türk Kültürü Bibliyografyası" adını taşıyan bu bölümün önünde, "Mısır'da Türkçe Kitap Basımı" adlı yayıncılık ve matbaalar tarihi kısmı var. İhsanoğlu'nun kapsamlı çalışmasının 300 küsur sayfasını kapsayan bu bölümler, uzman araştırmacılar ve konuya merak saranlar için, birer hazine... Üstelik İhsanoğlu bu yayınların kimilerinin kapak görüntülerini de sayfalara aktarmış. Bunlar arasında, II. Dünya Savaşı döneminde, İngilizlerin Türkiye'ye yönelik bir propaganda yayını olarak Mısır'da çıkardıkları 'Cephe' dergisi kapağı ve dergide yayımlanmış bir 'Cephe dergisi okuyucuları' fotoğrafı da *[solda]* yer alıyor. Ekmeleddin İhsanoğlu'nun kitabının ilk yarısı ise, "Mısır'da Türkler ve Kültürleri" başlığı altında, Türklerin "Mısır'daki nüfusunu, statülerini, ordu, idare ve sosyal hayattaki yerlerini ve tesirlerini" ele alıp inceliyor. Kendisinin de belirttiği gibi, 'ilk defa ele alındığından' okura 'bazı sürpriz bilgiler' de sunabilen bu bölümleri okurken, 'bildiğimiz Mısır'dan çok farklı bir atmosferin içine giriyoruz: BAAS öncesi bir dönemin bu farklı atmosferinde, henüz içinde 'son Osmanlı muhitini' de barındıran bir Mısır bu...

Mütarekede İttihatçılık
Dr. Bünyamin Kocaoğlu
Temel Yayınları, Şubat 2006, İstanbul

Osmanlı Aydınları ve Sosyal Darwinizm
Atila Doğan
İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Nisan 2006, İstanbul

Büyükada'nın Solmayan Fotoğrafları
Fıstık Ahmet (Tanrıverdi)
Everest Yayınları, Temmuz 2006, İstanbul

LÜTFÜ TINÇ
lutfi.tinc@dunya.com

Özel Hayatın Tarihi [1]

Tarih disiplini içindeki bazı kavramlar, çok net bir açıklama ister: 'Özel hayat' kavramı da bunlardan biridir. 'Kamusal' hayatın karşıtı olarak 'özel hayat', Batı toplumlarında, Doğu toplumlarına oranla, farklı bir dinamik izler. Devlet ile birey ilişkileri, Batı demokrasilerinin yükseliş döneminde, Doğu'daki hükümdar-tebaa ilişkisinin çok dışında bir platformdadır; sürekli bir çekişme vardır. Ortaçağ'dan beri de, Batı kültürünün bütün hareketliliği, bu tür çekişme ve çatışmaları hep daha keskin bir hale getirmeye yönelikti. Özel güç, kamusal güç ile çekişirken, kendi içinde de çatışmalar yaşıyordu: Erkeklerin iktidarı kadınların iktidarıyla, yaşlıların iktidarı gençlerinkiyle, efendilerin iktidarı hizmetkârların 'haylazlıklarıyla' çatışıyordu...

Bu çerçeveden bakıldığında, evde, atölyede, dükkânda, işyerinde, fabrikada ya da kahvehane ve kulüp tarzı mekânlarda neler olup bitiyordu?.. Gündelik yaşam nasıl şekilleniyordu?

İşte 'özel hayat' (la vie privée) alanı, özellikle çağdaş Fransız tarihçilerinin üzerinde titizlikle çalıştıkları bir alan olarak öne çıkar.

Batı Avrupa Ortaçağı uzmanı Georges Duby'nin yukarıda aktardığımız açıklamalarından yararlanarak, şunu söyleyebiliriz ki, insan yaşamındaki doğum, ölüm, aile hayatı, çocukluk gibi kavramların zaman içinde taşımış oldukları farklı anlamlar, 'özel hayat' yaklaşımının temel çizgisidir.

Bu da şunu gösteriyor ki, bizim Türkiye'de aşina olduğumuz bir tarihe bakış kanalı olarak, Sermet Muhtar Alus'tan Gökhan Akçura'ya uzanan 'gündelik yaşam' tarzı, ya da sevgili Gökhan Akçura'nın deyimiyle, "Ivır Zıvır Tarihi" anlayışı, 'Özel Hayatın Tarihi' değildir. Gündelik yaşam temaları 'Özel Hayatın Tarihi'nde, olsa olsa birer alt başlıktır. Üstelik Georges Duby'nin özenle altını çizdiği gibi, şu veya bu uygarlığın belirli bir dönemine ilişkin 'Özel Hayatın Tarihi'ni incelerken, 'gündelik yaşam anlatılarının arasında kaybolmamak' gerekir.

Evet; bu ay muradımız, sizlere Yapı Kredi Yayınları'nın ilk cildini Temmuz'da yayımladığı Editions du Seuil (1985) kökenli beş ciltlik devâsâ kolektif yapıt 'Özel Hayatın Tarihi'ni tanıtmaktı... Birinci cildi Turhan Ilgaz'ın titiz çevirisiyle Türkçe'ye kazandırılan beş ciltlik yapıtın bu ilk kitabını, bugün ikisi de hayatta olmayan iki ünlü Fransız tarihçi, Philippe Aries ve Georges Duby hazırlamışlar. İlk cildin kapsamı, "Roma İmparatorluğu'ndan 1000 Yılına" kadar uzanıyor... Tanıtımın ayrıntıları, gelecek aya kaldı...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Lagina antik kentinde 6. Hekate Şenlikleri

Muğla'da büyücülerin anısına...

Hekate Şenlikleri günümüzde, 'Turgut Belediyesi Lagina Kültür ve Sanat Festivali' adı altında sürdürülüyor. Bu yıl da şenlikler, 1-3 Eylül tarihleri arasında Hekate Tapınağı'nda düzenlenecek.

BİLAL SÖĞÜT (*)

Kazı ve araştırmalardan çıkan sonuçlara göre, Lagina'daki 'Hekate Kutsal Alanı'nın önemi, Klasik Dönem'de artmaya başlar. Burası tanrıça Hekate adına düzenlenmiş kutsal bir alandır.

Hekate Kutsal Alanı, Klasik Dönem'de Koranza kentine; Helenistik Dönem'de ise, Stratonikeia kentine bağlıydı. Kutsal alanının içinde ve dışında, kalıntılar ve yazıtlardan pek çok yapının varlığı bilinmektedir.

Lagina tam anlamıyla bir din merkezidir ve tarihi devirler içerisinde, bu önemini hep korumuştur. Günümüzde yapılan arkeolojik kazılarda ele geçen buluntular ve şenlikleri ile de, antik kent hep gündemde kalmaktadır.

Hekate, antik dönemin Batı Anadolu'sunda önemliydi, ancak Karia bölgesinde daha da öne çıkıyordu. Genelde, bir kutsal alanın, şehir-devlete milletvekili göndermemesine rağmen, Lagina'daki Hekate Kutsal Alanı'nda yaşayan rahiplerin, doğrudan milletvekili gönderme hakkı vardı.

Bu durum antik dönem için büyük bir ayrıcalıktı.

Hekate: Büyücülerin tanrıçası

Hekate, Anadolu'ya özgü bir tanrıça olup, Karya (Karia) kökenlidir. Herodot'un verdiği bilgilere göre, M.Ö. 8. Yüzyıl'da yaşayan Hesiodos'un yazdığı üç eserden birisi olan Theogonia'da, Hekate hiçbir tanrı ve tanrıçaya yapılmayan 46 dizelik bir övgü ile anlatılır. Bu anlatılardan, Zeus'un bu tanrıçayı diğerlerinden üstün tuttuğunu,

Bir Klasik Dönem seramiğinde; yeraltı tanrısı Hades, üç başlı köpeği Kerberos ile, elinde meşaleler tutan Hekate'nin karşısında [sağ üstte].

Halk tarafından sevilmesi nedeniyle de, Lagina'da, Hekate için büyük şenlikler yapılırdı. Her yıl düzenlenen şenliklerinin yanısıra, dört yılda bir de, büyük şenlikler (Hekatesia) düzenlenirdi.

Törenler belirli bir düzende gerçekleştirilir; çeşitli oyunlarla süren 'anahtar taşıma' ritüeli de, tam bir şenlik havasında olurdu. Şenlik alayından genç bir kız, tapınak anahtarını Lagina'dan Stratonikeia'ya götürüp, geri getirirdi.

Bu ritüel, hem tapınağın Helenistik Dönem'de Stratonikeia'ya bağlı olduğunu hem de Hekate'nin yeraltı dünyasının anahtarını elinde tuttuğunu simgelerdi.

Anahtar taşıyan kız, Hekate Kutsal Alanı'nın kapısını açtığında ve kutsal alana girdiğinde, törenler resmen başlamış oluyordu. Törenlerde tapınağın anahtarını taşıyan genç kızlar (kleidophoros) her yıl değişirdi. Anahtar taşıyıcı kızların yardımcıları ise, erkekti.

Kutsal alandaki tüm seremoniler bir kutsal alana yakışır şekilde, o dinî havaya uygun olarak devam ederdi. Çok sayıda büyük ve küçükbaş hayvan kurban edilir; bunların etlerinin en yağlı kısımları 'altar' üzerinde yakılır ve yakılan etin dumanları göğe yükselirdi.

Dumanların göğe yükselmesi, o dönem için, bir 'iyilik' işareti idi.

Hekate törenlerinin, çok eskilere dayandığı düşünülmektedir. Konuya ilişkin bilinen ilk yazıt, M.Ö. 1. Yüzyıl başlarına rastlar. Ama törenlerin bu yazıttan çok öncesine dayandığı da düşünülebilir.

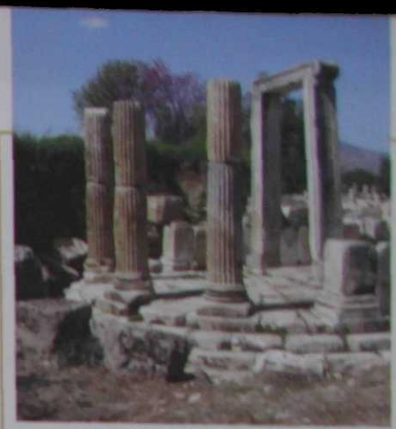
Bu şenlikler günümüzde, 'Turgut Belediyesi Lagina Kültür ve Sanat Festivali' adı altında sürdürülmektedir.

Geçen yıl festivale büyük bir coşku hâkimdi ve şenlikler uluslararası bir katılımla kutlandı.

Bölge halkının yoğun ilgisinin yanı sıra, dünyanın değişik yörelerinden gelen pagan inançlı (çok tanrılı dinlere inananlar) toplulukların varlığı da şenliği zenginleştirdi.

Bodrum ve çevresinde oturan pek çok yerli ve yabancı da şenliğe katıldı. ■

evrende tanrılara onur payı dağıtılırken, Hekate'ye karalarda, denizlerde, göklerde ve yeraltında olmak üzere, üç ayrı alanda yetki verdiği anlaşılmaktadır. Oysa diğer tanrı ya da tanrıçalara; denizler, gök ve yeraltından sadece birisinde yetki verilmiştir *[solda; Hekate Tapınağı'nın frizinde, ortada, Hekate figürü].*

Lagina'ya nasıl gidilir?

Lagina antik kenti, Muğla ili, Yatağan ilçesi, Turgut beldesinin 1 km doğusunda, Leyne ya da Kapıtaş mevkiindedir. Ulaşımı oldukça kolaydır. Yatağan-Milas Karayolu'nun 1. kilometresinden sağa ayrılan yol takip edildiğinde, 8 km sonra, Turgut kasabasına ulaşılmaktadır. Kasabanın girişinde, sağa ayrılan ve tabelaların yönlendirdiği asfalt yol, Lagina antik kalıntılarına kadar ulaşmaktadır *[üstte]*. Lagina ve Lagina'nın yaklaşık 1 km güneydoğusunda, Yarbaşı mevkiinde bulunan kalıntılar ile, bu çevredeki yerleşimin M.Ö. 2. Bin'e kadar indiği kesinlik kazanmıştır.

(*) Yrd. Doç. Dr. Bilal Söğüt, Pamukkale Üni., Fen-Edebiyat Fak., Arkeoloji Bl. öğr. üyesidir.

Geçen yıl yapılan Hekate Şenlikleri'nde anahtar taşıyan genç kız, kutsal alanda [solda, en üstte]. Hekate Tapınağı'nın 2002 yılında fotoğraflanmış bir görüntüsü [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

İzmir Fuarı 75 yaşında

Bu yıl İzmir Enternasyonal Fuarı, 1-10 Eylül tarihleri arasında, kapılarını 75. kez açacak. Aynı tarihlerde Fuar alanında, özel koleksiyoncuların ve özel müzelerin de desteğini alan bir sergi izlenebilecek.

Türk Fuarcılık sektörünün temelini oluşturan İzmir Enternasyonal Fuarı'nın tarihini gözler önüne serecek olan sergi, "75. Kez Yine Birlikte / İzmir Fuarı'nın Dünü, Bugünü, Yarını" adını taşıyor.

İzmirliler için bir 'anılar koridoru' niteliği de taşıyacak olan sergi, Birinci Dokuz Eylül Sergisi'nin kurulduğu 1927'den 2000'li yıllara uzanan İzmir Enternasyonal Fuarı'nın (İEF) serüvenini meraklılarına aktaracak.

Böylece, Türkiye'nin ticaret ve kültür yaşamının simgesi olmuş etkinliklerden biri sayılan İzmir Fuarı, ülkemizin yakın tarihine de farklı noktalardan ışık tutacak.

Danışmanlığını araştırmacı ve koleksiyoncu Aybala Yentürk'ün yaptığı bu sergi, sadece Fuar'ın geçmişini değil, Türkiye'nin geçirdiği toplumsal ve kültürel evreleri ve dünya tarihindeki önemli olayları da, İzmir Fuarı'nın penceresinden gözler önüne sermeyi hedefliyor. Sergide, İzfaş Arşivi'nde yer alan ve 1933'ten günümüze kadar, ulusal ve yerel basının taranması ile oluşturulmuş 20 bine yakın haber kupürlerinden yapılan seçkiler yer alıyor.

Özel koleksiyonlardan gelen Fuar temalı Milli Piyango biletleri, pullar, fotoğraf ve kartpostallar, sigara ve kibritler, Fuar hatıralıkları, broşürler türü malzeme de sergi çerçevesinde izlenebilecek...

Aynı alanda kurulacak bir başka sergi ise, İzmir'in geleceğine ışık tutacak bir nitelik taşıyor. Kentin EXPO 2015'e aday olması nedeniyle koleksiyoncu Savaş Keleş'in düzenleyeceği EXPO Sergisi, geçmiş yıllarda dünyanın çeşitli şehirlerinde yapılmış dünya sergilerini İzmir'e taşıyacak.

20 Ağustos 1936: 'Arsıulusal İzmir Fuarı'nın açılış töreni [üstte]. Kültürpark'taki ilk fuarda yer alan Sümerbank pavyonu [sağda].

Birinci Dokuz Eylül Sergisi'nden...

75. İzmir Enternasyonal Fuarı'na

AYBALA YENTÜRK

İktisat Kongresi Sergisi'nden alınan ilham ile, dört yıl sonra, 4 Eylül 1927'de Mithat Paşa Sanat Mektebi'nde 'Dokuz Eylül Sergisi' açılacaktır. Bu sergiye, 195 Türk firması, 71 Ticaret Odası, borsalar, resmî ya da yarı resmî kuruluşlar ile Polonya, Almanya, Rusya, Amerika, İngiltere, İtalya, Fransa, İsviçre ve Macaristan'dan 72 firma olmak üzere, toplam 338 firma katılır. Bir yıl sonra yine aynı mekânda açılan 'İkinci Dokuz Eylül Sergisi' ise, gerek katılımcı gerekse ziyaretçi sayısı açısından, bir öncekine göre, daha başarılı geçer. 1929'daki Dünya Buhranı'nın Türkiye'deki etkileri 1930-32 arasında ciddi bir ekonomik krize dönüşür ve bu yıllarda 'Dokuz Eylül Sergileri' açılamaz. 1933'te ulusal ölçekte hazırlanan ve 'Dokuz Eylül Panayırı' adını alan üçüncü sergi, panayır için özel olarak düzenlenen Cumhuriyet Meydanı'ndaki alanda açılır. 1934 ve 35 yıllarında ise, Dokuz Eylül Panayırı uluslararası bir çerçeve kazanarak, 'Arsıulusal İzmir Panayırı' adı ile yine aynı alanda açılır. 1936'daki panayırın, yangın alanında oluşturulması düşünülen Kültürpark'ta açılmasına karar verilir.

1 Ocak 1936'da Kültürpark'ın temeli atılır. Böylelikle 1936'da 6. kez düzenlenen panayır, 'Arsıulusal İzmir Fuarı' adı ile 360 bin metrekarelik Kültürpark'taki yeni yerinde, Başbakan İsmet İnönü tarafından 1 Eylül'de görkemli bir törenle açılır. Fuar kapandıktan sonra ve 1937 yılı boyunca, Kültürpark'ın hazırlık çalışmalarına devam edilir. Bir yandan Sağlık Müzesi inşaatı sürerken diğer yandan Paraşüt Kulesi yapılır, Fuar alanındaki pavyonların çevresinde belediye tarafından yollar, havuz, gazino ve bahçeler hazırlanır. 20 Ağustos 1937'de fuar 'İzmir Enternasyonal Fuarı' adını alarak, dönemin Ekonomi Bakanı Celâl Bayar tarafından açılır. 20 Ağustos 1939'da yine parlak bir törenle açılan dokuzuncu İzmir Enternasyonal Fuarı, tam 13. gününde, 1 Eylül'de, Almanya'nın Polonya'ya saldırması ile, II. Dünya Savaşı'na tanık olur. 1940 ve 41'de, II. Dünya Savaşı'nın ateşi altında, İzmir Enternasyonal Fuarı uluslararası özelliğini koruyarak kapılarını açacaktır. Ancak 1942'de, hükümet kararıyla, İzmir Enternasyonal Fuarı'nın kapıları açılmaz. 1943'te yine uluslararası bir çerçevede yeniden açılan İzmir Fuarı, 1944'te ulusal bir platformda gerçekleştirilir. Savaş nedeniyle 1945 ve 46'da yine ulusal çerçevede kalan İzmir Fuarı, uluslararası özelliğine 1947'de kavuşur. 1948'de İzmir Enternasyonal Fuarı, Uluslararası Fuarlar Birliği'ne (UFI) üye olur. 1950'lerden günümüze kadar da, İzmir Enternasyonal Fuarı, kapılarını her yıl açık tutar.

17 Şubat 1923'te Mustafa Kemal'in talimatı ile İzmir'de toplanan İktisat Kongresi'nin açılışı [solda]. 20 Ağustos 1936: Başbakan İnönü, Kültürpark alanında ilk kez düzenlenen Uluslararası İzmir Fuarı'nı açıyor [sol altta].

20 Ağustos 1938: Başbakan Celâl Bayar, İzmir Enternasyonal Fuarı'nı açıyor [sol üstte]. 1938'deki fuardan bir görüntü [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ Hazırlayan: Erkan Ildız
erkanildiz@hotmail.com

Anadolu'nun üç köşesinden...

Tarih ve arkeoloji etkinlikleri

Festival ve şenlikler giderek daha yoğun bir kültürel ağırlık kazanırken, arkeoloji ve tarih buluşmaları da artıyor. Biz de, Anadolu'nun üç kentinden; Denizli, Malatya ve Çanakkale'den esen tarih ile arkeoloji rüzgârlarını sayfalarımıza taşıdık.

Mevsim dönümleri, tarih boyunca, hep festival, şenlik ve kutlamalar dönemi olmuştur. Özellikle yazın bitimi, bağbozumu gibi bereket şenlikleriyle kutlanır. Günümüzde ise, bu festival ve şenlikler, Anadolu'da giderek birer kültür şölenine dönüşüyor.

Bu kapsamda da yerel tarih ve arkeoloji çalışmaları kapsamlı sempozyumlarda ele alınıyor, geçmişten günümüze uzanan bir köprü oluşturuluyor.

Biz de Popüler Tarih'in bu sayısında, Anadolu'nun üç kentinden; Denizli, Malatya (Battalgazi) ve Çanakkale'den esen tarih ve arkeoloji rüzgârını sayfalarımıza taşıyacağız...

Denizli'de, 6-8 Eylül tarihlerinde, Pamukkale Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi Kınıklı Kampüsü'nde yapılacak olan sempozyuma ilişkin olarak, Yrd. Doç. Dr. M. Yaşar Ertaş ile görüştük.

Sempozyumun amacı, "Tarihin ilk dönemlerinden bugüne, Denizli ve çevresini; arkeolojisi, beşerî ve tarihî coğrafyası, kültürel yapısı, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı, Millî Mücadele ve Cumhuriyet dönemlerini siyasî, ekonomik, dinî ve sosyal tarihiyle..." incelemek olarak konuyor.

Biz de Yaşar Ertaş'a bunu

Denizli'de 6-8 Eylül tarihlerinde gerçekleştirilecek olan sempozyumun düzenleme komitesi başkanı Prof. Dr. Ayfer Özçelik [sağda]. Yrd. Doç. Dr. M. Başar Ertaş [en sağda].

Pamukkale travertenleri üzerinde bir mezar kalıntısı [solda].

sorduk: Denizli'nin bu açılardan öne çıkan tarihsel özellikleri nelerdi?.. Yaşar Ertaş da bize şunları aktardı:

"Denizli'de ilk yerleşimler, prehistorik çağlara kadar gitmektedir. Denizli, İlkçağ Anadolu'sunun önemli kültürlerinin temsil edildiği yerleşim merkezlerinden biridir."

"Sempozyum, Denizli'nin Türkler tarafından kesin fethinin 800. yılı anısına hazırlanıyor olsa da, bölge tarihinin, ilkçağlardan günümüze kadar bir bütün teşkil ettiği inancındayız."

"Bu sebeple sempozyumla, kentin ulaşılabilen en eski tarihinden bugüne kadar gelen ekonomik, siyasî ve sosyal tarihinin ortaya konulması amaçlanıyor."

"11. Yüzyıl'dan itibaren bölgeye ulaşan göç dalgası ile, Denizli'nin kırsal bölgesi bütünüyle Türkleşmiştir. Hatta, yoğun Türk nüfusu sebebiyle bölge, 'cibâlü't-Türkmen' adıyla anılmıştır. Selçuklu ve Beylikler döneminde yeniden bölgenin siyasî ve kültürel merkezlerinden biri olan Denizli, ahi örgütlerinin güçlü olmasından dolayı, ticarî açıdan da büyük bir gelişme kaydetmiştir."

Ertaş'a şunu da sorduk: Sempozyumun, "Denizli'nin Türkler tarafından fethinin 800. yılı anısına" düzenlenmesi söz konusu... Türklerin yöreye yerleşmesi 11. Yüzyıl'da başladığına göre, bin yılı aşan bir süre söz konusu değil mi? '800. Yıl' kavramı neye dayanıyordu acaba?..

"Türkler, Malazgirt Savaşı'ndan daha önce Denizli ve çevresine gelmişlerdi. Malazgirt zaferinden sonra ise, Anadolu'ya büyük bir göç dalgası olmuştur. Bu dönemde, Denizli, Burdur ve Antalya arasındaki kırsal bölge bütünüyle Türkleşmiştir."

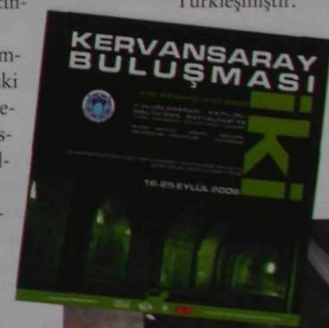
"Hatta 11. Yüzyıl'da Anadolu'daki en yoğun Türkleşme, Denizli ve çevresinde meydan gelmiştir. Ancak, bölgedeki Bizanslılar ve Türkler arasındaki mücadeleler sırasında, Denizli şehir merkezi çok defa el değiştirmiş ve tam olarak fethi, bir yüzyıl kadar gecikmiştir."

"Denizli'nin Türkler tarafından kesin olarak fethinin tarihi ise, Ebu'l-Ferec, Selçukname ve Aksarayî gibi Selçuklu dönemi kaynaklarına göre, 1206'dır.

Biz de bu tarihi dikkate alarak içinde bulunduğumuz 2006 yılını Denizli'nin Türkler tarafından fethinin 800. yılı olduğunu gündeme getirdik."

Doç. Dr. M. Yaşar Ertaş ile yaptığımız Denizli söyleşisinin ardından, bu kez Malatya'nın Battalgazi (Eski Malatya) ilçesinde, 15-25 Eylül ta-

İlki 2005'te yapılan 'Kervansaray Buluşması' toplantısından bir görüntü [solda]. Battalgazi'nin heykeli [üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Battalgazi kalesinden bir görüntü [sağda]. 2005'teki ilk 'Kervansaray Buluşması' toplantısından bir görüntü [altta].

rihleri arasında düzenlenecek tarih, arkeoloji ve kültür festivaline yönelttik dikkatlerimizi... Festivalin organizasyon komitesinden Fazıl Ercan ile görüştük.

Her kent, önem taşıyan yönünü öne çıkartarak şenlik ve festivaller düzenliyor... Kimi 'kiraz', 'şeftali' kimi de 'kültür' festivalinden söz ediyor. Battalgazi ise, "tarih, arkeoloji, kültür ve sanat günleri" demiş... Bu kapsamda Battalgazi'nin konumu ne idi acaba?

"Organizasyonun düzenlendiği yer, Malatya'nın eski yerleşim yeri, III. Derece SİT Alanı, eski dönemlere ait höyüklerin, Selçuklu, Osmanlı dönemi eserlerinin bulunduğu bir ilçedir."

"İlçe sınırları içindeki Arslantepe Höyüğü, 7 bin yıllık bir tarihe sahiptir; ilçemiz geçmiş birçok medeniyete yaptığı ev sahipliğiyle, bölge için büyük bir önem taşıyor."

Festival kapsamındaki 'Malatya Tarihi ve Arkeolojisi Sempozyumu' ise 16-17 Eylül günleri Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı'nda düzenlenecek. Sempozyuma, Türkiye'den olduğu kadar, yurtdışından da birçok bilim insanı katılacak. Fazıl Ercan'a, festival kapsamında yer alan diğer etkinliklerin neler olduğunu sorduğumuzda da şu yanıtı alıyoruz:

"Bu yılki organizasyon kapsamında, 250 sanatçının 250 eserle katılacağı Kervansaray Buluşması II. Karma Sergisi, sanatın değişik dallarında halkın da uygulamalara katılabileceği atölye çalışmaları, paneller gerçekleştirilecek, bölgedeki tarihî ve turistik yerlerin tanıtımı yapılacak ve ses sanatçılarının katılacağı müzik programları düzenlenecek."

Şimdi de yüzümüzü Çanakkale'ye çevirelim: Sivil bir girişim grubu olan "Troia Dostları, Çanakkale Bilim Sanat ve Kültür Etkinlikleri Derneği" (ÇABİSAK), Çanakkale Belediyesi, Turizm ve Kültür Müdürlüğü ve On Sekiz Mart Üniversitesi tarafından ortaklaşa düzenlenen V. Arkeoloji Buluşması, 4-8 Eylül tarihleri arasında Çanakkale'de Yalı Han'da yapılacak.

Antik Çağ'da 'Troas' olarak adlandırılan Çanakkale ve çevresindeki bölgede yürütülmekte olan kazı ve yüzey araştırmalarıyla ilgili bildirilerin sunulduğu toplantının bu yılki konusu 'Kent ve Yönetim'.

Daha önce 'Çanakkale-Troas Arkeoloji Buluşması' olarak adlandırılan bu etkinliğe, geçen yıl yitirdiğimiz Troya kazı başkanı değerli arkeolog Prof. Manfred Osman Korfmann'ın adı, onun anısına ithafen verilmişti.

'V. Çanakkale-Troas / Manfred Osman Korfmann Buluşması'nın bu yılki toplantılarının 'onur konuğu', İstanbul Üniversitesi Prehistorya Bölümü'nden Prof. Dr. Mehmet Özdoğan olacak.

Daha önce 'Çanakkale-Troas Arkeoloji Buluşması' olarak adlandırılan etkinliğe, geçen yıl yitirdiğimiz Troya kazı başkanı, arkeolog Prof. Manfred Osman Korfmann'ın [sağ üstte] adı verildi. Prof. Dr. Elmar Schwerheim Troya kazı ekibinden öğrencileriyle [sağda].

8 Temmuz 1932: Mustafa Kemal, I. Türk Tarih Kongresi üyeleriyle birlikte [solda].

'En kıdemli' bilimsel toplantı

Türk Tarih Kongresi

Türkiye'nin en uzun soluklu bilimsel toplantıları, Türk Tarih Kurumu'nun kongreleri. TTK bu ay, 15. kongresini gerçekleştirecek. Biz de, Türk Tarih Kurumu'nun başkanı Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu ile görüştük.

"Türkiye'nin en uzun soluklu bilimsel toplantıları" unvanını taşıyan tarih kongrelerinin 15'incisi, 11-15 Eylül tarihleri arasında Ankara'da yapılıyor...

Türk Tarih Kurumu, Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatıyla, 16 kurucu üye tarafından, 15 Nisan 1931'de 'Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti' adı altında kurulmuştu.

Kurumun adı 3 Ekim 1935'te 'Türk Tarih Kurumu' olarak değiştirildi. Bakanlar Kurulu'nun 1940 yılında yayımladığı bir kararname ile, kamu yararına çalışan dernekler arasına alınan Türk Tarih Kurumu, 1983'te, Kenan Evren'in başını çektiği 12 Eylül askerî yönetimi tarafından, T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'na bağlı bir kuruluş durumuna getirildi.

Mustafa Kemal Atatürk, 5 Eylül 1938'de düzenlediği vasiyetnamesinde, parasal varlığından Türk Tarih Kurumu'na da bir pay ayırmıştı. Türk Tarih Kurumu'nun ana geliri, bu vasiyetnameye uygun olarak, Atatürk'ün İş Bankası'ndaki hisse senetlerinden oluşuyor.

Kuruluşundan başlayarak çalışmalarını eski Türk Ocağı'nın Halkevleri binasında sürdüren kurum, 1940 yılı sonlarında, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde ayrılan bir bölüme geçti.

Ancak her gün zenginleşen kitaplığı, çalışmaları ve gelişen basımevi için, bu yer yetersiz kalınca, 12 Kasım 1967 günü yeni binasına taşındı. Bu yeni ve modern bina, 1980 yılında 'Uluslararası Ağahan Mimarî Ödülü'nü aldı...

İlki 1932'de yapılan ve en son olarak 2002'de 14'üncüsü gerçekleştirilen Türk Tarih Kongreleri'nin 15'incisi, 11-15 Eylül 2006 tarihleri arasında, Ankara Mavi Ay Büyük Anadolu Hotel'de toplanacak.

Türk Tarih Kurumu'nun başkanı Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu [sol üstte].

14. Türk Tarih Kongresi günleri: Soldan sağa doğru, Prof. Dr. Salim Çöhce, Yrd. Doç. Dr. Nurcan Toksoy, Prof. Dr. Işın Demirkent, Prof. Dr. Enver Konukçu, Yrd. Doç. Dr. Ahmet Toksoy [solda]. Bu yıl yitirdiğimiz Işın Demirkent, 1983'ten beri Türk Tarih Kurumu'nun asli üyesi idi.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Mustafa Kemal, 2-11 Temmuz 1932 tarihleri arasında yapılan I. Türk Tarih Kongresi'ne katılan delegeler ve tarih öğretmenleriyle birlikte [sağda].

Kongre nedeniyle Türk Tarih Kurumu Başkanı Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu ile bir söyleşi yaptık.

➤ *TTK'nın etkinlikleri arasında, Türk Tarih Kongresi'nin ayrı bir önemi var. Ülkemizde süreklilik göstermiş en eski bilimsel toplantı diyebilir miyiz?*

Bilindiği gibi TTK, Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün direktifleriyle, 15 Nisan 1931'de kurulmuştu.

Bugüne kadar yapılan bilimsel yayınların sayısı, 1.350'yi geçmiştir. Ama ilki 1932 yılında gerçekleştirilen ve bu yıl 15'incisi düzenlenecek olan Türk Tarih Kongresi, gerçekten kesintisiz devam eden en eski bilimsel toplantı hüviyetini taşımaktadır. Bütün kongre bildirileri de yayımlanmıştır.

➤ *74 yılda 15 toplantı; hemen hemen, beş yılda bire denk gelen bir dönemsellik... Kongrenin toplantı dönemleri nasıl belirleniyor?*

Bu yıl 75. yılımızı kutluyoruz. Her beş yılda bir kongre yapılmış durumda. 1980 yılından sonra, kongrelerimiz her dört yılda bir yapılmaktadır.

Uluslararası nitelikte bir kongrenin gerçekleştirilmesi için asgari dört yıla ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu yılki kongremize, 750 bilim adamı başvurmuştur. Bunlardan ancak 310 dolayında bilim adamının bildirileri kabul edilmiştir. Bunların hazırlığı ve organizasyonu pek kolay olmuyor. Dolayısıyla ihtiyaç nedeniyle, TTK Bilim Kurulu tarafından böyle bir süre belirlenmiştir.

➤ *Kongre çalışmalarını çeşitli seksiyonlar halinde yürütüyor. Bu yılki kongrede hangi seksiyonlar var? Seksiyonlar belirlenirken hangi ihtiyaçlar gözetiliyor?*

Farklı disiplinlerden olmak üzere, yaklaşık 44 ülkeden bilim adamı bu toplantıya bildiri ile katılacak.

Kongre 6 seksiyonda devam edecek. Bunlar: Eski Anadolu Uygarlıkları, Orta Asya ve Kafkasya Tarihi, Selçuklu Devleti ve Beylikler dönemi Tarihi, Osmanlı Tarihi, I. Dünya Savaşı, Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi.

Bu seksiyonların tespiti, genelde bilim adamlarının çalışma sahalarıyla ilgili olarak belirlenmektedir.

➤ *Kongreye dinleyici olarak tarihe meraklı herkes katılabiliyor mu?*

TTK Kongresi bilimsel bir kongredir. Arzu eden herkese açıktır.

Türk Tarih Kurumu'nun 19 Temmuz 1931'de Mustafa Kemal başkanlığında, Ankara Halkevi'nde (bugünkü Resim ve Heykel Müzesi) yaptığı toplantıdan bir görüntü [sağ üstte]. Mustafa Kemal, II. Tarih Kongresi açılışında Dolmabahçe Sarayı'na gelirken [sağda].

'İzmirli' belgesel film

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Oğuz Makal'ın çekimlerini yeni tamamladığı 'Kumdan Kaleler' isimli belgeselin ilk gösterimi, 16-23 Eylül 2006'da, 43. Altın Portakal Film Festivali'nde yapılacak.

İzmir'i anlatan belgesel filmin bir özelliği de, öyküsünün tümüyle İzmir'de geçmesi; teknik ve sanat ekibi de dahil, oyuncularının -Fikret Hakan hariç- İzmirli olması...

Belgesel film, 12 Eylül 1980 askerî darbesi öncesi, eğitim enstitüsünde okuyan öğretmen adayı bir gencin ve eşinin yaşamını konu ediniyor.

Doğu'da ve Batı'da şarap

İstanbul İtalyan Kültür Merkezi işbirliğiyle, 14-15 Eylül tarihlerinde Bahçeşehir Üniversitesi'nin Beşiktaş yerleşkesinde, "Doğu'da ve Batı'da Şarap" konulu bir sempozyum düzenleniyor. Sempozyuma iki İtalyan konuşmacı katılacak.

Konuşmacılardan Prof. Gianfranco Tore (CNR, Cagliari) "İtalya'da asma ve şarap: Günümüzde ve eski zamanlarda şarap yapımı üzerine genel bilgiler ve yaşanan sorunlar" üzerine bilgi verirken, diğer konuşmacı Prof. Gianni Murgia (CNR, Cagliari), "Modern Sardunya'da feodal-tarımsal politikada üzüm bağı işlemi için yapılan teşvik" konusunu işleyecek. Toplantı saatleri: 10.00; 10.20 ve 11.40 olarak belirlermiş.

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Oğuz Makal'ın [solda] çekimlerini tamamladığı 'Kumdan Kaleler' [sol altta; filmden bir kare] isimli belgesel Altın Portakal Film Festivali'nde gösterilecek. Bir Avrupa manastırında şarap tadımı [altta].

Spor tarihi kongresi

Spor Tarihi Avrupa Komitesi öncülüğünde düzenlenen 11. CESH Kongresi, 17-20 Eylül 2006 tarihleri arasında, Avusturya'nın Viyana kentinde toplanacak.

Kongre, Spor Tarihi Avrupa Komitesi'nin (CESH) yanı sıra, Viyana Üniversitesi Klasik Arkeoloji Enstitüsü ve yine Viyana Üniversitesi Spor Bilimleri Merkezi ile üniversite spor kulübünün işbirliği ve katkılarıyla gerçekleştiriliyor.

Kongrenin bu yılki teması 'Spor ve Kimlik Oluşumu' olarak belirlenmiş. Düzenlenecek panellerde; popüler kültür, sosyalleşme, cinsiyet, etnik kimlik benliği gibi konular, spor bakış açısıyla ele alacak.

Ayrıntılı bilgi *http://www.univie.ac.at/cesh2006* adresinde bulunabilir. İletişim: cesh@univie.ac.at

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Hazırlayan: Olkan Özyurt
olkanozyurt@hotmail.com

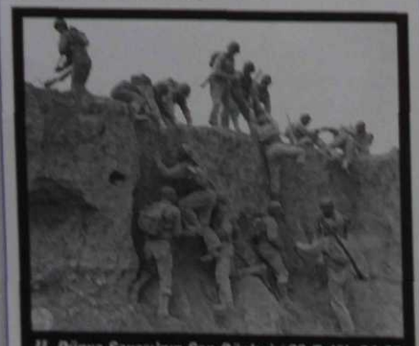
BELGESELLER

THE HISTORY CHANNEL

4 Eylül: 20.00 Kayıp Firavun Cleopatra
5 Eylül: 23.00 Irak'ta Arananlar
6 Eylül: 24.00 Bubi Tuzakları
7 Eylül: 22.00 Kuzey Kore'nin İç Yüzü
8 Eylül: 20.00 Salvador Dali
9 Eylül: 21.00 Bonnie ve Clyde
10 Eylül: 21.00 Raspotin
11 Eylül: 22.00 İspanyol Gribi
12 Eylül: 23.00 II. Dünya Savaşı: Pasifik
13 Eylül: 21.00 Gizli Dosyalar Çözülüyor - Joseph Stalin
14 Eylül: 20.00 Roma – Bir İmparatorluğun İnşası
15 Eylül: 20.00 Ayetullah Humeyni
16 Eylül: 01.00 Moskova'yı Vuran Terör
17 Eylül: 21.00 Jacques Chirac
18 Eylül: 22.00 Saddam Hüseyin Dehşeti
19 Eylül: 24.00 Kahve
20 Eylül: 01.00 Kore Savaşı
21 Eylül: 23.00 Savaş Alanı Dedektifleri - I.Dünya Savaşı: Jutland
22 Eylül: 22.00 Soğuk Savaşın, Gizli Uçakları
23 Eylül: 22.00 500 Yıl Sonra Nostradamus
24 Eylül: 24.00 Britanya'nın Eski Tiyatrolarında Yaşam ve Ölüm
25 Eylül: 22.00 Sanal Terörizm
26 Eylül: 22.00 Onların Yaşamında Bir gün - Fatih
27 Eylül: 24.00 Gazeteler
28 Eylül: 20.00 Maymundan İnsanoğlunu
29 Eylül: 24.00 II. Dünya Savaşı'nın Son Günleri
30 Eylül: 20.00 Körfez Savaşı

Salvador Dali
8 Eylül: 20.00

Rasputin
10 Eylül: 21.00

II. Dünya Savaşı'nın Son Günleri / 29 Eylül: 24.00

NATIONAL GEOGRAPHIC

Ölümsüz Yoldaş / 16 Eylül: 23.00

1 Eylül: 10.00 Kayıp Hazineler: Saklı Buda Heykeli
2 Eylül: 15.00 Mekke'nin Gizli Yüzü
3 Eylül: 20.00 11 Eylül'ün İçyüzü
4 Eylül: 22.00 Sınır Yok - Kara Pinokyo
5 Eylül: 17.00 Atların İmparatorluğu - Bir Fethin Tarihi
6 Eylül: 19.00 Ruanda'nın Unutulmuş Kabileleri
8 Eylül: 21.00 Ateş Altında Gazetecilik
9 Eylül: 18.00 Felaket
10 Eylül: 22.00 Bin Ladin'in Baş Casusu
11 Eylül: 20.00 Mega Yapılar - Yunanistan'ın Dev Köprüsü
12 Eylül: 17.00 Kahraman Yarış Atı: Seabiscuit
13 Eylül: 20.00 Genç Kalmanın Sırları
14 Eylül: 20.00 Felaket- San Francisco Depremi
15 Eylül: 20.00 Tabu - Adalet
16 Eylül: 23.00 Ölünün Bilmeceleri - Ölümsüz Yoldaş
17 Eylül: 22.00 Anne Karnında
18 Eylül: 20.00 Dev Denizaltı
19 Eylül: 20.00 DNA
20 Eylül: 22.00 Dian Fossey'in Kayıp Filmleri
21 Eylül: 11.00 Tembellik: Yedinci Ölümcül Günah
22 Eylül: 21.00 Sınır Yok - Kusursuz Dünyanın Peşinde
23 Eylül: 23.00 Hitler'in Kafatası
24 Eylül: 23.00 Asteroit! Kıyamet Taşı
25 Eylül: 20.00 Çin'in Dev Köprüleri
26 Eylül: 20.30 Inside - Rolling Stones Rio'da
27 Eylül: 22.00 Hitler'in Bilim Adamlarının İzinde
28 Eylül: 22.00 Bilmek İstedikleriniz - Müzik
30 Eylül: 23.00 Einstein'in Beyninin Sırrı

Dian Fossey'nin Kayıp Filmleri / 20 Eylül: 22.00

FİLMLER

GoldMAX

KINSEY *5 Eylül / 14.40*
Yönetmen: Bill Condon
Oyuncular: Liam Neeson, Laura Linney, Chris O´Donnell, Peter Sarsgarad, Timothy Hutton
Yapım Yılı: 2004 **Süresi:** 118 dakika
20. Yüzyıl'ın ortalarında cinsellik konusunda ileri sürdüğü tezlerle dikkatleri üzerine çeken ünlü bilim adamı Albert Kinsey'in yaşam öyküsü... Dr. Kinsey özellikle cinsel yaşam ve seks üzerine açılan konularda etrafındakilerin pek fikir beyan edemediklerini görüp, bu konunun büyük bir tabu olduğunun fark eder. Ve bu konuya odaklanır. Kurduğu ekiple, ilk olarak erkekleri mercek altına alır. Çalışmalarının sonuçlarını da, 1948'de yazdığı 'İnsanoğlunun Cinsel Davranışları' isimli kitapta yayımlar.

JFK *20 Eylül Çarşamba /20.15*
Yönetmen: Oliver Stone
Oyuncular: Kevin Costner, Kevin Bacon, Tommy Lee Jones, Laurie Metcalf, Gary Oldman, Beata Pozniak

Yapım Yılı: 1991 **Süresi:** 181
ABD tarihinin karanlık yönlerini eşelemeyi seven yönetmen Oliver Stone 'JFK'de çeşitli komplo teorilerine ilham veren, suikasti üzerinde hâlâ şüpheler barındıran ABD başkanı Kennedy'nin öldürülüşünü ele alıyor. Kennedy kimler tarafından öldürüldü? Kevin Costner'ın can verdiği 'idealist savcı' bu sorunun peşine düşüyor. Suikastten yıllar sonra açıklanan gizli tutanaklar ise, savcının bu sorunun cevabını aramasında anahtar oluyor. Sonuç olarak, Oliver Stone yine tartışma yaratacak bir filmle karşımızda...

SinemaTURK

72. KOĞUŞ *25 Eylül / 20.45*
Yönetmen: Erdoğan Tokatlı
Oyuncular: **Kadir İnanır, Halil Ergun, Tülay** Arda, Engin İnal, Çetin Öner, Savaş Yurttaş, Rana Cabbar, Gökhan Mete, Menderes Samancılar, Cengiz Sezici, Ayberk Çölok
Yapım Yılı: 1987 **Süresi:** 98 dakika
'Ayın Oyuncusu' olarak bu ay sinemaTURK ekranlarında boy gösterecek olan Kadir İnanır, '72. Koğuş'ta mert, cömert ve saf Ahmet Kaptan'ı canlandırıyor. 1941 yılında geçen film, Ahmet Kaptan'a annesinin 150 lira göndermesiyle başlar. Ahmet Kaptan, paranın bir kısmıyla koğuşta kendine ranza ve döşek alır. Gariban mahkûm arkadaşlarına da yardım eder. Ancak, mahkûmlardan cezaevinin uyanık meydancısı Bobi, Ahmet Kaptan'ın paralarına gözünü dikmiştir...

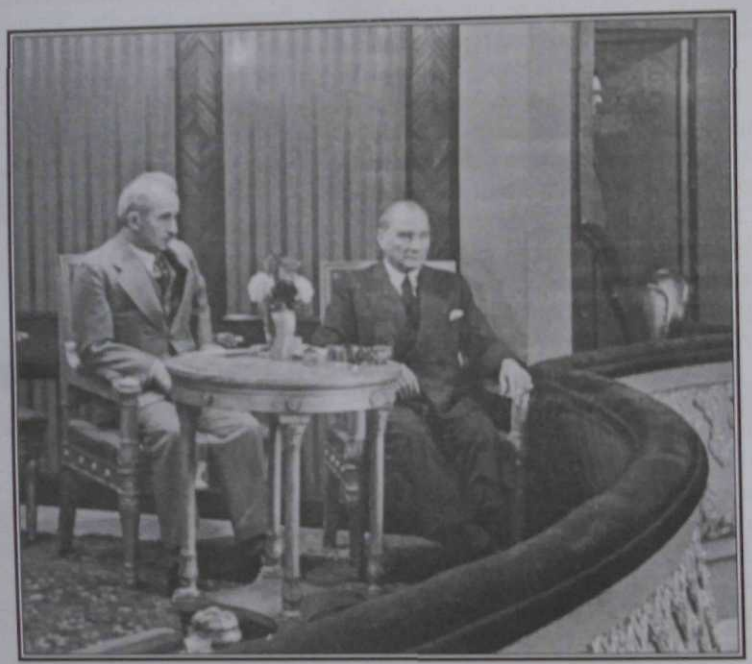
MovieMAX

KAYIP NİŞANLI *'A Very Long Engagement' 26 Eylül / 20.30*
Yönetmen: Jean-Pierre Jeunet
Oyuncular: Audrey Tautou, Gaspard Ulliel, Jean-Pierre Becker, Dominique Bettenfeld
Yapım Yılı: 2004 **Süresi:** 134 dakika
Sebastien Japrisot'nun romanının beyazperdeye uyarladığı film I. Dünya Savaşı sırasında yaşanan bir aşk öyküsünü konu ediyor. ABD – Fransa ortak yapımı filmde; Audrey Tautou, savaşta esir düşen sevgilisini bulmaya çalışan Mathilde rolüyle bir kadının bakış açısıyla savaşın yıkımını gözler önüne seriyor.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Dil işleri, 'Tarih'in kardeşidir

Atatürk'ün özel fotoğrafçısı Cemal Işık Sel, 26 Eylül 1934'te, Ankara Halkevi'nde 'Dil Bayramı' kutlamalarına locasından katılan Mustafa Kemal'i fotoğraflamıştır. O günlerin haberlerinden de, şu satırlara rastlanır: "Gazi Hazretleri, yanında başvekil İsmet Bey olduğu halde, saat 17.30'da Ankara Halkevi'ne teşrif edip locasından Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nce düzenlenen İkinci Dil Bayramı toplantısını izleyip, saat 19.30'da Çankaya Köşkü'ne döndüler."

Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin 12 Temmuz 1931'deki kuruluşundan tam bir yıl sonra, Mustafa Kemal, 11 Temmuz 1932 gecesi, sofrasında bulunanlara, "Dil işlerini düşünmek zamanı gelmiştir. Ne dersiniz?" diye sorar. Oradakilerin bu düşünceye katılması üzerine, "Öyle ise, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti gibi, bir de ona kardeş bir dil cemiyeti kuralım. Adı 'Türk Dili Tetkik Cemiyeti' olsun" diyerek Türk Dil Kurumu'nun temellerini atar. Ertesi gün, 12 Temmuz 1932'de, Samih Rıfat, Ruşen Eşref (Ünaydın), Celâl Sahir (Erozan) ve Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), İçişleri Bakanlığı'na başvururlar. Sonradan adı Türk Dil Kurumu'na çevrilecek olan 'Türk Dili Tetkik Cemiyeti' kurulur. Aynı yıl, ilk Türk Dil Kurultayı toplanır. İstanbul'da, Dolmabahçe Sarayı'nda toplanan bu I. Türk Dil Kurultayı'nın açılış günü olan 26 Eylül de, Dil Bayramı olarak kutlanmaya başlanır. II. Türk Dil Kurultayı, Cumhuriyet'in '10. Yıl' kutlamalarına rastlayan 1933'te değil, bir yıl sonra, 1934'ün 18-23 Ağustos günleri arasında, yine Dolmabahçe Sarayı'nda toplanır. Ama 26 Eylül 1934'te, yani 'Dil Bayramı' kutlamalarının ikincisinde, 'Gazi' Ankara'dadır...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Buçalışma;
merakediyorum@googlegroups.com

üyeleriiçinhazırlanmıştır.
Benzerçalışmalardanhaberdarolmak,
öneri, istek ve karşılaştığınız sorunlan bize bildirin.

Çalışmalarımızı takip etmek için
merakediyorum@googlegroups.com
e-postaadresine
"Üyelik" başlıklı veya boş bir mesaj gönderin.

Grupsayfasını
http://groups.google.com/group/merakediyorum
inceleyerek daha önce üyelerimizle paylaştığımız
çalışmavemesajlaninceleyebilir,
üyeliğinizidüzenleyebilirsiniz.

